

1054 Budapest, Alkotmány u. 5.
Levélcím: 1245, Budapest 5. Pf. 1036
Telefon: (06-1) 472-8865
Ügyszám: VJ/20/2017.
Iktatószám: VJ/20-247/2017.

Betekinthető változat!

A Gazdasági Versenyhivatal eljáró versenytanácsa a(z)

- Nagy és Kiss Ügyvédi Iroda (1054 Budapest, Szabadság tér 7., Bank Center Irodaház, Citi torony, 6. em.) és a helyettesítésre jogosultként eljáró Germus és Társai Ügyvédi Iroda (1013 Budapest, Pauler utca 11.) által képviselt **Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt.** (1138 Budapest, Váci út 193.),
- Lengyel Allen & Overy Ügyvédi Iroda (1075 Budapest, Madách Imre út 13-14.) által képviselt **CIB Bank Zrt.** (1027 Budapest, Medve utca 4-14.),
- Erős Ügyvédi Iroda, Squire Patton Boggs (US) LLP (1051 Budapest, Széchenyi tér 7-8.) által képviselt **Erste Bank Hungary Zrt.** (1138 Budapest, Népfürdő utca 24-26.),
- Hegymegi-Barakonyi és Társa Baker & McKenzie Ügyvédi Iroda (1051 Budapest, Dorottya utca 6.) által képviselt **Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.** (1095 Budapest, Lechner Ödön fasor 9.),
- Dezső és Társai Ügyvédi Iroda (1011 Budapest, Fő utca 14-18.) által képviselt **MKB Bank Zrt.** (1056 Budapest, Váci utca 38.),
- Oppenheim Ügyvédi Iroda (1053 Budapest, Károlyi utca 12.) által képviselt **OTP Bank Nyrt.** (1051 Budapest, Nádor utca 16.),
- Andrékó Kinstellar Ügyvédi Iroda (1054 Budapest, Széchenyi rakpart 3.) által képviselt **Raiffeisen Bank Zrt.** (1054 Budapest, Akadémia utca 6.),
- Bálint, Kállai és Kende Ügyvédi Iroda (1118 Budapest, Villányi út 47.) valamint Molnár-Bíró Ügyvédi Iroda (1118 Budapest, Villányi út 47.) által képviselt **UniCredit Bank Hungary Zrt.** (1054 Budapest, Szabadság tér 5-6.)

eljárás alá vont vállalkozások ellen gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmának tárgyában folytatott VJ/74/2011. számú versenyfelügyeleti eljárásban született határozat részleges hatályon kívül helyezése folytán indult megismételt eljárásban meghozta az alábbi

h a t á r o z a t o t .

Az eljáró versenytanács a VJ/74/2011. számú ügyben jogerősen megállapított jogsértésért

- a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt.-vel szemben 275.000.000 Ft, azaz kétszázhetvenötmillió forint,
- a CIB Bank Zrt.-vel szemben 460.000.000 Ft, azaz négyszázhatvanmillió forint,

- az Erste Bank Hungary Zrt.-vel szemben 900.000.000 Ft, azaz kilencszázmillió forint,
- a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt.-vel szemben 780.000.000 Ft, azaz hétszáznyolcvanmillió forint,
- az MKB Bank Zrt.-vel szemben 405.000.000 Ft, azaz négyszázötmillió forint,
- az OTP Bank Nyrt.-vel szemben 1.435.000.000 Ft, azaz egymilliárd-négyszázharmincötmillió forint,
- a Raiffeisen Bank Zrt.-vel szemben 465.000.000 Ft, azaz négyszázhatvanötmillió forint,
- az UniCredit Bank Hungary Zrt.-vel szemben 185.000.000 Ft, azaz száznyolcvanötmillió forint

bírságot szab ki. A versenyfelügyeleti bírság összegét a vállalkozások a Gazdasági Versenyhivatal 10032000-01037557-00000000 számú bírságbevételi számlája javára kötelesek megfizetni a határozat kézhezvételétől számított 30 napon belül. Ha a kötelezett pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, akkor az adózás rendjéről szóló törvény szerinti késedelmi pótlékkal azonos módon számított mértékű késedelmi pótlékot fizet. A bírság és a késedelmi pótlék meg nem fizetése esetén a Gazdasági Versenyhivatal megindítja a határozat végrehajtását.

A határozat ellen a kézhezvételtől számított harminc napon belül közigazgatási per indítható. A keresetlevelet a Gazdasági Versenyhivatalnál kell benyújtani, elektronikusan, amely azt az ügy irataival együtt továbbítja a közigazgatási perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező Fővárosi Törvényszéknek. A törvényszék eljárásában a jogi képviselő kötelező.

INDOKOLÁS

I.

A VIZSGÁLAT MEGINDÍTÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI, AZ ELJÁRÁS TÁRGYA

1. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) 2017. március 23-án versenyfelügyeleti eljárást indított¹ a Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt., a CIB Bank Zrt., az Erste Bank Hungary Zrt., a Kereskedelmi és Hitelbank Zrt., az MKB Bank Zrt., az OTP Bank Nyrt., a Raiffeisen Bank Zrt. és az UniCredit Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban együttesen: eljárás alá vontak) ellen gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmának megsértése tárgyában. Az ügyindításra a VJ/74/2011. számú versenyfelügyeleti eljárásban hozott határozat részleges hatályon kívül helyezése folytán került sor, mivel a Kúria a GVH-t a határozat bírságra vonatkozó rendelkezései körében új eljárásra kötelezte.
2. Az ügyindító végzés indokolása szerint az eljárásban a GVH-nak az érintett árupiacot a keresleti és kínálati helyettesíthetőség szempontjai alapján kell elemeznie, illetve az elemzéshez szükséges adatokat beszereznie, figyelembe véve az OTP Bank Nyrt. perben csatolt szakvéleményét.

¹ VJ/20/2017. sz. irat

3. A vizsgáló a vizsgálati jelentést 2018. április 6-án terjesztette a Versenytanács elé, ezzel az eljárás a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 47. §-ának (2) bekezdése alapján versenytanácsi szakaszba került.
4. Az eljáró versenytanács 2018. június 22-én közölte az eljárás alá vontakkal az ügyben kialakított előzetes álláspontját,² az eljárás alá vontak kérelmére 2018. július 24-én pedig nyilvános tárgyalást tartott.³

II.

AZ ELJÁRÁS ALÁ VONT VÁLLALKOZÁSOK

II.1. BUDAPEST HITEL- ÉS FEJLESZTÉSI BANK ZRT.

5. A Budapest Hitel- és Fejlesztési Bank Zrt. (a továbbiakban: Budapest Bank) az ország egyik legelső kereskedelmi bankjaként, a kétszintű bankrendszer 1987-es kialakulása óta nyújt teljes körű pénzügyi szolgáltatásokat a lakosság és a vállalkozások számára.
6. A privatizációt követően a Budapest Bank többségi tulajdonosa a GE Capital International Financing Corporation lett azzal, hogy minimális részvényhányad különböző jogi és magánszemélyek tulajdonában maradt. A GE Capital 2012-ben 100%-ra növelte tulajdoni részesedését a bankban, és ebben az évben az addig nyilvánosan működő részvénytársaság zártkörűen működő részvénytársasággá alakult át.⁴
7. A Budapest Bank 2015. június 29-én állami tulajdonba került, ettől kezdve a bank kizárólagos (100%-os) tulajdonosa a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt., melynek tulajdonosai: Magyar Állam 57,78%; Magyar Fejlesztési Bank Zrt. 7,46%; Regionális Fejlesztési Holding Zrt. 34,76%.⁵
8. A Budapest Bank 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpv. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 170.126.000.000 Ft.⁶ A Budapest Bank 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint [ÜZLETI TITOK] Ft.⁷

II.2. CIB BANK ZRT.

9. A CIB Bank Zrt. (a továbbiakban: CIB) lakossági és vállalati pénzügyi szolgáltatásokat nyújt. A CIB Hungária Bank Rt. 1988-ban jött létre, majd 1998-ban egyesült a Közép-európai Nemzetközi Bank Rt.-vel, 2008. január 1-jén pedig az Inter-Európa Bankkal.⁸
10. A CIB végső irányítója az Intesa Sanpaolo S.p.A., amely a CIB kizárólagos tulajdonosa. A CIB jelenleg a következő, a magyar piac szempontjából releváns vállalkozásokkal alkot egy vállalkozáscsoportot: CIB Biztosítási Alkusz Kft., CIB Faktor Zrt., Recovery Zrt.,

² VJ/20-132/2017. - VJ/20-140/2017. sz. iratok

³ VJ/20-208/2017.

⁴ VJ/20-52/2017. sz. irat Budapest Bank adatszolgáltatása

⁵ VJ/20-52/2017. sz. irat Budapest Bank adatszolgáltatása

⁶ VJ/20-52/2017. sz. irat Budapest Bank adatszolgáltatása, 3. sz. melléklet

⁷ VJ/20-187/2017. sz. irat

⁸ VJ/20-40/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása

Brivon Hungary Zrt. „v.a.”, CIB Autó Kft. „v.a.”, CIB Rent Zrt., CIB Ingatlanlízing Zrt., CIB Lízing Zrt., Intesa Sanpaolo Real Estate Hungary Zrt. „v.a.”, CIB Property Management Zrt. „v.a.”⁹

11. A CIB 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 113.717.000.000 Ft.¹⁰ A CIB 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint [ÜZLETI TITOK] Ft.¹¹

II.3. ERSTE BANK HUNGARY ZRT.

12. Az Erste Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: Erste) 1997-ben vált az osztrák Erste Group tagjává, amikor az Erste der Oesterreichischen Sparkassen AG megvásárolta a Mezőbank Zrt.-t. A Mezőbank Erste Hungary Részvénytársasággá történő átnevezésével mutatkozott be az Erste márkanév a hazai piacon, 2004-ben pedig a Postabank megvásárlásával vált meghatározó piaci szereplővé. Az Erste Hungary a Postabank-fúzió után nyilvánosan működő részvénytársaságként folytatta tevékenységét, 2010. december 17-én a bank társasági formája zártkörű részvénytársaságra változott.¹²
13. Az Erste 2016. augusztus 11-én egyszemélyes részvénytársaságból több részvényessel rendelkező részvénytársasággá vált, mivel korábbi egyedüli – és jelenleg többségi – részvényese, az Erste Group Bank AG eladta részvényeinek egy részét az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Banknak és a Corvinus Nemzetközi Befektetési Zrt.-nek, így jelenleg az Erste-nek három részvényese van.
14. Az Erste – részben leányvállalatain keresztül – a pénzügyi szolgáltatások teljes skáláját lefedi. Ügyfélszám, fiók- és ATM szám alapján az Erste a magyar bankpiac három legnagyobb szereplője közé tartozik.¹³
15. Az Erste 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 182.405.000.000 Ft.¹⁴ Az Erste 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint 190.019.000.000 Ft.¹⁵

II.4. KERESKEDELMI ÉS HITELBANK ZRT.

16. A Kereskedelmi és Hitelbank Zrt. (a továbbiakban: K&H) 1987-ben kezdte meg működését. Alapítója a Magyar Állam és az örökölt ügyfélköréhez tartozó cégek – mezőgazdasági, élelmiszer-ipari, kereskedelmi és idegenforgalmi vállalatok – voltak.
17. A K&H jelenleg a belga KBC Bank N.V. 100%-os tulajdonában van, amelyet tőzsdei céggént a brüsszeli Euronext-en jegyeznek. A jelenlegi tulajdonos jogelődje, a Kreditbank a K&H 1997-es privatizációs tenderének győzteseként lépett be a magyarországi piacra és szerzett tulajdonosi részesedést a bankban. A kezdetben 23 százalékos részesedését a KBC csoport mára 100 százalékra növelte.¹⁶

⁹ VJ/20-40/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása

¹⁰ VJ/20-40/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása, 3. sz. melléklet

¹¹ VJ/20-185/2017. sz. irat

¹² VJ/20-38/2017. sz. irat Erste adatszolgáltatása

¹³ VJ/20-38/2017. sz. irat Erste adatszolgáltatása

¹⁴ VJ/20-38/2017. sz. irat Erste adatszolgáltatása

¹⁵ VJ/20-191/2017. sz. irat

¹⁶ VJ/20-37/2017. sz. irat K&H adatszolgáltatása

18. A K&H univerzális bankként a pénzügyi szolgáltatások teljes választékát kínálja ügyfeleinek, mind a lakossági, mind a vállalati szegmensben jelen van. Tevékenységi körei a hatályos cégkivonatban leírtak szerint az egyéb monetáris közvetítés, pénzügyi lízing, m.n.s. egyéb pénzügyi közvetítés, értékpapír-, árutőzsdei ügynöki tevékenység, egyéb pénzügyi kiegészítő tevékenység, és a biztosítási ügynöki, brókeri tevékenység.¹⁷
19. A K&H 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 219.643.000.000 Ft.¹⁸ A K&H 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint 187.277.000.000 Ft.¹⁹

II.5. MKB BANK ZRT.

20. Az MKB Bank Zrt.-t (a továbbiakban: MKB) a Magyar Állam alapította 1950-ben Magyar Külkereskedelmi Bank Rt. néven. Az 1987-es bankreform során, a kétszintű bankrendszer kialakulásakor az MKB teljes körű kereskedelmi banki felhatalmazást kapott. Az MKB privatizációja 1994-től több lépésben valósult meg. A vizsgálat által érintett időszakban (2011. szeptember – 2012. március) a bank részvényeinek 95,23%-a Bayerische Landesbank (BayernLB) tulajdonában állt. Emellett 4,61%-kal részesedett a P.S.K. Beteiligungsverwaltung GmbH, és 0,16%-kal az Antoinette Holding Limited.²⁰
21. Az MKB 2014. szeptember 29. napján a Magyar Állam 100%-os tulajdonába került. A bank menedzsmentje a jogsértéssel érintett időszakhoz képest a Magyar Állam tulajdonszerzését követően módosult, az igazgatóság és a felügyelőbizottság személyi összetétele teljes egészében megváltozott.
22. Az MKB fizetőképességének a Magyar Állam általi helyreállítása után megkezdődött a bank privatizációja, és az 2016. június 18-án fejeződött be. Az MKB hatályos részvénykönyvi kivonata alapján, a banknak jelenleg négy részvénykönyvbe bejegyzett tulajdonosa van. A tulajdoni hányadok százalékos megoszlása a következők szerint alakul: Metis Magántőkealap 45%; Blue Robin Investments S.C.A. 30%; Pannónia Nyugdíjpénztár 10%; MKB Munkavállalói Rész tulajdonosi Program (MRP) Szervezet 15%.²¹
23. Az MKB univerzális hitelintézet; mind lakossági, mind vállalati banki szolgáltatásokat, valamint befektetési szolgáltatási tevékenységet végez.
24. Az MKB 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 156.093.000.000 Ft.²² Az MKB 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint 137.838.000.000 Ft.²³

II.6. OTP BANK NYRT.

25. Az OTP Bank Nyrt. (a továbbiakban: OTP) jogelődjét, az Országos Takarékpénztár Nemzeti Vállalatot 1949. március 1-jén alapította a Magyar Állam. Az OTP 1990-ben alakult részvénytársasággá. Az OTP privatizációja 1999-ben fejeződött be, a részvények

¹⁷ VJ/20-37/2017. sz. irat K&H adatszolgáltatása

¹⁸ VJ/20-37/2017. sz. irat K&H adatszolgáltatása, 2. sz. melléklet

¹⁹ VJ/20-201/2017. sz. irat

²⁰ VJ/20-30/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása

²¹ VJ/20-30/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása

²² VJ/20-30/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása, 3. sz. melléklet

²³ VJ/20-181/2017. sz. irat, 1. sz. melléklet

külföldi és magyar intézményi befektetők, illetve magánszemélyek tulajdonában vannak. A részvényeket 1995-ben vezették be a budapesti tőzsdére, de az OTP jelen van a luxemburgi és a londoni tőzsdén is. Az OTP nyilvánosan működő részvénytársaság. A részvények megoszlása – a 2016. december 31-i állapot szerint – hazai tulajdon: 26,82%, külföldi tulajdon 65,01%, egyéb: 8,17%.²⁴

26. Az OTP versenyjogi értelemben független vállalkozás, mert nincs olyan vállalkozás, mely képes akár önállóan akár más vállalkozással közösen meghatározó befolyást gyakorolni az OTP érdemi üzleti döntéseire. Ekként az OTP Csoport végső anyavállalata (legfelsőbb irányító vállalkozása) az OTP.²⁵
27. Az OTP Csoportnak számos leányvállalata van, melyek közül a jelen eljárás szempontjából kiemelésre a jelzáloghitelezéssel foglalkozó OTP Jelzálogbank Zrt. (a továbbiakban: OTP Jelzálogbank) érdemes.
28. Az OTP 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 749.596.000.000 Ft. Az OTP Jelzálogbank hasonló mutatója 2016-ban 100.057.000.000 Ft volt.²⁶ Az OTP 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint [ÜZLETI TITOK] Ft.²⁷

II.7. RAIFFEISEN BANK ZRT.

29. A Raiffeisen Bank Zrt. (a továbbiakban: Raiffeisen) jogelődje, az UNICBANK Részvénytársaság 1987. január 1-jén kezdte meg működését, és 1987. május 15-én jegyezték be a Fővárosi Cégbíróság cégjegyzékébe. 1997. január 1-jén a bank neve Raiffeisen Unicbankra változott. Teljes körű banki szolgáltatások nyújtására 1999. június 16-tól jogosult.²⁸
30. A Raiffeisen csoport magyarországi tevékenysége lényegében tehát egyidős a hazai kétszintű bankrendszer létrehozatalával. A bank a lakossági (lakossági, prémium, private banking), a vállalati üzletágban, valamint 1994-től kezdődően önkormányzati üzletágban nyújt teljes körű banki szolgáltatásokat.
31. A Raiffeisen egyedüli részvényese a Raiffeisen-RBHU Holding GmbH. A Raiffeisen International AG (1030 – Bécs, Am Stadtpark 9.) az a hitelintézet, amely összeállítja a csoport azon legnagyobb egységének összevont (konszolidált) éves beszámolóját, amelybe a Társaságot, mint leányvállalatot bevonták.²⁹
32. A Raiffeisen 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 140.390.000.000 Ft.³⁰ A Raiffeisen 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint [ÜZLETI TITOK] Ft.³¹

²⁴ VJ/20-54/2017. sz. irat OTP adatszolgáltatása

²⁵ VJ/20-54/2017. sz. irat OTP adatszolgáltatása

²⁶ VJ/20-122/2017. sz. irat

²⁷ VJ/20-199/2017. sz. irat

²⁸ VJ/20-48/2017. sz. irat Raiffeisen adatszolgáltatása

²⁹ VJ/20-48/2017. sz. irat Raiffeisen adatszolgáltatása

³⁰ VJ/20-122/2017. sz. irat

³¹ VJ/20-177/2017. sz. irat. 1. sz. melléklet

II.8. UNICREDIT BANK HUNGARY ZRT.

33. Az Unicredit Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: Unicredit) a nemzetközi bankhálózatot működtető Unicredit magyarországi tagja. Az Unicredit európai bankhálózata Olaszország, Németország, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Horvátország, Cseh Köztársaság, Magyarország, Románia, Oroszország, Szlovákia, Szlovénia, Szerbia és Törökország piacára terjed ki.³²
34. Az Unicredit jogelődje 1990. január 23-án került megalakításra Creditanstalt Rt. néven. 1997-ben a pénzügyi intézet a Bank Austria AG tulajdonába került, és Bank Austria Creditanstalt Hungary Rt. néven működött tovább. 2000-ben a Bank Austria Creditanstalt AG-t a német HypoVereinsbank AG vásárolta meg. 2005 nyarán a bajor pénzügyi intézetet a milánói székhelyű Unicredit Italiano S.p.A vette meg, 2007. február 1-je óta Unicredit néven folytatta működését. Az Unicredit univerzális kereskedelmi bank. Az Unicredit jelenleg az olasz Unicredit csoport tagjaként, 2016.09.30-ig az osztrák Bank Austria Creditanstalt AG., majd 2016. október 1-től az olasz Unicredit S.p.A. 100%-os tulajdonában lévő leányvállalataként működik Magyarországon.³³
35. Az Unicredit leányvállalatai közé tartozik az Unicredit Jelzálogbank Zrt., az Unicredit Leasing Zrt., az Unicredit Operatív Lízing Kft., az Unicredit Biztosításközvetítő Kft., az Arany Pénzügyi Lízing Zrt. és a Sas-Reál Ingatlanüzemeltető és Kezelő Kft.
36. Az Unicredit 2016. évi, a nettó árbevétel helyett a Tpv. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételeinek összege: 133.373.000.000 Ft.³⁴ Az Unicredit 2017. évi megfelelő adata nyilatkozata szerint [ÜZLETI TITOK] Ft.³⁵

III.

ELJÁRÁSI ELŐZMÉNYEK

III.1. A FIX ÁRFOLYAMON TÖRTÉNŐ VÉGTÖRLESZTÉS HÁTTERE, SZABÁLYOZÁSA

37. Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény (a továbbiakban: végtörlesztési törvény) 2011. szeptember 29-től módosította a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) egyes rendelkezéseit. A jelen eljárás szempontjából lényeges 200/B. § a vizsgált időszakban a következőképpen fogalmazott:

(1) A Magyar Köztársaság területén lévő lakóingatlanon alapított zálogjog vagy a Magyar Köztársaság 2005. évi költségvetéséről szóló 2004. évi CXXXV. törvény 44. §-a alapján vállalt állami készfizető kezesség fedezetével fogyasztóval kötött deviza alapú kölcsönszerződés alapján teljesített teljes előtörlesztés (a továbbiakban: végtörlesztés) esetén a pénzügyi intézmény – amennyiben a (2) bekezdésben meghatározott feltételek teljesülnek – a végtörlesztés forint összegének meghatározásakor svájci frank esetén 180

³² VJ/20-49/2017. sz. irat Unicredit adatszolgáltatása

³³ VJ/20-49/2017. sz. irat Unicredit adatszolgáltatása

³⁴ VJ/20-49/2017. sz. irat Unicredit adatszolgáltatása, M/5. sz. melléklet

³⁵ VJ/20-209/2017. sz. irat

HUF/CHF, euró esetén 250 HUF/EUR, japán jen esetén 200 HUF/100 JPY árfolyamot alkalmaz.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott árfolyam alkalmazására a pénzügyi intézmény abban az esetben köteles, ha

a) a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsön folyósításánál alkalmazott árfolyam az (1) bekezdésben meghatározott árfolyamnál nem volt magasabb,

b) a kölcsönszerződést a pénzügyi intézmény a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény hatálybalépésének napjáig nem mondta fel,

c) a végtörlesztésre vonatkozó írásbeli igénybejelentését a hitelfelvevő 2011. december 30. napjáig a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsönt nyújtó pénzügyi intézmény részére benyújtja,

d) a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsönhöz közvetlenül kapcsolódik áthidaló vagy gyűjtőszámlahitelből eredő tartozás, annak végtörlesztését a hitelfelvevő a c) pont szerinti igénybejelentéssel egyidejűleg vállalja, valamint

e) a végtörlesztés a c) pont szerinti igénybejelentés napját követő 60. napig megtörténik.

(3) A pénzügyi intézmény a végtörlesztésre vonatkozó igénybejelentést a (2) bekezdés a)-d) pontjában meghatározott feltételek teljesítése esetén nem utasíthatja el, valamint köteles a hitelfelvevő által megjelölt időpontig, de legkésőbb a (2) bekezdés c) pontja szerinti igénybejelentéstől számított 60 napon belüli időpontig, a szerződés végtörlesztésre irányuló lezárását előkészíteni, a hitelfelvevő pedig köteles a végtörlesztésre vonatkozó igénybejelentésének megfelelően, legkésőbb a szerződés végtörlesztésre irányuló lezárásával egyidejűleg a végtörlesztéssel kapcsolatos valamennyi fizetési kötelezettségének eleget tenni.

(4) A pénzügyi intézmény az (1) bekezdésben és a (2) bekezdés d) pontjában meghatározott végtörlesztésért a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló törvényben meghatározott költségtérítést és egyéb díjat vagy jutalékot nem számíthat fel.

(5) A végtörlesztés egészben vagy részben történő teljesítése érdekében nyújtott kölcsönre vonatkozó pénzügyi szolgáltatás közvetítéséért a közvetítő díjazást nem jogosult érvényesíteni megbízójával szemben.

III.2. AZ ALAPELJÁRÁSBAN SZÜLETETT DÖNTÉS

III.2.1. A HATÁROZAT JOGSÉRTÉSSEL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSAI

38. A Versenytanács 2013. november 19-én kelt, VJ/74-871/2011. számú³⁶ határozatában (a továbbiakban: határozat) megállapította, hogy a Budapest Bank, a CIB, a Citibank Europe plc. Magyarországi Fióktelepe (a továbbiakban: Citibank), az Erste, az FHB Jelzálogbank Nyrt. (a továbbiakban: FHB), a K&H, a Magyar Takarékszövetkezeti Bank Zrt. (a továbbiakban: Takarékbank), az MKB, az OTP, a Raiffeisen, az UCB Ingatlanhitel Zrt. (a továbbiakban: UCB) és az Unicredit 2011. szeptember 15. és 2012. január 30. között egységes, komplex, folyamatos jogsértést valósítottak meg azáltal, hogy a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása révén a fix árfolyamú végtörlesztések csökkentése

³⁶ Nyilvános iratváltozat: VJ/74-873/2011.

érdekében összehangolták a stratégiájukat, melynek keretében üzleti titoknak minősülő információkat is megosztottak egymással.

39. A jogsértés keretében a határozat megállapította, hogy a fent nevezett vállalkozások kockázatkezelői a 2011. szeptember 29-én tartott ún. retail risk reggelin egy átfogó tervet határoztak el a végtörlesztés – hitelkiváltó hitelek korlátozása általi – visszafogására vonatkozóan. Ezt követően a 2011. október 3-i retail risk reggelin üzleti titoknak minősülő, stratégiai jelentőségű információkat osztottak meg egymással, ezáltal összehangolták stratégiájukat. Továbbá, a Budapest Bank, az Erste, a K&H és az OTP felső vezetői kétoldalú egyeztetéseket folytattak a CIB vezérigazgatójával, melynek során a refinanszírozással kapcsolatos stratégiájukra vonatkozó információkat osztottak meg egymással. A határozat szerint a vállalkozások a végtörlesztések korlátozását célul tűző átfogó tervüket ténylegesen meg is valósították, hiszen két kivétellel (Unicredit és Takarékbank) valamennyien korlátozottan vettek részt a refinanszírozásban.
40. A fentiek a határozat megállapítása szerint kibocsátás-korlátozásnak minősülnek, amelyet a versenyjogi joggyakorlat kőkemény kartellnek tekint. Abban az értelemben azonban nem minősült „klasszikusnak”, hogy a bankok számára a hitelkiváltás immanensen magában hordozta a veszteségek elszívását a jelzáloghitel portfóliójuk csökkenésére tekintettel. Ezen túlmenően a végtörlesztési törvény rövid határidővel, nagy mennyiségű munkát generált a bankok oldalán annak érdekében, hogy a fix árfolyamú végtörlesztési igénybejelentéseket fogadni és elbírálni tudják.
41. A határozat a vállalkozásokat az egyeztetésekben való részvételük alapján három csoportba sorolta:
 - első csoport: azon eljárás alá vontak, akik mindkét retail risk reggelin részt vettek, és kétoldalú egyeztetéseket is folytattak: Budapest Bank, CIB, K&H, OTP;
 - második csoport: azon eljárás alá vontak, akik mindkét retail risk reggelin részt vettek, de nem folytattak kétoldalú egyeztetéseket, vagy akik csak az első retail risk reggelin vettek részt, és kétoldalú egyeztetéseket is folytattak: Erste, MKB, Raiffeisen, Takarékbank, UCB, Unicredit;
 - harmadik csoport: akik csak az első retail risk reggelin részt vettek, és nem folytattak kétoldalú egyeztetéseket: Citibank, FHB.
42. A jogsértés miatt az eljáró versenytanács – az FHB kivételével – bírságot szabott ki a fent nevezett vállalkozásokkal szemben.

III.2.2. AZ ÉRINTETT PIACCAL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

43. A Versenytanács határozata az érintett piac kapcsán leszögezte, hogy az eljárás alá vontak vizsgált magatartásának lehetséges és tényleges hatásai alapvetően a devizahitel végtörlesztéshez felhasználható forinthiteleket érintik. Ezek ugyanis azok a termékek, amelyek a fix árfolyamú devizahitel végtörlesztés keretében, ebben a speciális piaci helyzetben a piaci verseny tárgyát képezhették.
44. Kifejtette továbbá, hogy a deviza alapú jelzáloghitelek más hiteltermékekhez képest lényegesen alacsonyabb ára folytán megalapozottan feltételezhető, hogy az esetek döntő többségében csak a forint alapú jelzáloghitelek jöhettek szóba kiváltó hitelként, ugyanakkor a jelzálog fedezet nélküli forinthitelek (pl. személyi hitelek) adott esetben

szintén jelenthettek alternatívát, azonban számottevő mértékben nem helyettesíthették a jelzáloghiteleket. A határozat megállapította, hogy nincs jelentős különbség az olyan forint alapú jelzáloghitelek között, amelyek csak ingatlancélra vagy emellett ingatlanhitel refinanszírozására is felhasználhatók, ezért az érintett termékpiac részét képezi az összes forint alapú jelzáloghitel.

45. A Versenytanács kiemelte továbbá azt is, hogy az eljárás alá vont hitelintézetek egy adott hiteltermékkel kapcsolatos stratégiája a portfólióban lévő többi hiteltermékre is tekintettel kerül kialakításra. Emiatt pedig az eljárás alá vontak a hitelkiváltó hitelekkel kapcsolatos stratégiájuk kialakításakor is figyelemmel voltak a portfóliójukban szereplő egyéb termékekre és a portfólióminőségi trendekre. Tekintettel arra, hogy a VJ/74/2011. sz. eljárásban vizsgált magatartás a refinanszírozás tekintetében hatással volt az eljárás alá vontak pozícióira a devizahitel portfóliójuk vonatkozásában is, illetve a portfóliójuk védelmére irányult azáltal, hogy a hitelkiváltás intenzitásának csökkentése révén próbálták elérni a portfólió szinten tartását, a megállapodás tárgyát alkotó árunak lehet tekinteni magukat a deviza jelzáloghiteleket is.
46. Az előbbiekre tekintettel a határozat megállapította, hogy a vizsgált magatartás által érintett termékpiac az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piaca (beleértve a forint- és a devizahiteleket is), míg az érintett földrajzi piac Magyarország területe.

III.2.3. AZ ELJÁRÁS ALÁ VONTAK ÁLTAL KÖVETETT STRATÉGIÁVAL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSOK

47. A határozat a Budapest Bank kapcsán megállapította, hogy az a vizsgált időszakban kamatot emelt, a régi és új ügyfelek számára eltérő termékeket kínált, célja a saját ügyfelek megtartásán túl a meghatározott paramétereknek megfelelő (affluens) új ügyfelek akvizíciója volt. Anyabankja visszafogottságot kért tőle a végtörlesztés kapcsán, s ténylegesen is ezzel összhangban járt el.
48. A CIB esetében megállapításra került, hogy szintén kamatot emelt, illetve új termékeket vezetett be (CIB FIX 1, CIB FIX 3, CIB FIX 5 lakáshitel), amelyek mind saját, mind idegen banki ügyfelek számára igénybe vehetők voltak deviza alapú jelzáloghitelek végtörlesztésére is. Ugyanakkor ezen új hitelek kamata magasabb volt a korábban elérhető, de kizárólag forint alapú jelzáloghitelek kiváltására alkalmas hitelek (CIB FIX 1, CIB FIX 2, CIB FIX 3) kamatánál, melyek azonban az új konstrukciók megjelenésétől kezdődően már nem voltak igényelhetőek. Csökkentette viszont a CIB a nem lakáscélú hitel kiváltására alkalmas szabadfelhasználású ingatlanfedezetes hitelének kamatát. A határozat megállapítása szerint a CIB korlátozottan vett részt a végtörlesztés refinanszírozásában.
49. Az Erste esetében két kamatemelésre került sor a végtörlesztési időszakban. Az Erste saját és más bank korábbi ügyfeleit is kiszolgált, akik számára a korábbi termékek voltak elérhetőek; termékfejlesztést, kampányt az Erste nem folytatott. A határozat megállapítása szerint az Erste korlátozottan vett részt a végtörlesztés refinanszírozásában.
50. A K&H a határozat megállapítása szerint kamatot ugyan nem emelt, de a saját és az új ügyfeleket megkülönböztette (saját ügyfelet nem finanszírozott), és reklámozását is visszafogta, így korlátozottan vett részt a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozásban.
51. Az MKB kamatot emelt, és új hitelterméket vezetett be, mellyel egyidejűleg egyes korábbi termékei értékesítését korlátozta, illetve átmenetileg felfüggesztette, ennek elsődleges okaként a végtörlesztés következtében megnövekvő ügyféligenyek kiszolgálása miatti

szüksős kapacitásokat jelölve meg. A határozat megállapítása szerint az MKB a versenytársaival közöltek szerinti magatartást tanúsított a végtörlesztés kapcsán.

52. Az OTP a vizsgált időszakban két alkalommal is kamatot emelt, ugyanakkor kínált kifejezetten hitelkiváltási célú termékeket. Bár nyilatkozata szerint aktívan igyekezett új ügyfeleket is szerezni, a határozat megállapítása szerint részvétele az idegen banki ügyfelek hitelezésében nem volt aktív.
53. A Raiffeisen a végtörlesztési időszak kezdetén kamatot emelt, de a korábbi hitelkiváltási termékét továbbra is kínálta. Hirdetményei és reklámozási tevékenysége alapján a határozat arra a megállapításra jutott, hogy a Raiffeisen nem tanúsított proaktív magatartást.
54. Az Unicredit esetében megállapításra került, hogy két ízben is kamatot emelt, hitelkiváltási célú jelzáloghitel terméke és szabad felhasználású jelzáloghitel is elérhető volt. Saját és új ügyfelek között nem tett különbséget. Bár versenytársainak arról számolt be, hogy nem lesz proaktív, ténylegesen azonban végül mégis annak bizonyult.
55. A Magyar Nemzeti Bank kamatstatisztikája szerint a lakáscélú háztartási jelzálog forinthitelek átlagos THM-mutatója a 2011. októberi 10%-ról 2012 januárjára 12,5%-ra nőtt.

III.2.4. A BÍRSÁGKISZABÁS SORÁN FIGYELEMBE VETT SZEMPONTOK

56. A Versenytanács releváns forgalomként az érintett piacon elért árbevételt, azaz a 2011. évi ingatlanfedezetű jelzáloghitelezésből származó kamat-, díj- és jutalékbevételek 4,5 hónapra jutó részét vette figyelembe. Bár hangsúlyozta a Versenytanács, hogy a kifizetett közterhek (elsősorban bankadó) levonására vonatkozóan nincs semmiféle jogszabályi előírás, a végtörlesztési törvény által előidézett piaci helyzetből adódó speciális körülményekre tekintettel ezt az adott ügyben indokoltan tartotta. Megjegyezte még a határozat, hogy az OTP esetében a releváns forgalom számításakor a vállalkozáscsoportjába tartozó OTP Jelzálogbank vonatkozó adatait is figyelembe vette, mivel a csoporton belüli irányítási viszonyok miatt az OTP által tanúsított jogsértő magatartás az OTP Jelzálogbankra is kihatott.
57. A jogsértés súlya körében a Versenytanács a verseny veszélyeztetettségét minden eljárás alá vont esetében egységesen 20 pontra értékelte, figyelemmel arra, hogy a megállapított egységes, komplex, folyamatos jogsértés kőkemény kartellnek minősülő kibocsátás-korlátozás, ami azonban a fentiek miatt nem minősül „klasszikusnak”. A jogsértés jellegénél fogva alkalmas volt arra, hogy visszafogja a refinanszírozást, és jelentős mértékben korlátozta a vállalkozások közötti versenyt. A jogsértés az innovációs és közvetve az árversenyre hatott.
58. A jogsértés piaci hatása keretében a határozat a jogsértő vállalkozások együttes piaci részesedésére (90% feletti) tekintettel egységesen 18 pontot adott, míg a további szempontok kapcsán kiemelte, hogy
 - a korlátozás a vevők számára fontos terméket érintett (a jelzáloghitel a lakáshoz jutás alapvető eszköze),
 - a végtörlesztési törvény által teremtett speciális helyzetben a refinanszírozó hitelek elérhetősége különösen fontos volt, s a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének

elemzése alapján megállapítást nyert, hogy „a kiváltó forint hitelek a megvalósult végtörlesztések mintegy harmadát finanszírozták”, ami csekély mértéket képvisel,

- az érintett vevői csoport egy része sebezhető, hiszen sok esetben fizetési nehézséggel küzdő devizahitel adósokról volt szó, másrészt általánosságban is jellemző az információs aszimmetria a bank és ügyfele között, ami a végtörlesztési időszak rövidsége miatt különösen érvényesült, ugyanakkor a végtörleszteni kívánó adósok egy számottevő hányada „jó” ügyfélnek minősült,
- a bankok a jogsértéssel deviza jelzáloghitel portfóliójukat, az ebből származó jövőbeli bevételeiket védték,
- az eljárás alá vontak között differenciálni szükséges arra tekintettel, hogy ténylegesen milyen stratégiát követtek a végtörlesztési időszak alatt, amelyet ugyanakkor a jogsértés mellett más tényezők (likviditási, kapacitás- és tőkekorlátok, veszteségek elkerülésének célja) is befolyásoltak.

Mindezekre tekintettel az egyéb szempontokra a Versenytanács a Budapest Banknak, a CIB-nek, az Erste-nek, a K&H-nak, az MKB-nak, az OTP-nek, és a Raiffeisennek 10 pontot, a Citibanknak, a Takarékbanknak, az UCB-nek és az Unicreditnek pedig 0 pontot adott.

59. A jogsértéshez való viszonyt illetően a felróhatóságra a Versenytanács egységesen 10 pontot adott, mivel a jogsértő vállalkozások magatartása nem felelt meg a társadalom értékítéletének. A részvétel intenzitása kapcsán az első csoportba sorolt vállalkozások 15, a második csoportba tartozók 10, a harmadikba sorolt vállalkozások pedig 5 pontot kaptak.
60. A Versenytanács az OTP által hivatkozott utólagos megfelelési programot nem vette enyhítő körülményként figyelembe, mivel a jogkövető magatartás egyébként is kötelezettsége a piaci szereplőknek. A végtörlesztési törvény által a bankokra hárított terheket és az emiatt elszenvedett veszteségeket azonban a határozat mínusz 25 ponttal, enyhítő körülményként értékelte.
61. A fentiek alapján kalkulált alapösszeget a Versenytanács a VJ/18/2008. számú ügyben (a továbbiakban: MIF-ügy) született elmarasztaló döntésre tekintettel, az ismételt jogsértés elkövetésének szankciójaként korrigálta. A MIF-ügyben bírsággal sújtott vállalkozások (Budapest Bank, CIB, Erste, K&H, MKB, OTP) esetében 50%-os emelést alkalmazott a Versenytanács, az elmarasztalt, de bírsággal nem sújtott vállalkozások (Citibank, Raiffeisen, Takarékbank, UCB, Unicredit) esetében pedig 25%-ost. További korrekció a határozat megállapítása szerint nem volt indokolt.

III.3. A BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLAT EREDMÉNYE

III.3.1. AZ ELSŐ- ÉS MÁSODFOKÚ ÍTÉLET

62. A Versenytanács határozatával szemben a Citibank és az UCB kivételével valamennyi elmarasztalt vállalkozás felülvizsgálati kérelmet nyújtott be. Bár az első fokon eljáró Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság és a másodfokon eljáró Fővárosi Törvényszék egyaránt elutasította a felperesek kereseteit,³⁷ a Kúria a jelen megismételt eljárásban eljárás alá vont vállalkozások tekintetében a Versenytanács határozatának

³⁷ Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 5.K.30.278/2014/99. számú ítélete illetve Fővárosi Törvényszék 2.Kf.650.032/2015/28. számú ítélete

bírságra vonatkozó részeit hatályon kívül helyezte, és a GVH-t új eljárásra kötelezte.³⁸ A Kúria ítéletének a megismételt eljárás szempontjából releváns rendelkezései az alábbiak szerint foglalhatók össze.

III.3.2. A KÚRIA ÍTÉLETÉNEK JOGSÉRTÉSSEL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSAI

63. A Kúria a jogsértéssel kapcsolatban a határozatot hatályában fenntartotta, hozzátéve ugyanakkor, hogy az első retail risk reggelin a kockázatkezelők által létrehozott megállapodást túlzás „átfogó tervnek” nevezni, helyesebb közös versenyellenes cél érdekében kifejtett elhatározásként értékelni, ami a kockázatkezelők ilyen irányú stratégiaalkotásra vonatkozó tevékenységében való megállapodást, azaz a magatartásaik összehangolása érdekében való tevékenység kifejtését jelenti. A kockázatkezelők megállapodása átfogó tervet nem igazol, mivel nem arról van szó, hogy az első retail risk reggelin egy átfogó terv jött létre, hanem csak arról, hogy a bankok közti több szintű megbeszélések egy átfogó tervbe illeszkedtek, melynek lényege, hogy a bankok a forint hitelekkel történő devizahitel kiváltás terén nem fognak egymással versenyezni a végtörlesztési időszakban. A bankok kockázatkezelői szinten és egyes bankok esetében vezérigazgatói szinten történő egyeztetései egy közös cél érdekében történtek, ebben az értelemben egy átfogó (értsd ugyanazon) tervbe illeszkedtek. Ezt a jogsértés súlya körében értékelni szükséges, ami a jogsértés súlyát csökkenti.

III.3.3. A KÚRIA ÍTÉLETÉNEK ÉRINTETT PIACCAL KAPCSOLATOS MEGÁLLAPÍTÁSAI

64. A Kúria előjáróban kihangsúlyozta, hogy a végtörlesztési törvény mesterséges piaci viszonyokat eredményezett, amennyiben a már megkötött devizahitelek, mint tartós jogviszonyok vonatkozásában lehetővé tette azok kiváltását forinthitelre való „átkötéssel”, ekként egy új potenciális piaci szegmenst hozott létre a forint hitelek piacán, egyoldalú helyettesíthetőséget teremtve a már megkötött devizahitelek tekintetében. A végtörlesztésre vonatkozó jogszabályi rendelkezések tehát azt is célozták, hogy a szerződési, váltási költségek folytán korábban egymást nem vagy csak korlátozottan helyettesítő, különálló piacoknak tekinthető deviza alapú jelzáloghitelek és forinthitelek mesterségesen egy versenyzői piaccá váljanak a hosszú távra kötött devizahitelek egyoldalú helyettesíthetőségének létrehozásával – az eljárás alá vontak magatartása pedig éppen ennek megakadályozását célozta, a kínálati helyettesíthetőségből eredő verseny korlátozásával, ami a keresleti helyettesíthetőséget is korlátozta. A fentieket azonban sem a határozat, sem az OTP által becsatolt magánszakértői vélemény (a továbbiakban: szakvélemény) nem tisztázta a forinthitelek, illetve azok egyes típusai (így különösen a támogatott és a speciális hitelek) tekintetében.

65. A Kúria álláspontja szerint ugyanakkor a szakvélemény helyesen mutatott rá arra, hogy azon devizahitelek, amelyekre a végtörlesztési törvény nem vonatkozott, nem lehettek a piac részei, mivel sem kínálati, sem keresleti egyoldalú helyettesíthetőség nem állhatott fenn ezek vonatkozásában. Bár a GVH a felülvizsgálati eljárás során arra hivatkozott, hogy a kartellel érintett termékek adott esetben eltérő termékpiacra is tartozhatnak, feltéve, hogy van rá bizonyíték, hogy a versenyellenes tevékenység kiterjedt a határozattal érintett valamennyi termékre, ezt azonban a Kúria szerint az alapeljárás során a GVH nem igazolta.

³⁸ Kúria Kfv.III.37.582/2016/16. számú ítélete

66. Ezzel összefüggésben a Kúria utalt arra, hogy a Tpv. 78. § (3) bekezdése szempontjából az érintett piac mérete, elsősorban a jogsértés súlya körében a bírság meghatározását befolyásoló tényező ugyan, de a GVH ezt a bírságkiszabás alapjának tekinti, tehát egyetlen szempont egyik elemét a középpontba helyezi, miáltal a Kúria meglátása szerint a bírságközlemény tendenciózusan alulsúlyozza a kiszabható bírságösszegeket a Tpv. 78. § (3) bekezdésében foglalt mérlegelési szempontokhoz képest.³⁹ A Kúria kiemelte továbbá, hogy a bírság maximumához képest alacsony bírságösszegekről volt szó, és a közlemény szerinti bírságkiszabási gyakorlat eleve nem használja ki a bírság meghatározására vonatkozó mérlegelési mozgásteret.⁴⁰
67. A Kúria ugyan egyetértett azzal a megközelítéssel, hogy a Tpv. 78. §-ából nem következik, hogy a jogsértés súlyát ne tükrözhetné a forint- és devizahitelek teljes állománya, függetlenül attól, hogy annak egy részét érintette a jogsértés, amennyiben az egyes bankok nem végtörleszthető devizahitel állományainak aránya lényegében hasonló. A Kúria azonban nem rendelkezett erre vonatkozó adatokkal.

III.3.4. A KÚRIA ÍTÉLETÉNEK BÍRSÁGKISZABÁSSAL KAPCSOLATOS TOVÁBBI MEGÁLLAPÍTÁSAI

68. A Kúria nem osztotta az Erste azon álláspontját, miszerint nem a releváns forgalmat kellett volna a bírságszámítás során alapul venni, hanem azt, hogy a bankok mennyi kiváltó forinthatelt nem nyújtottak. Ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy a Tpv. 78. §-a semmilyen módon nem írja elő, hogy a bírság alapjául a jogsértés tényleges hatása szolgálhat.
69. Ugyancsak elutasította a Kúria az Erste azon érvét, hogy a Versenytanács által figyelembe vett releváns forgalom alapulvételével rosszabbul járt az, aki versenyző magatartást tanúsított, mivel a határozatban a Versenytanács a proaktív magatartást jelentős enyhítő körülményként értékelte, ami ezt a problémát kiküszöbölte.
70. A Kúria azzal sem értett egyet, hogy az állami beavatkozás tényét figyelembe kellett volna venni abban az összefüggésben, hogy annak sebessége, sokkhatás jellege nem adott teret a versenynek, mivel a Kúria álláspontja szerint az állami beavatkozás éppenhogy olyan rendkívüli piaci helyzetet eredményezett, amely azzal a veszéllyel járt a bankokra nézve, hogy a konszolidált versenyzői magatartást felpörgethette volna, ennél fogva jelentős készletet eredményezett az összejátszásra. Nem fogadta el a Kúria azokat az érveket sem, miszerint a kamatemelések és a reaktív magatartás jogsértés nélkül is hasonló lett volna (veszteség verseny nem volt várható), ezért a jogsértésnek ne lett volna lényeges hatása. Hangsúlyozta ugyanakkor a Kúria, hogy az állami beavatkozás kapcsán megállapította, illetve a megismételt eljárásra utalta annak mérlegelését, hogy a beavatkozás a devizahitelek egyébként egységes piacát végtörleszthető és nem végtörleszthető hitelekre bontotta, amely pedig eredményében enyhíthet a jogsértésen.
71. Az MKB vitatta, hogy a vizsgált ügyben kőkemény kartellről lenne szó, ezért álláspontja szerint alaptalan volt ennek 20 ponttal való értékelése. A Kúria a kifogás vonatkozásában ugyanakkor egyetértett a határozattal abban, hogy a versenytársak közti kibocsátás korlátozására irányuló megállapodás a legsúlyosabb kartellek közé tartozik, amennyiben a mennyiségi korlátozás a piac felosztásához hasonlóan az árak emelkedéséhez vezet, amely célja szerint is jogsértő, függetlenül attól, hogy az kőkemény kartellnek minősül-e avagy nem.

³⁹ Ld. a Kúria ítéletének 229. bekezdését.

⁴⁰ Ld. a Kúria ítéletének 246. bekezdését.

72. A MIF-ügy ismétlődés keretében való figyelembevétele kapcsán a Kúria kifejtette, hogy mivel a határozat meghozatalakor az ügy bírósági felülvizsgálata még folyamatban volt, így a korábbi jogerős határozatban megállapított jogsértést mint jogi tényt kellett figyelembe venni. Utalt azonban arra, hogy amennyiben utóbb a bíróság a MIF-ügyben hozott döntést hatályon kívül helyezi, az legfeljebb perújítási kérelmet alapozhat meg, vagy a megismételt eljárás során is figyelembe vehető, amennyiben annak egyéb törvényi feltételei fennállnak.
73. A Kúria tévesnek minősítette az OTP azon érvét, hogy a jogsértés mindössze 18 napig tartott volna, mivel az egységes jogsértés, a stratégiák összehangolása a végtörlesztési időszak egészére vonatkozott.
74. A K&H számítási hibára hivatkozott, melyet álláspontja szerint bizonyított is a peres eljárásban. A Kúria ezzel összefüggésben rögzítette, hogy az esetleges számítási hibákat a megismételt versenyfelügyeleti eljárásban orvosolni kell.
75. Szintén a megismételt eljárásban tisztázandó a CIB azon állítása, miszerint versenyző termékeket vezetett be, mivel a bíróság összegének meghatározása szempontjából ennek is lehet jelentősége.
76. Végezetül, a Kúria irrelevánsnak tekintette az MKB azon hivatkozását, hogy reaktív magatartása csak kapacitáshiányból eredt, és ezt próbálta orvosolni, mivel reaktív magatartásában szerepet játszott a GVH által bizonyított jogsértés.

III.3.5. A KÚRIA MEGISMÉTELT ELJÁRÁSRA VONATKOZÓ IRÁNYMUTATÁSA

77. A megismételt eljárásban a GVH-nak az érintett árupiacot a keresleti és kínálati helyettesíthetőség szempontjai alapján kell elemeznie, illetve az elemzéshez szükséges adatokat beszereznie, figyelembe véve a perben csatolt szakvéleményt is. Ennek során a Kúria által adott részleges elemzéstől eltérő következtetésre is juthat a piacmeghatározás körében, hiszen a Kúria csak a rendelkezésre álló adatok alapján tudta a kérdést értékelni, és más adatok alapján – illetve más releváns, nem értékelt körülmények alapján – eltérő következtetésre is lehet jutni. Az így meghatározott érintett piachoz képest, ha a közleményében foglaltaktól el kíván térni a GVH a releváns forgalom meghatározása tekintetében, akkor ezt a Pp. 339/B. §-ának keretei között meg kell indokolnia. E mérlegelés során értékelnie kell a Kúria ítéletében fentebb jelzett – illetve a bírósági felülvizsgálati eljárás során előadott releváns – felperesi érveket is (pl. CIB hivatkozása, K&H számítási hibára hivatkozása vagy versenyzői magatartásra hivatkozása). A jogsértés súlya körében azt is értékelni kell, hogy a jogsértő magatartások ugyan egy átfogó tervbe illeszkedtek, de 2011. szeptember 15-én nem egy átfogó terv jött létre, amelyet következetesen végrehajtottak, ami a jogsértés súlyát csökkenti.

IV.

AZ ÉRINTETT PIAC

IV.1. AZ ÉRINTETT PIAC MEGHATÁROZÁSÁNAK SZEMPONTJAI

78. A Tpv. 14. § (1) bekezdése értelmében az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni. Ugyanezen szakasz (2)

bekezdése alapján a megállapodás tárgyát alkotó árun túlmenően figyelembe kell venni az azt – a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel – ésszerűen helyettesítő árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait. A (3) bekezdés szerint földrajzi terület az, amelyen kívül a) az üzletfél nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy b) az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.

79. Az Európai Bizottságnak a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról szóló közleménye⁴¹ (a továbbiakban: Piacmeghatározási közlemény) 7. pontja értelmében az érintett termékpiac mindazokat a termékeket és/vagy szolgáltatásokat magában foglalja, amelyeket a fogyasztó a jellemzőik, áruk és rendeltetésük alapján egymással felcserélhetőnek vagy helyettesíthetőnek tart.
80. A Piacmeghatározási közlemény 13. pontja kiemeli, hogy közgazdasági nézőpontból az érintett piac meghatározásához a keresleti helyettesíthetőség jelenti a legközvetlenebb és leghatékonyabb fegyverező erőt egy adott termék szállítóira, különösen ármeghatározó döntéseik vonatkozásában. A piacmeghatározás feladata alapvetően abból áll, hogy azonosítani kell az érintett vállalkozások vevőinek ténylegesen a rendelkezésére álló alternatív beszerzési forrásokat, mind a termékek vagy szolgáltatások, mind a többi szállító földrajzi elhelyezkedése tekintetében. A 14. pont szerint ugyanakkor a kínálati oldali helyettesíthetőségből és a potenciális versenyből adódó versenykorlátok általában kevésbé közvetlenek.
81. A keresleti helyettesíthetőség körében azt kell vizsgálni, hogy a fogyasztó mely termékeket tekinti a vizsgálat tárgyát képező termékek helyettesítőjének. Ehhez először a termékek funkcionális szempontú összehasonlítását kell elvégezni (felhasználási cél, minőség, teljesítési feltételek, fogyasztás módja, fogyasztói szokások, elérhetőség), továbbá a termékek árait kell elemezni. Ez utóbbi körben hasznos segítséget nyújt a szakvélemény által is hivatkozott ún. hipotetikus monopolista vagy SSNIP teszt, amely azt vizsgálja, hogy egy termék feltételezett egyedüli előállítója által végrehajtott kismértékű, de érzékelhető, tartós áremelkedés hatására (amit jellemzően 5-10% körüli értékűnek tekintenek) a fogyasztók mely más termék használatára, vásárlására térnének át olyan mértékben, amely az áremelést a hipotetikus monopolista számára már nem tenné kifizetődővé. A teszt elvégzése gondolat kísérlet formájában is megtehető, de kvantitatív módszerekkel is alátámasztható.
82. A kínálati helyettesítés ezzel szemben azt mutatja meg (ld. Piacmeghatározási közlemény 20-21. pontjai), hogy a szállítók a relatív árak kismértékű, de tartós változásaira adott válaszként át tudják-e állítani a termelést az érintett termékekre és rövid távon forgalomba tudják-e hozni azokat jelentős pótlólagos költségek vagy kockázatok nélkül. Ilyen helyzetek jellemzően akkor keletkeznek, amikor a vállalkozások egy termékből a legkülönbözőbb minőségeket vagy típusokat forgalmazzák. Még akkor is, ha egy adott végső fogyasztó vagy fogyasztói csoport számára a különböző minőségek nem helyettesíthetőek egymással, a különböző minőségek egy termékpiacra tartoznak, feltéve hogy a szállítók többsége a különböző minőségeket azonnal és a költségeinek az említett jelentős növekedése nélkül képes kínálni és értékesíteni.

⁴¹ 97/C 372/03, Hivatalos Lap C 372 , 09/12/1997 o. 0005 - 0013

IV.2. AZ ÉRINTETT PIAC A JELEN ELJÁRÁSBAN

83. Versenykorlátozó megállapodások esetén az érintett piac kiindulópontja minden esetben a megállapodás tárgyát képező áru vagy szolgáltatás. A jelen eljárásban – az alapeljárásban meghatározott és a Kúria által is megerősített jogsértés által kijelölt keretek között – a megállapodás, az átfogó terv a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozására vonatkozott, annak érdekében, hogy a deviza-alapú jelzáloghitelek végtörlesztését visszafogják. A forint hitelek korlátozása tehát a devizahitel portfólió védelmét szolgálta.
84. Ennek megfelelően az eljáró versenytanács álláspontja szerint a versenykorlátozó megállapodás tárgyát képező termékek körét elsődlegesen (közvetlenül) a hitelkiváltásra alkalmas forinthitelek képezik, míg másodlagosan (közvetve) érintett termékként a végtörleszthető devizahitelek azonosíthatók.

IV.2.1. AZ ELSŐDLEGESEN (KÖZVETLENÜL) ÉRINTETT PIAC

85. A hitelkiváltásra alkalmas forinthitelek közül kiemelt jelentőségűek a lakáscélú kiváltó jelzálog hitelek, mivel a kiváltandó deviza-alapú jelzáloghitelek szempontjából elsődlegesen ezek szolgáltatathattak alternatívát, a keresleti helyettesíthetőség körében figyelembe veendő szempontok alapján. A fogyasztók számára ugyanis a deviza-alapú jelzáloghitelek lényeges jellemzőjének minősül, hogy lakáscélú ingatlanra bejegyzett jelzálogjog biztosítja a fedezetet, jellemzően lakáscél kielégítését szolgálják, nagyszámú, hosszú távra szóló elkötelezettséget jelentenek, és viszonylag alacsonyabb kamatok mellett érhetőek el. Ezeknek a szempontoknak pedig a forint-alapú hitelek közül leginkább a hitelkiváltási célú (vagy erre is alkalmas) jelzáloghitelek feleltek meg. Az egyéb forint-alapú hitelek (pl. fogyasztási hitelek, személyi hitelek) ehhez képest kedvezőtlenebb feltételeket kínáltak, mivel jellemzően külön fedezet nélküli, kisebb értékű, valamilyen termék vagy szolgáltatás vásárlására szolgáló, rövidebb futamidejű és magasabb kamatozású hitelek voltak.
86. A különféle forint-alapú hiteltermékek között tehát keresleti szempontból nem feltétlenül állt fenn helyettesíthetőség, legfeljebb korlátozott körben, ahogyan azt az alapeljárásban hozott határozat is megállapította, valószínűsíthetően azok számára, akik már csak viszonylag kisebb tőketartozással rendelkeztek. Ezen fogyasztók azonban vélhetően nem képeztek olyan jelentős szegmenst, amelynek esetleges váltása okán az egyéb forint alapú hitelek érdemi versenynyomást támasztottak volna a forint-alapú jelzáloghiteleknek.
87. Ami a kínálati helyettesíthetőséget illeti, a jelzáloghitelek a bankok szempontjából is számos specialitással rendelkeznek, ami az ilyen hitelek nyújtásának lehetőségét is befolyásolja. Jelzáloghitelezéssel kizárólag a jelzálog-hitelintézetek foglalkozhatnak, amelyek szakosított pénzügyintézetként, szigorú szabályozásnak alávetve, jelzálogfedezet mellett nyújtanak hiteleket, az ehhez szükséges forrásokat pedig jelzáloglevelek kibocsátásából nyerik. Ennek megfelelően egy kereskedelmi banknak, ha jelzálog-alapú hitelt kíván nyújtani lakossági ügyfelei számára, létre kell hoznia egy jelzálogbankot vagy egy már meglévő jelzálogbankkal kell együttműködnie. Mivel ezen lehetőségek (különösen a saját jelzálogbank létrehozása) mind idő-, mind költségigénye jelentősnek tekinthető, nem egyértelmű, hogy az SSNIP teszt logikájában egy 5-10%-os áremelés esetén egy jelzáloghitelt nem nyújtó kereskedelmi bank ilyen termékek kínálásába kezdene. Az eljáró versenytanács az előzőek fényében – az eljárás alá vontak számára

kedvezőbb megközelítést alkalmazva – e tekintetben a szűkebb piacmeghatározást tartotta indokoltnak a jelen esetben.

88. Szintén nem tekintette a forint-alapú kiváltó hitelek helyettesítőjének az eljáró versenytanács a deviza-alapú jelzáloghiteleket, mivel ezek szabályozása a deviza-árfolyamok jelentős emelkedését követő, a végtörlesztési törvény elfogadásának indokául is szolgáló devizahitel-válság idején oly mértékben szigorodott, hogy annak nyújtása gyakorlatilag megszűnt. Ennek megfelelően a deviza-alapú jelzáloghitelek sem a fogyasztók számára (keresleti oldalon), sem a bankok szempontjából (kínálati oldalon) nem képeztek ésszerű helyettesítési lehetőséget.
89. Több eljárás alá vont, de különösen az OTP hivatkozott arra a felülvizsgálati eljárás során, hogy a forint-alapú jelzáloghiteleken belül a speciális és a támogatott hitelek elkülönülten kezelendők. E körben az eljáró versenytanács egyetértett a szakvélemény azon megállapításaival, hogy a speciális és támogatott hitelek szabályozásának és nyújtásának sajátosságai sem keresleti, sem kínálati szempontok alapján nem teszik lehetővé, hogy ezen hiteltermékeket a kiváltó forinthitelek helyettesítőjének tekinthessük.
90. Mindezek alapján összefoglalóan megállapítható, hogy a jelen eljárás szempontjából közvetlenül érintett piacnak a forint-alapú jelzáloghitelek tekinthetők, ide nem értve a speciális és támogatott hiteleket.

IV.2.2. A MÁSODLAGOSAN (KÖZVETVE) ÉRINTETT PIAC

91. Mivel a magatartás alapvetően a devizahitelek végtörlesztésének visszafogására irányult, közvetve ezen termékek érintettsége is megállapítható. Nyilvánvalóan e körben, utalva a Kúria ítéletének következtetéseire is, alapvetően csak azon hitelek vehetők figyelembe, amelyek végtörlesztését a jogszabály lehetővé tette. Azon hitelek esetében ugyanis a versenyjogsértő korlátozás nem értelmezhető, amelyeknél a jogszabály eleve kizárta a végtörlesztés lehetőségét.
92. Mivel a végtörlesztési törvény mind a lakáscélú, mind a szabad felhasználású, de lakóingatlanra bejegyzett jelzálogjoggal fedezett devizahitelek végtörlesztését lehetővé tette, s a bankok jogsértő magatartása is mindkettőre irányult, így a másodlagosan (közvetve) érintett termékek körének, a piac meghatározásának kiindulópontjaként is ezek szolgálnak.
93. Ezen deviza-alapú jelzáloghitelek tekintetében felhasználási céljuk, lényeges termékjellemzőik és áruk alapján alapvetően a fentebb a versenykorlátozás által elsődlegesen érintett terméként azonosított hitelkiváltó hitelek jelenthettek helyettesítési alternatívát, mind keresleti, mind kínálati szempontból. Ennek megfelelően a másodlagosan érintett piac részét képezik a végtörleszthető deviza-alapú jelzáloghitelek és az ezeket egyoldalúan helyettesítő forint-alapú jelzáloghitelek, ide nem értve a speciális és támogatott hiteleket.

V.

AZ ELJÁRÁS ALÁ VONTAK ÁLLÁSPONTJA

V.1. A BUDAPEST BANK ÁLLÁSPONTJA

94. A Budapest Bank az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírságszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
95. A felróhatóság tekintetében jelentős bírságcsökkentő tényezőként kérte figyelembe venni az állami intézkedés hatását, s kifejtette, hogy a vizsgált magatartás az érintett piacra csupán elhanyagolható mértékű hatással bírt. Vitatta a GVH alapeljárásban hozott döntésének a károsultak körére, a fogyasztók kiszolgáltatottságára valamint a fogyasztók és bankok közötti aszimmetrikus helyzetre vonatkozó megállapításait. A bíróság alapösszege tekintetében előadta, hogy annak – az érintett piaccal összhangban – a végtörlesztéssel érintett jelzáloghitelekből származó kamat-, jutalék- és díjbevételekre kell korlátozódnia.
96. A bírósági szakban kifejtette, a GVH jogsértően határozta meg az érintett piacot, amikor nem végezte el az SSNIP tesztet. Az érintett árupiacot helyesen az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piacára kellett volna szűkíteni. Vitatta, hogy a versenyfelügyeleti eljárás hatására sem hagyott fel a jogsértéssel. Megismételte, hogy piaci magatartása az érintett piacra elhanyagolható hatással volt. Kifogásolta, hogy a GVH annak ellenére az első csoportba sorolta, hogy a kétoldalú egyeztetéseken való részvételét tagadta. Szintén vitatta a MIF-ügy ismétlődés szempontjából történő figyelembe vehetőségét. Álláspontja szerint a releváns forgalom 4,5 hónapra történő arányosítása méltánytalan torzítást eredményez, mivel a forgalom naptári éven belül nem arányosan oszlik meg. A másodfokú eljárásban hozzátette, hogy nem teljesültek a kökemény kartell megállapításának törvényi feltételei, nem megalapozott az érintett piac meghatározása és a bírságkalkuláció sem, mert a fogyasztók oldalán bekövetkezett kár nem került bizonyításra. Álláspontja szerint a vizsgált magatartás teljes időtartama nem képezhetné a jogsértés részét. Hangsúlyozta, hogy a kétoldalú egyeztetéseken való részvétele nem bizonyított, így az első kategóriába sorolása a jogsértésben való részvétel intenzitása kapcsán téves.
97. Az előzetes álláspontra tett észrevételeiben⁴² a Budapest Bank kifogásolta, hogy az érintett piac meghatározásakor az eljáró versenytanács a speciális forint hiteleket nem definiálta megfelelő pontossággal, és hivatkozott arra, hogy saját termékei közül a Fészekrakó Hitelt és a Maxi Hitelt e kategóriába kell sorolni. A releváns forgalom kapcsán sérelmezte a végtörleszthető devizahitel állományon keletkezett időarányos bevételek figyelembe vételét, mivel álláspontja szerint vizsgálni kellett volna a végtörlesztési ráta alakulásában közreható egyéb tényezőket is, s azok alapján arányosítással csökkenteni kellett volna a releváns forgalmat, mert az eljáró versenytanács megközelítése abból indul ki, hogy amennyiben egy hitel a jogszabályok alapján végtörleszthető lett volna, akkor a végtörlesztésre sor is került volna.
98. Az alapügyben született határozattól való eltérés a közterhek levonása tekintetében a Budapest Bank álláspontja szerint jogellenes, mivel a GVH kötve van a korábbi határozatban feltárt tényálláshoz, amennyiben új, eltérő tényállási elemet nem tár fel.

⁴² VJ/20-189/2017.

Emellett a megismételt eljárásban a Versenytanács a korábbi döntést csak a kúriai ítélet által megadott iránymutatáson belül vizsgálhatja felül, ebben pedig a közterhek levonásának kérdése nem szerepelt. A bírság összegének ilyen jelentős mértékű hátrányos módosulása egyébként is sérti a jogos várakozások elvét, amelynek relevanciáját a kúriai ítélet 232. pontja is elismerte. A Budapest Bank az eltérés eljáró versenytanács által adott indokolását is elégtelennek tartotta, a korábbi határozatban hivatkozott speciális körülmények fennállását fenntartotta. Utalt arra, hogy a bankok által fizetett közterhek és a végtörlesztéssel kapcsolatban elszenvedett veszteségek közötti gazdasági kapcsolatot a korábbi határozathoz hasonlóan a jogalkotó is elismerte, amennyiben az államháztartás egyensúlyát javító különadóról és járadékokról szóló 2006. évi LIX. törvény (a továbbiakban: különadó törvény) 2011. évi CXCVIII. törvénnyel módosított 4/A. § (11) és azt követő bekezdései a végtörlesztéssel okozott veszteségeket részletesen szabályozott levonási jogcímnek minősítették.

99. Előadta, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: elszámolási törvény) alapján visszafizetett összegek ugyancsak levonandók a releváns forgalomból, mivel a Gazdasági Versenyhivatal Elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa Elnökének 11/2017. számú, a versenykorlátozó megállapodásokra és összehangolt magatartásokra, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre, valamint a jelentős piaci erővel való visszaélésre vonatkozó tilalmakba ütköző magatartások esetén a bírság összegének megállapításáról szóló közleménye (a továbbiakban: új bírságközlemény) 16. pontja alapján releváns forgalomként a magatartással érintett áruk árbevételét kell figyelembe venni, a bevétel pedig egy objektív kategória, független az eljárás alá vont vállalkozások ismeretétől és szándékától. A levonás így nem utasítható el azzal az érveléssel, hogy a visszafizetés a jogsértés időpontjában még nem volt ismert.
100. A verseny veszélyeztetettsége körében a Budapest Bank hivatkozott arra, hogy a jogsértés súlyának a Kúria által az átfogó terv hiánya miatt előírt enyhébb megítélését a vonatkozó pontszámok ismerete nélkül nem áll módjában ellenőrizni, de kifejtette, hogy átfogó terv hiányában álláspontja szerint csak rendkívül alacsony fokú veszélyeztetettség állapítható meg, hiszen a közös célhoz nem társulnak olyan intézkedések, amelyek a verseny tényleges veszélyeztetésében manifesztálódhatnak. Önkényesnek tartja az előzetes álláspont azon megállapítását, hogy a versenynek elsősorban az ár és minőségi dimenziói érintettek. A jogsértés piaci hatásával összefüggésben kifogásolta, hogy az ún. „counterfactual” helyzet elemzésére, feltárására a megismételt eljárásban sem került sor, ennek hiányában pedig álláspontja szerint az következik, hogy a hatások nem bizonyítottak, így a lehető legalacsonyabb mértékben kell a jogsértés súlyát kifejező arányszámot megállapítani.
101. A súlyosító körülményekkel kapcsolatban vitatta, hogy a Budapest Bank a kétoldalú egyeztetésekben részt vett volna, míg az esetlegesen nehéz helyzetben lévő fogyasztói kör érintettsége okán történő súlyosítást az előzetes álláspontban is hivatkozott korlátozó tényezőkre tekintettel nem tartja okszerűnek és jogszerűnek. Enyhítő körülményként kérte figyelembe venni, hogy a Budapest Bank végtörleszthető devizahitel állománya a teljes

ilyen állományon belül alig 6,2%-os súlyt képviselt. Végezetül hivatkozott arra, hogy a jogsértéssel előnyt vagy nyereséget egyáltalán nem realizált.

102. A tárgyalást követően benyújtott adatszolgáltatásában⁴³ kérte az általa 2012-ben kidolgozott versenyjogi megfeleléségi program enyhítő körülményként történő figyelembevételét.

V.2. A CIB ÁLLÁSPONTJA

103. A CIB adatszolgáltatásában a régi Hpt. 200/B. § (1) bekezdése és (2) bekezdésének a-b) pontjai szerinti feltételeknek megfelelő hiteket tekintette végtörleszhetőnek.
104. A CIB az alapeljárás bírósági felülvizsgálata során akként nyilatkozott, miszerint a vizsgált időszakban versengő termékeket vezetett be. Ezzel összefüggésben – vizsgálói felhívásra – a jelen eljárás során előadta,⁴⁴ hogy a végtörlesztési törvény hatályba lépése előtti termékportfólióját úgy alakította át, hogy
- a végtörlesztés érdekében hitelkiváltásra felhasználható – és már a végtörlesztési törvény előtt is elérhető – termékének kamatát csökkentette, emellett
 - további termékei is felhasználhatóvá váltak a végtörlesztés érdekében hitelkiváltásra (azaz bővítette portfólióját, kifejezetten serkentve ezáltal a végtörlesztéssel kapcsolatos hitelkiváltásra alkalmas forint hitel termékek iránti keresletet), miközben
 - a végtörlesztés érdekében történő hitelkiváltásra alkalmas termékei mindegyike egyaránt biztosította a saját banki és az idegen hitel kiváltását.
105. Fentiek alátámasztására kifejtette, hogy portfóliójában 2011. szeptember 15. előtt egyetlen olyan termék szerepelt, amely – korlátozott mértékben ugyan, de – alkalmas volt arra, hogy a végtörlesztési törvényben meghatározott deviza-alapú jelzáloghitel kiváltásához használja azt fel a potenciális ügyfél. Ez a „CIB Szabadfelhasználású ingatlanfedezetes hitel forint alapon” elnevezésű termék volt. A termék a tájékoztatójában megfogalmazottak szerint „nem lakáscélú, magánszemély által más pénzügyintézetől felvett hitel kiváltásához vehető igénybe.” A 2011. szeptember 15-ét megelőző periódusban ugyanakkor a forint-alapú jelzálogkölsönök között kínált CIB FIX lakáshitelek csak lakáscélra, illetve lakáscélú, kizárólag forint-alapú, magánszemély által pénzügyintézetől felvett hitel kiváltására voltak igénybe vehetőek. Ezen termékek tehát eredeti formájukban nem voltak alkalmasak a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltására, hiszen abban az esetben a „fogyasztóval kötött, deviza-alapú kölcsönszerződést” volt szükséges kiváltani. Álláspontja szerint a CIB önálló üzleti megfontolása alapján jutott arra a következtetésre az adott időszakban (tehát a végtörlesztési törvényt megelőzően), hogy csak korlátozott mértékben biztosít ügyfelei számára lehetőséget ingatlanfedeztetű hitel kiváltására. A végtörlesztési törvény hatályba lépését követően azonban ezen a megközelítésen alapvetően változtatott a CIB, amely változtatás álláspontja szerint kifejezetten versenyző fellépésnek minősült.
106. Ennek folyamata akként zajlott, hogy a végtörlesztési törvény hatályba lépését követően a bankon belül megindult annak az előkészítése, hogy miképpen reagálhatnak a folyamatokra. A 2011. október 4-i igazgatósági ülésre készült előterjesztés [ÜZLETI TITOK] javasolt megfontolni: [ÜZLETI TITOK].

⁴³ VJ/20-220/2017.

⁴⁴ VJ/20-96/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása

107. Ezt követően a termékfejlesztés következő lépcsőjeként volt azonosítható a [ÜZLETI TITOK] 2011. október 18-i ülése, melyen a bank úgy döntött, hogy a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltásra alkalmas 1, 3 és 5 éves kamatperiódusú terméket fejleszt és vezet be, és ezen termékeket az egyébként meglévő forint hitel portfólióval ötvözi.⁴⁵
108. A bank fenti döntése nyomán 2011. november 7-én kerültek bevezetésre a tárgyi hiteltermékek, melyekkel a CIB – álláspontja szerint – kiszélesítette a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltást lehetővé tevő termékportfóliót, tekintve hogy a banknak a korábbi egyetlen termékéhez képest négy olyan hitelterméke is bevezetésre került, melyek alkalmasak voltak a végtörlesztési törvény szerinti refinanszírozásra.
109. A CIB adatszolgáltatásában részletesen bemutatta⁴⁶ a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltást lehetővé tevő termékei releváns ügyleti kamatainak változását, melyek alapján álláspontja szerint belátható, hogy a bank a portfólió átalakításakor kifejezetten proaktív magatartást tanúsított az alábbiak szerint:
- kamatot csökkentett, azáltal, hogy a 2011. szeptember 15-ét megelőzően a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltást lehetővé tevő termékportfólióban szereplő, 13,49%-os ügyleti kamatozású termékhez képest minden, a 2011. november 7-én bevezetett és a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltást lehetővé tevő terméke alacsonyabb kamaton volt elérhető;
 - a forgalmazást elősegítette, azt nem korlátozta, hiszen a 2011. szeptember 15-ét megelőzően a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltást lehetővé tevő termékportfólióban szereplő egyetlen termékhez képest a 2011. november 7-én bevezetett új termékportfólióban négy új terméket is elérhetővé tett az ügyfelei számára; és
 - nem diszkriminált, hiszen minden 2011. november 7-ével bevezetett, a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelkiváltást lehetővé tevő terméke elérhető volt akár saját ügyfelei, akár idegen banki ügyfelek részére.
110. Mindezekre figyelemmel a CIB azzal érvelt, hogy az alapeljárásban született határozat által mérlegelt három szempont (kamatemelés, forgalmazás korlátozása, ügyfelek diszkriminációja) alapján a CIB proaktív, versenyző magatartást folytatott.
111. A CIB az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírsággiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
112. A CIB szerint az érintett termékpiac a devizahitelek fix árfolyamú végtörlesztésének refinanszírozására felhasználható, forint-alapú jelzáloghitelek piaca, amelynek nem képezik részét a refinanszírozásra nem alkalmas forint hitelek és deviza jelzáloghitelek, mert utóbbiakon belül a nem végtörleszthető hiteleket a jogsértés nem érinti, másrészt nincs bizonyíték arra, hogy a jogsértés bármilyen tényleges hatással lett volna a bankok devizahitel állományára.
113. A bírság kapcsán enyhítő körülményként kérte figyelembe venni, hogy a jogsértés az érintett piacon folyó versenyt nem veszélyeztette, nem fenyegetett a verseny kizárásával, tényleges versenykorlátozó hatás nem bizonyított. Előadása szerint a CIB nem lett volna

⁴⁵ VJ/20-96/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása, 10. pont

⁴⁶ VJ/20-96/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása, 13. pont

képes intenzívebben versenyezni, lehetőségeihez képest proaktív refinanszírozást végzett. Ha volt is versenyjogsértés, az társadalmi és gazdasági előnyökkel is járt, ugyanis hozzájárult a bankrendszer stabilitásának megőrzéséhez, valamint a forint árfolyam stabilitásának elősegítéséhez. A végtörlesztéshez kiváltó hitelt eleve a tehetősebb, hitelképes adósok kaphattak, ezért a jogsértés sértettjei nem tekinthetők sebezhető vevői csoportnak. Az ismétlődés kapcsán előadta, hogy a MIF-ügy alacsony fokú hasonlóságot mutat a jelen eljárás tárgyát képező jogsértéssel, ráadásul a CIB a MIF-ügyben csak mint jogutód lett elmarasztalva, közvetlen felelőssége nem nyert megállapítást.

114. A bírósági szakban hangsúlyozta, hogy az érintett piac meghatározása ellentétes a Tptv. 14. §-ában foglaltakkal, a GVH ugyanis nem adott magyarázatot arra, hogy miért tekintette egy piacon lévőnek a forint- és devizahiteleket. A bírság kiszabása körében jogellenesen került figyelembe vételre a deviza-alapú jelzáloghitelek forgalma. Javára kellett volna értékelni, hogy proaktív stratégiát folytatott, a végtörlesztési időszak alatt a korábbi egy helyett több hitelkiváltásra alkalmas terméket is bevezetett, és jelentős kamatcsökkentést hajtott végre. A piaci hatás körében az együttes piaci részesedés értékelése eltúlzott, a MIF-ügy figyelembevételre az ismétlődés keretében pedig jogsértő, mivel a döntés még nem jogerős. A másodfokú eljárás során sérelmezte, hogy figyelmen kívül maradt az a körülmény, hogy a rögzített és a szerződés szerinti árfolyam közötti jelentős különbség miatt minden hitelkiváltással egyenesen arányosan nőtt a bank vesztesége, a Kúria előtt pedig proaktív magatartására hivatkozott.
115. Az előzetes álláspontra adott észrevételeiben⁴⁷ a CIB akként nyilatkozott, hogy az előzetes álláspont túlterjeszkedik a kúriai ítéletben a megismételt eljárásra vonatkozóan kijelölt hatókörön, ezért az alkalmazni tervezett bírságszámítási módszer jogszabályba ütközik. E körben hivatkozott arra, hogy a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 109. § (4) bekezdése értelmében a hatóságot a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság határozatának rendelkező része és indokolása köti, a megismételt eljárás és a döntéshozatal során annak megfelelően jár el. Ezt erősíti meg a Legfelsőbb Bíróság KGD. 2011.117. döntésében kifejtett érvelés is, miszerint az új eljárásra utasított hatóság a bírság kiszabásánál a felülvizsgálati ítéletben kifejtettek alapján értékelheti a mérlegelési szempontokat. Az eljáró versenytanács azonban nem terjesztheti ki az értékelését új, a kúriai ítéletben nem értékelt szempontokra, továbbá nem adhat az alapügyben hozott határozatban egyébként szereplő, de az ítélettel nem érintett mérlegelési szempontoknak új tartalmat, azokat nem súlyozhatja át. Mivel pedig a bírósági és felülvizsgálati eljárásban érvényesül a kereseti kötöttség elve, végső soron ez azt jelenti, hogy a felperesek kereseti kérelmei által nem érintett tényezők tekintetében a megismételt eljárásban az alapügyben született döntéssel azonos módon szükséges eljárni. Ellenkező esetben a szankció súlyosítására is sor kerülhetne, anélkül, hogy az ezt megalapozó szempontok a per tárgyát képezték volna, és azokról egy bíróság ítéletben rendelkezett volna, ami ellentétes a tisztességes eljárás Alaptörvényben és Ket.-ben rögzített követelményével. Különösen igaz ez az Alkotmánybíróság által is elismerten „büntetőjogias jellegű” versenyfelügyeleti eljárásokra vonatkozóan.
116. A CIB szerint jogsértő, hogy a Kúria által a megismételt eljárásra utalt „proaktivitás-vizsgálat” során az eljáró versenytanács az alapügyben született határozatban foglaltaktól eltérő, annál több szempontot tartalmazó, szigorúbb tesztet vezetett be azáltal, hogy a

⁴⁷ VJ/20-183/2017.

hitelkiváltó termékek korlátozott nyújtásán, az új és meglévő ügyfelek közti különbségtételen és a kamatemelésen túl azt is vizsgálta, hogyan viszonyulnak a CIB hiteleinek kamatai a más bankok által végtörlesztési céllal kínált kiváltó hitelek kamataihoz képest. Ezzel az eljáró versenytanács túlterjeszkedik a kúriai ítélet iránymutatásán, mivel a peres és a felülvizsgálati eljárás során a CIB nem kifogásolta az alaphatározatban lefektetett hármas kritériumrendszert, így azt a Kúria döntése sem írta felül. Másrészt, az előzetes álláspont arra a következtetésre jut, hogy a CIB kamatai „átlagos mértékűek” voltak, ez azonban egyáltalán nem egzakt megfogalmazás, ráadásul az eljáró versenytanács az ennek alapjául szolgáló tényállást sem rögzíti, pusztán visszautal az alapeljárásban készült vizsgálati jelentésre, amely teljes egészében nem is betekinthető a CIB részére. Ez önmagában is sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot. Szintén a megismételt eljárás jogsértő kiterjesztésének minősül az eljáró versenytanácsnak a CIB belső döntéselőkészítő anyagaira történő hivatkozása, mivel ez sem képezi részét a korábban bemutatott hármas kritériumrendszernek, ráadásul ennek értékelésére félrevezetően, a szöveggörnyezetéből kiragadva kerül sor, így nem tekinthető [ÜZLETI TITOK]. A CIB szerint tehát bizonyított, hogy a magatartása megfelelt az alaphatározatban szereplő hármas kritériumrendszernek, így proaktív magatartását enyhítő körülményként kell figyelembe venni.

117. A közterhek levonásával kapcsolatban a CIB szintén azon az állásponton van, hogy mivel ezt a kérdést a felperesek kereseteikben nem vitatták, a per erre e körülményre nem terjedt ki, így ezt a Kúria nem is tehetette a megismételt eljárás tárgyává. Emiatt az alaphatározat közterhek levonására vonatkozó következtetését adottságnak kell tekinteni, azt az eljáró versenytanács a megismételt eljárásban nem mellőzheti, különös tekintettel arra, hogy az alapügyben hivatkozott indok, a végtörlesztési törvény által teremtett speciális gazdasági helyzet tekintetében nem történt változás.
118. A CIB végezetül kifogásolta, hogy az előzetes álláspontban az eljáró versenytanács a perben nem vitatott mérlegelési szempontokat ugyan megtartja, de az alapügyben született határozatban megjelölnél jelentősen magasabb súllyal veszi figyelembe, ami azzal a következménnyel jár, hogy a Kúria által egyébként meghatározott, a bírság mérséklése irányába ható, kötelezően figyelembe veendő tényezők hatását kiszűrve az előzetes álláspontban előírányozott bírság az alapügyben hozott határozatban foglalt bírsághoz képest magasabb lenne. A súlyosítás különösen szembetűnő az alaphatározatban és az előzetes álláspontban szereplő pontszámok, arányok összehasonlításával: míg az alaphatározat a jogsértés súlyát összességében 4,8%-ra, a jogsértéshez való viszonyt összességében 0%-ra értékelte, addig az előzetes álláspont – bár indokolásában a jogsértés súlyát a Kúria által megadott szempont (átfogó terv hiánya) szerint elvileg alacsonyabbnak tekintette, illetve a stratégiát (reaktivitás-proaktivitás kérdését) nem a jogsértés súlyát befolyásoló súlyosító, hanem a jogsértésben betöltött szerepet enyhítő körülményként értékelte – a jogsértés súlyát kifejező arányszámot 7%-ban állapította meg, amit a jogsértéshez való viszonytal összefüggésben értékelt tényezők figyelembevétele 5-6%-ra csökkentett (amelyből a CIB esetében feltehetően a felső érték irányadó). Az ügyben tartott tárgyaláson⁴⁸ ezt kiegészítve azzal, hogy az eltérő értékelés forrását jelentő új bírságközlemény jelen megismételt eljárásban történő alkalmazása – a Raiffeisen beadványában foglaltakkal egyetértve – az előreláthatóság követelményébe ütközik, és

⁴⁸ VJ/20-208/2017. tárgyalási jegyzőkönyv

sérti az Alaptörvény és az Emberi Jogok Európai Egyezménye rendelkezéseit. Mindezek alapján kérte a CIB-re alkalmazandó arányszám alaphatározatban szereplő 4,8%-nál alacsonyabb mértékben történő megállapítását, figyelemmel az átfogó terv hiányára és a CIB proaktív magatartására mint enyhítő körülményekre.

119. A tárgyalást követően benyújtott beadványában⁴⁹ jelezte, hogy 2014-2015 folyamán átfogó versenyjogi megfelelőségi programot vezetett be, melyet a jelen ügyben az új bírságközlemény 71. pontja szerinti előzetes megfelelési erőfeszítésnek kért tekinteni, mivel a bevezetésre a jelen megismételt eljárás megindítását, illetve az új bírságközlemény hatályba lépését megelőzően került sor. Amennyiben erre az eljáró versenytanács nem lát lehetőséget, kérte a program utólagos megfelelési erőfeszítésként történő figyelembevételét, és a bírság ennek megfelelő csökkentését, mivel az megfelel az új bírságközlemény 73. pontjában megfogalmazott elvárásoknak.

V.3. AZ ERSTE ÁLLÁSPONTJA

120. Az Erste előadta, hogy „végtörleszhetőnek” mind az állományi, mind a forgalmi adatok szempontjából azt a devizahitelt tekintette, amely a régi Hpt. 200/B. § (1) bekezdése szerint lakóingatlanon alapított zálogjog vagy állami készfizető kezesség fedezetével fogyasztóval kötött deviza alapú kölcsönszerződés volt, valamint megfelelt a 200/B. § (2) bekezdés a-c) pontjai szerinti feltételeknek (a végtörlesztéssel érintett deviza alapú kölcsön folyósításkori árfolyama nem volt magasabb az (1) bekezdés szerinti árfolyamnál, nem került felmondásra a kölcsön 2011. június 30-ig, és a végtörlesztési kérelem 2011. december 30-ig benyújtásra került). Ennek megfelelően a szűrőfeltételek között szerepelt, hogy a kedvezményes árfolyamos előtörlesztési igény beadásra került-e (lásd a törvény c) pontját), de az, hogy valóban sor került-e az előtörlesztésre a törvényben megadott határidőn belül (lásd a törvény e) pontját), nem került be a szűrőfeltételek közé. Tehát van olyan hitel az általa adott adatok között, ahol a jogosult kérelmet is adott be, de nem utalta át a pénzt 2012. február végéig, így a hitele nem került kedvezményes árfolyamon végtörlesztésre.⁵⁰
121. Az Erste az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírságkiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
122. Az Erste szerint nincs alapja annak, hogy a deviza jelzáloghiteleket is a releváns termékpiac részének tekintse a GVH, mivel a végtörlesztés tekintetében a devizahitel nem állt helyettesítési viszonyban a forinthitelekkel. A GVH azt is figyelmen kívül hagyta, hogy a devizahitel állomány bizonyos részét a törvény eleve kizárta a végtörlesztésből. Álláspontja szerint a releváns forgalomnak alapvetően a megghiúsult kibocsátáshoz kellene kapcsolódnia, ellenkező esetben a nagyobb volumenű refinanszírozás és a hitelezés terén expanszívabb korábbi (végtörlesztés előtti) magatartás is súlyosítaná a bankok szankcionálását. A jogsértés súlyossága kapcsán kifejtette, hogy a magatartás abba nem hagyása nem vehető figyelembe súlyosító körülményként mindaddig, amíg a jogellenesség jogerősen megállapítást nem nyer. A MIF-ügy ismétlődés keretében való figyelembevétele a hasonlóság hiányára tekintettel nem megalapozott. Álláspontja szerint nem bizonyított, hogy a lakosság jóval nagyobb arányban igényelte volna a kiváltó hiteleket, mint ahogy azt a bankok nyújtották. A kibocsátás indirekt eszközökkel (kamatemelés, termékfejlesztés,

⁴⁹ VJ/20-223/2017. CIB adatszolgáltatása

⁵⁰ VJ/20-58/2017. sz. irat Erste adatszolgáltatása, 2. pont

ügyfelek megkülönböztetése) nem volt korlátozható, az ésszerűen eljáró fogyasztókat a kamatemelések nem tartották vissza a forintbitek felvételétől, a hitelfelvétel még a megemelt kondíciókkal is egyértelmű és jelentős pénzügyi előnnyel járt számukra.

123. A bírósági eljárások során hangsúlyozta, hogy a piacmeghatározás során a deviza-alapú hitelek és egyéb, helyettesítésre nem alkalmas hitelek figyelembevételére jogszabálysértő módon került sor. Nem azt kellett volna vizsgálni, hogy mi minősül a megállapodás tárgyát alkotó árunak, hanem azt, hogy a devizahitelek felhasználhatóak-e végtörlesztésre. Releváns forgalomként azt kellett volna kimutatni, hogy melyek voltak azok a devizahitelek, amelyeket a jogsértés miatt nem tudtak végtörleszteni. Álláspontja szerint a GVH nem kellő súllyal vette figyelembe a bankok által elszenvedett veszteségeket, s kifogásolta a MIF-ügy ismétlődés keretében történő értékelését. A másodfokú eljárásban hozzátette, a magatartás nem korlátozhatta a versenyt az új devizahitelek piacán, mivel ilyen piac nem is létezett. Önmagában az, hogy egy jogsértés esetleg más piacon is érzékelteti hatását, nem vezethet annak megállapítására, hogy ezen az elkülönült piacon is jogsértést követtek el a vállalkozások. Kifogásolta a bíróság alapösszegének meghatározását, a verseny veszélyeztetettségének és a jogsértés piaci hatásának értékelését, a végtörlesztési törvénnyel okozott veszteség mértékét és a MIF-ügy figyelembevételét (az eljárások tárgya között nincs azonosság, az ügy jogerős befejezéséig a marasztalás sem biztos).
124. A Kúria előtt megismételte azon álláspontját, hogy a jogsértés súlya és kiterjedtsége nem attól függ, hogy mennyi kiváltó hitelt nyújtottak, hanem attól, hogy mennyit nem nyújtottak. Az állami beavatkozás folytán nem normál piaci körülményekről volt szó, nem az ár befolyásolását célozta a versenykorlátozás. Az ügybeni speciális kibocsátás-korlátozás következménye a veszteség elkerülése volt, így a releváns forgalomnak is ehhez kellett volna igazodnia. A GVH számítása nincs összhangban a bíróságok funkciójával, mert a nagyobb volumenű refinanszírozás emeli a bíróság összegét, így minél versenyzőbb egy bank, annál magasabb az érintett releváns forgalom. A verseny veszélyeztetettsége nem volt jelentős, mert jogsértés hiányában sem lett volna „veszteség-verseny”, hasonló piaci szituáció alakult volna ki. A bankok nem védtek a jövőbeni devizahitelekből származó bevételt, mert a forintbitek akár jövedelmezőbbek is lehettek volna. Az állami beavatkozás folytán megszűnt a bankok cselekvési szabadsága, ami a másként viselkedést lehetővé tette volna a veszteségek elkerülése érdekében. A MIF-ügyben hozott döntésből nem vezethető le a jelen eljárásban értékelt magatartásra vonatkozó tilalom, a bírósági felülvizsgálat egyébként is folyamatban volt, a döntés esetleges hatályon kívül helyezése esetén a probléma a végtörlesztési ügy keretében nem orvosolható. Hivatkozott arra, hogy aktívan versenyzett.
125. Az előzetes álláspontra tett észrevételeiben⁵¹ az Erste vitatta a végtörleszthetőség előzetes álláspontbeli értelmezésének helyességét. Az előzetes álláspont egyes törvényi feltételek, így különösen az igénybejelentés mellőzését azzal indokolja, hogy az igénybejelentés elmaradása a jogsértés következménye lehetett, a jogsértés befolyásolhatta a fogyasztók magatartását. Ezt a következtetést azonban semmilyen tényvizsgálat nem támasztja alá. Egyrészt, az alaphatározat csak elnagyoltan, konkrétumok nélkül mutatja be az eljárás alá vontak, köztük az Erste ténylegesen tanúsított magatartását, ami nem alkalmas annak alátámasztására, hogy az Erste által alkalmazott kamatok olyan magasak, illetve az egyéb

⁵¹ VJ/20-190/2017.

hitelfelvételi feltételek olyan kedvezőtlenek lettek volna, ami visszatarthatta a fogyasztókat a végtörlesztéstől. Az a körülmény, hogy a Kúria az alaphatározat sommás magyarázatát a jogsértés megállapíthatósága tekintetében elfogadhatónak tartotta, nem jelenti azt, hogy a bírság meghatározása tekintetében ne lenne szükség további vizsgálatra. Az Erste szerint szükséges lett volna azon körülmények feltárása, amelyek az adósok végtörlesztési hajlandóságát befolyásolhatták. Ezen körülményekkel összefüggésben az Erste kifejtette, hogy a kamatemelés csak akkor járhatott visszatartó hatással, ha az általa okozott hátrány magasabb, mint a végtörlesztéssel elérhető azonnali árfolyamnyereség (melynek átlagos mértéke 30% volt),⁵² vagy ha a törlesztőrészletek emelkedése olyan mértékű lett volna, amit az adósok már nem tudnak vállalni. Álláspontja szerint a végtörlesztés alacsony arányát inkább más tényezők okozhatták, úgymint a hitelfedezeti ingatlanok értékének válság miatt bekövetkezett csökkenése, a háztartások terhelhetőségére és az elfogadható, igazolt jövedelmekre vonatkozó feltételek szigorodása, a végtörlesztésre megszabott időablak rövidege, a lakosság nagymértékű eladósodottsága, az ügyfelek esetleges negatív hitelmúltja.

126. Szintén sérelmezte, hogy az előzetes álláspont a közterhek releváns forgalomból való levonását elvetette, arra hivatkozva, hogy a végtörlesztés során elszenvedett veszteségeket és egyéb nehézségeket (mint az alaphatározat szerint a levonást indokoló körülményeket) az enyhítő körülmények között értékeli. Az Erste szerint azonban ez a „helyettesítés” csak akkor következetes és jogszerű, ha abszolút értékben hasonló összegben eredményez bírságcsökkentést. Kifejtette továbbá, hogy a bevételeket utólag befolyásoló körülmények (így különösen a kamatemelésekből származó utólag visszafizettetett bevételek) ugyancsak figyelembe veendő a jelen ügygel érintett magatartást kiváltó, súlyos veszteségeket okozó állami beavatkozás keltette speciális helyzetben. Álláspontja szerint a bevételekből ugyancsak levonandó a végtörlesztett hitelállományon realizált bevétel, mivel a végtörlesztések megvalósulása azt mutatja, hogy bizonyos mértékig a jogsértés eleve alkalmatlan volt a portfólió védelmére.
127. A jogsértés súlyával összefüggésben az Erste hangsúlyozta, hogy bár a magatartás „külsőalakja” ugyan kibocsátás-korlátozás, azonban célja nem a klasszikus kibocsátás-korlátozás által elérni kívánt árfelhajtás, hanem a veszteségek csökkentése volt, így a speciális, nem-piaci feltételrendszerre is figyelemmel nem tekinthető kőkemény versenykorlátozásnak. Utalt arra, hogy a jogsértésnek a verseny ár és minőségi dimenzióira gyakorolt hatásai, a hitelfelvétel feltételeinek kedvezőtlen volta, annak okai nem képezték vizsgálat tárgyát, így azokat nem indokolt figyelembe venni.
128. A piaci hatás körében az Erste előadta, hogy a felek együttes piaci részesedése nem megfelelő mutató, mivel a fogyasztók tényleges érintettsége nem ettől függött, hiszen voltak az alaphatározat által is proaktívnak minősített bankok, illetve a fogyasztók a kiváltáskor önerőre is támaszkodhattak. Álláspontja szerint a végtörlesztés nem érintette közvetlenül a lakáshoz jutást, mert a végtörlesztéssel az adósok nem lakáshoz, hanem egyszeri jelentős mértékű nyereséghez jutottak, ráadásul a devizahitelek jelentős része szabadfelhasználású volt, így közvetlenül nem kapcsolhatók a lakáshoz jutás kérdéséhez.

⁵² A tárgyalást követően benyújtott beadványában ezt egy példával is illusztrálta: egy átlagosnak tekinthető, svájci frank alapú hitel vonatkozásában bemutatta, hogy a végtörlesztés még a megemelkedett forint hitelkamatok esetén is milliós nagyságrendű nyereséget eredményezett a fogyasztó számára. (VJ/20-222/2017.)

129. Összességében az Erste kifogásolta, hogy a jogsértés súlya tekintetében az alapügybeli 4,8%-os aránynál jóval magasabb, 7%-os arányszámot helyezett kilátásba az előzetes álláspont, ami olyan mértékű eltérés, ami felveti a mérlegelés önkényességét. Ha pedig ennek oka az új bírságközlemény alkalmazása, akkor az álláspontja szerint azért kifogásolható, mert az elkövetés időpontjában, sőt, az alapügyben folytatott eljárás idején sem volt előre látható a bírságolás ilyen mértékű súlyosbodása. A változtatás így sérti a jogbiztonságot, a törvényes várakozásokat, ami a jogállamiság lényegi eleme. A megismételt eljárásban egy jóval súlyosabb bírságolási rezsimre való áttérés a jogorvoslati jog lényegével is ellentétes.
130. A súlyosító és enyhítő körülmények kapcsán az Erste kifejtette, hogy az előzetes álláspont vezető tisztségviselők részvételével kapcsolatos értékelése diszkriminatív, mivel ha vezető tisztségviselők alatt a stratégiaalkotást befolyásoló személyeket értjük, akkor a Kúria ítéletének 178. bekezdése értelmében a részvétel valamennyi bank esetében megállapítható, ha viszont a fogalmat társasági jogi értelemben használjuk, akkor kiemелendő, hogy az előzetes álláspontban enyhébben minősített bankok közül kettő is ügyvezető igazgatóval vett részt a retail risk reggeliken. A kétoldalú találkozók a Kúria megállapítására és a visszafogott refinanszírozási megközelítés jogsértés hiányában is magától értetődő, elsődleges opciókénti megfontolására tekintettel egyébként is csak kisebb jelentőségű súlyosító körülményként vehetők figyelembe. A nehéz helyzetben lévő fogyasztók érintettsége álláspontja szerint nem bizonyított, míg az átfogó terv hiánya, az állami beavatkozás által okozott károk mérséklését célzó, rögtönzészzerű cselekvés megállapíthatósága legfeljebb enyhe fokú felróhatóságot alapozhat meg. Az Erste kifogásolja továbbá, hogy a jogsértésben betöltött szerep kapcsán az előzetes álláspont semmiféle súlyt nem rendel ahhoz a tényhez, hogy az Erste nem vett részt az október 3-i reggelin (ami a kúriai ítélet 213. bekezdése szerint is a jogsértő magatartásának súlyát csökkenti), amelynek szerepe az átfogó terv hiányában az összességében enyhébb súlyú jogsértésen belül egyébként is felértékelődik.
131. Végezetül – tevőleges jóvátételként – kérte enyhítő körülményként figyelembe venni, hogy belső szabályzatban rendezte [ÜZLETI TITOK]. Ezzel összefüggésben a tárgyalást követő adatszolgáltatásában⁵³ kifejtette, hogy [ÜZLETI TITOK] az intézkedések 2016. április 1-jei hatálybalépése óta, az alaphatározat a Ptk. szerinti kárt (károkozást) nem állapított meg, csak annyit, hogy lehettek olyan fogyasztók, akik a jogsértés miatt nem kaptak hitelt, azonban a károsultak körét az eljáró versenytanács – az Erste kifejezett kérése ellenére – a jelen megismételt eljárásban sem pontosította. Mindezekre tekintettel az általa bevezetett eljárásrend álláspontja szerint az új bírságközlemény 68. pontja szerint értékelendő. Kérte továbbá enyhítő körülményként figyelembe venni a 2016. évben bevezetett versenyjogi megfeleléségi programját.

V.4. A K&H ÁLLÁSPONTJA

132. A K&H⁵⁴ a GVH adatkérését a végtörlesztésről szóló jogszabályban foglalt feltételeket alapul véve teljesítette azzal, hogy a végtörlesztés megtörténtére vonatkozó, a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés e) pontjában szereplő feltételt nem vette figyelembe. Az igénybejelentés 2011. december 31-ig történő benyújtására vonatkozóan (régii Hpt. 200/B.

⁵³ VJ/20-222/2017.

⁵⁴ VJ/20-56/2017. sz. irat K&H adatszolgáltatása

§ (2) bekezdés c) pont) azonban nem tudta elvégezni az analitikus leválogatást, így adatszolgáltatásában egyrésztől megadta a többi három végtörlesztési feltételnek való megfelelés révén előállt adatokat, valamint a korabeli belső riportokból származó igénybejelentési arányszámmal (az egyéb feltételeknek egyébként megfelelő ügyfelek közül ki teljesítette a december 31-ig történő benyújtásra vonatkozó feltételt) történt arányosítással kalkulált értékeket is. Álláspontja szerint a jogszabályi feltételeknek való megfelelést ez utóbbi adatok mutatják.

133. Adatszolgáltatásában előadta továbbá, hogy az elméleti végtörleszthető állomány mellett a kialakult helyzet pontos megértéséhez további fontos szempont, hogy az érintett állomány mekkora része került ténylegesen végtörlesztésre. Álláspontja szerint a GVH vizsgálatának tárgyát kizárólag a fennmaradó (végtörleszthető, de nem végtörlesztett) állomány képezheti egy esetleges bírságkiszabás során. A K&H ezzel összefüggésben bemutatta,⁵⁵ hogy a fentiek szerint kalkulált [ÜZLETI TITOK] értékű végtörleszthető állományból [ÜZLETI TITOK] értékben került sor ténylegesen is végtörlesztésre, azaz a végtörleszthető, de nem végtörlesztett állomány nagysága mintegy [ÜZLETI TITOK] volt.
134. Ami az árbevételi adatokat illeti, a K&H álláspontja szerint a GVH által bekért adatkör a releváns árbevétel meghatározásához nem elégséges egy esetleges bírság kiszabása esetén, tekintettel a következőkre:
- a számviteli kamatbevétel nem tükrözi az adott terméken közgazdasági (pénzügyi) értelemben keletkező bevételt, ezért ezt módosítani kell a termékhez kapcsolódó forrásköltséggel, az így kapott nettó kamatbevétel tekinthető a termékhez kapcsolódó pénzügyi árbevételnek,
 - a közterheknél a K&H álláspontja szerint figyelembe kell venni az eljárás alapjául szolgáló végtörlesztési folyamat során keletkezett veszteséget (amelyet részben ellensúlyozott annak bankadóból és társasági adóból való levonhatósága), mivel a végtörlesztést a jogalkotó a devizahitelezésből eredő ösztársadalmi veszteségekhez való hozzájárulás, ezáltal a közteherviselésben való részvétel miatt vezette be.
135. A K&H előadta továbbá, hogy a releváns árbevétel meghatározása során figyelembe kell venni a lakossági hitelfortfólión elszámolt hitelezési veszteséget is, ezt az eredménytételt pedig bevételcsökkentő tételként kell figyelembe venni, mintegy hitelezési veszteséggel csökkentett nettó kamatbevételt számolva.
136. A K&H végezetül előadta, hogy – korábbi álláspontját fenntartva – véleménye szerint a jelen ügyben nincs jogszerű lehetőség bírság kiszabására, azonban e tekintetben további részletes indokolást nem terjesztett elő. A K&H az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírságkiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
137. A K&H a tág piacmeghatározással nem értett egyet, mivel a fogyasztók számára nem volt racionális (az időközben megszigorított feltételekkel kínált) devizahitel felvétele a devizahitelek kiváltásra, s a forint-alapú jelzáloghitelek közül is csak azok vehetők figyelembe, amelyek végtörlesztési célra kifejezetten vagy feltételeik alapján alkalmasak.
138. A bírósági eljárás során előadta, kifejezetten versenyképes hitelkiváltó hitellel jelent meg a piacon, így nem csupán korlátozottan vett részt a refinanszírozásban. Kapacitáskorlátokra

⁵⁵ VJ/20-90/2017. sz. irat K&H adatszolgáltatása

tekintettel intenzívebb versenyre nem volt képes. A fogyasztók a végtörlesztés iránt kiemelt érdeklődést mutattak, ezért ésszerűtlen lett volna reklámozásra költeni. Refinanszírozásra alkalmatlanként jelölte meg a támogatott jelzáloghiteleket. Vitatta a MIF-ügy figyelembe vehetőségét. Álláspontja szerint magatartása nem korlátozta, hanem fokozta a versenyt. Kifogásolta az általa hivatkozott piacdefiníciós és számítási hiba vizsgálatának mellőzését.

139. A Kúria előtti eljárásban megismételte, hogy a rendkívül rövid időn belül többszörösére nőtt feladatok indokolták a bankok közti egyeztetést, de azt is ésszerűen magyarázzák, miért nem állt érdekében a további versenyzés és még több hitelkiváltás. Ennek ellenére igencsak versenyző magatartást tanúsított, amikor idegen ügyfeleknek nyújtott kiváltó hitelt, míg saját ügyfeleknek nem. Az egyik legalacsonyabb kamatú, legjobb feltételű refinanszírozó hitelt vezette be. Vitatta a MIF-ügy figyelembe vehetőségét.
140. Az előzetes álláspontra vonatkozó észrevételeiben⁵⁶ a K&H kifogásolta, hogy a Kúria előírása ellenére az előzetes álláspont elmulasztotta elvégezni a keresleti és kínálati helyettesíthetőség átfogó elemzését, így különösen nem megalapozott abban a tekintetben, hogy a lakáscélú és a szabad felhasználású devizahitelek egy és ugyanazon érintett piacra tartoznak.
141. A releváns forgalommal összefüggésben a K&H előadta, az előzetes álláspont a végtörlesztési törvénnyel ellentétes módon leszűkíti a végtörleszthetőség feltételeit, és ezáltal megalapozatlanul kitágítja a releváns forgalom céljából figyelembe vett devizahitelek körét. A kúriai ítéletnek az átfogó terv hiányára vonatkozó megállapítása álláspontja szerint azzal a következménnyel is jár, hogy a jogsértéssel érintett időszak megállapítása során figyelmen kívül kell hagyni azt az időszakot, mely alatt átfogó terv nem jött létre. A közterhek levonásával kapcsolatban akként érvelt, hogy az alaphatározattól eltérő megközelítés nem indokolt, hiszen az abban hivatkozott – múltbeli – körülmények értelemszerűen nem változtak, s az előzetes álláspont nem ad magyarázatot arra, miért változott a külső tényezők megítélése. Az előzetes álláspont azon hivatkozása, hogy a kizárólag enyhítő körülménykénti figyelembevétel jobban megfelel az új bírságközleménynek, nem megalapozott, mivel a külső körülményeket, az állami ráhatást ugyan az új bírságközlemény 40. pontja értelmében valóban enyhítő körülményként kell figyelembe venni, a közterhek releváns forgalomból történő levonásának indokaként ugyanakkor az alaphatározat nem az állami ráhatást, hanem a vállalkozások veszteségeit jelölte meg. Továbbra is fenntartotta, hogy a végtörlesztett állományt a releváns forgalom számítása során figyelmen kívül kell hagyni, az előzetes álláspont ugyanis nem igazolta, hogy a versenyellenes tevékenység ezekre is kiterjedt volna.
142. Ami a jogsértés súlyát kifejező arányszámot illeti, a K&H sérelmezte, hogy az előzetes álláspont nem jelöli meg a verseny veszélyeztetettségén és a jogsértés piaci hatásán belül mérlegelt egyes tényezőkre adott pontszámokat, ami önmagában is megnehezíti a védekezést, mivel az eljárás alá vontak nem tudják ellenőrizni, hogy az eljáró versenytanács az eset körülményeinek megfelelő súlyt tulajdonít-e az egyes szempontoknak. Ennek a kúriai ítélet azon előírása, hogy az átfogó terv hiányára tekintettel a jogsértés kevésbé súlyosnak minősítendő, különös jelentőséget ad. Kifogásolta továbbá, hogy az előzetes álláspont nem támasztotta alá a jogsértés árat vagy minőséget érintő

⁵⁶ VJ/20-198/2017.

tényleges hatását, illetve hogy összességében túlzottan magas bírságot eredményez. Mindezekre tekintettel kérte a kiszabni tervezett bírság mértékének jelentős csökkentését.

143. A tárgyaláson⁵⁷ a K&H a fentiekben túlmenően hivatkozott arra, hogy maga is részt vett a Közbeszerzési Hatóság előtti öntisztázási eljárásban. A tárgyalást követően benyújtott beadványában⁵⁸ előadta, hogy ennek keretében kötelezettséget vállalt arra, hogy a hozzá beérkező, a VJ/74/2011. számú ügyben megállapított jogsértéssel kapcsolatos, megfelelően alátámasztott kárigények rendezését elősegíti, és törekedni fog az egyezségkötésre. Az érintett fogyasztókat erről a lehetőségről – mivel az az öntisztázásnak nem feltétele, és mivel a károsultak köre a GVH által sem vitatottan nem tárható fel megbízható módszerrel – a K&H külön nem tájékoztatta. Vonatkozó ügyféligény hiányában kompenzációra nem került sor. Az öntisztázás feltételeként emellett kibővítette a versenyjogi megfelelés érdekében korábban alkalmazott intézkedéscsomagját. Mindezeket kérte enyhítő körülményként figyelembe venni.

V.5. AZ MKB ÁLLÁSPONTJA

144. Az MKB Zrt. adatszolgáltatásban⁵⁹ a végtörleszthető állomány körének értelmezése kapcsán előadta, hogy álláspontja szerint az a régi Hpt. 200/B. §-ának tárgyi hatálya alá eső ingatlanfedezetű deviza-alapú jelzáloghitelek állományára vonatkozik. Az MKB a hivatkozott jogszabály 200/B. § (2) bekezdés e) pontjában foglalt feltétellel kapcsolatban ugyanakkor azzal a feltételezéssel élt, hogy a Gazdasági Versenyhivatal adatkérő végzésében feltett kérdés céljára tekintettel azt figyelmen kívül lehet hagyni, mivel az ezen feltétellel történő szűkítés figyelembe vételével már nem a végtörleszthető, hanem a ténylegesen végtörlesztett állomány adatait kapnánk meg (a 200/B. § (2) bekezdés e) pontja a végtörleszthető hitelként minősítés feltételül szabja, hogy a végtörlesztés a c) pont szerinti igénybejelentés napját követő 60. napig megtörténik). Fentiekre tekintettel az MKB azon ingatlanfedezetű devizaalapú jelzáloghiteleket tekintette a végtörlesztési törvény hatálya alá eső, és így fix árfolyamon végtörleszthető hiteleknek, amelyek teljesítik a régi Hpt. 2011. szeptember 29. napjától hatályos 200/B. § (1) bekezdésében, valamint a (2) bekezdése a) – d) pontjaiban foglalt feltételeket.
145. Az MKB emellett, tekintettel a vonatkozó jogszabályokban⁶⁰ foglalt fogalomrendszerre, az adatszolgáltatásában kizárólag a fogyasztóknak nyújtott hiteleket és kölcsönöket vette figyelembe. Álláspontja szerint a szolgáltatandó adatoknak a fogyasztói hitelekre történő szűkítése azért is indokolt, mert a VJ/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárásban vizsgált jogsértés a végtörlesztéshez kapcsolódik, végtörlesztésre pedig a végtörlesztési törvény vonatkozó rendelkezései szerint kizárólag a fogyasztóval kötött deviza-alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatban kerülhetett sor, ezért a nem fogyasztóval kötött szerződések a vizsgálat körén kívül kell, hogy essenek.
146. A hitelek állományi értékének kapcsán az MKB előadta, hogy álláspontja szerint a bírság kiszabása körében a nettó állományi, azaz az értékvesztéssel csökkentett értékek és az ahhoz kapcsolódó árbevételek veendőek figyelembe, mivel ezek tükrözik valóságában a

⁵⁷ VJ/20-208/2017.

⁵⁸ VJ/20-226/2017.

⁵⁹ VJ/20-57/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása, B) 8. pont

⁶⁰ A fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (Fhtv.) 3. § 13. pontjának 2010. március 1. és 2013. december 32. között hatályos szövege; a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (új Hpt.) 6. § (1) bek. 50. pontja.

vállalkozás által a szóban forgó termékek kapcsán realizált bevételeket.⁶¹ Az MKB úgy nyilatkozott, hogy a nettó állományi értékeknél a vállalkozás már értékvesztési veszteséget számolt el, azokra gyakorlatilag nem is tartott bevételként számot.

147. Az MKB a kamat-, jutalék-, és díjbevételekből a GVH adatkérésében megjelölt, adó jellegű levonandó tételek kapcsán a következőket emelte ki. Előadta, hogy az elszámolási törvény alapján az MKB köteles volt a tisztességtelenül – ezért polgári jogi értelemben érvénytelen, semmis kikötések alapján – felszámított kamat-, költség-, és díjtételeket visszafizetni a fogyasztók részére, illetve köteles volt azokkal elszámolni az érintett fogyasztók vonatkozásában. Arra tekintettel, hogy az elszámolási törvény alapján ezen összegek nem váltak az MKB árbevételének részévé (hiszen a korábban realizált bevétel egy részét vissza kellett fizetnie), álláspontja szerint indokolt azok levonása a releváns árbevételi adatokból.
148. Az MKB az érintett piac kapcsán úgy nyilatkozott, hogy az álláspontja szerint lényegesen szűkebb, mint a VJ/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárásban meghatározott ingatlanfedezetű jelzáloghitelek piaca. Nyilatkozata szerint ezzel kapcsolatos részletesebb érvelést az eljárás későbbi szakaszában terjeszt elő, ugyanakkor előadta, hogy amennyiben a GVH az érintett piacot az alapügyben kialakított definícióval azonos módon határozná meg, az általa számított nettó, azaz a tisztességtelen kikötés miatt visszafizetett összeggel csökkentett árbevételi adatot tekinti irányadónak.⁶²
149. Nyilatkozatában hivatkozott továbbá a Kúria ítéletének 254. bekezdésére is, amelyben arra utasította a GVH-t, hogy a jogsértés súlya körében enyhítő körülményként értékelje, hogy a vizsgált magtartás kapcsán nem egy átfogó terv jött létre, amelyet ebből következően nem is hajtottak végre következetesen az eljárás alá vont vállalkozások.⁶³
150. Az MKB a MIF-ügyben született döntés kapcsán arra hivatkozott, hogy a Fővárosi Törvényszék a 3.Kf.650.057/2016/18. számú ítéletével a GVH Vj/18/2008/341. számú határozatát az MKB-t is érintően hatályon kívül helyezte, és a GVH-t új eljárás lefolytatására kötelezte. Mivel pedig a GVH a VJ/74/2011. sz. eljárásban az MKB vonatkozásában a MIF-ügyre tekintettel további 50%-os bírságkorrekciót alkalmazott, álláspontja szerint ezen bírságnövelő korrekcióra a fenti döntés hatályon kívül helyezése kapcsán jelen eljárásban már nincs lehetőség.⁶⁴ Ennek kapcsán az MKB hivatkozott a Kúria ítéletének 243. bekezdésére, amelyben a Kúria megállapította, hogy amennyiben a MIF-ügyben született döntést hatályon kívül helyezik, úgy azt a megismételt eljárásban a GVH nem veheti figyelembe bírságnövelő tényezőként.
151. Az MKB előadta továbbá, hogy a Vj/74/2011. sz. versenyfelügyeleti eljárást lezáró és jogsértést megállapító döntést követően egy belső intézkedési tervet fogadott el, amelynek részét képezte egy versenyjogi compliance szabályzat megalkotása. Erre tekintettel álláspontja szerint ezen, az általánosan elvárható meghaladó erőfeszítéseket bírságcsökkentő tényezőként lehet figyelembe venni.⁶⁵

⁶¹ VJ/20-57/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása, D) 17. pont

⁶² VJ/20-57/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása, 26. pont

⁶³ VJ/20-30/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása, C) 9. pont

⁶⁴ VJ/20-30/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása, B) 6. pont

⁶⁵ VJ/20-30/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása

152. Az MKB az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírsággiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
153. Álláspontja szerint az érintett termékpiac a devizahitelek fix árfolyamú végtörlesztésének refinanszírozására felhasználható, forint-alapú jelzáloghitelek piaca. A bírság körében a közleménnyel ellentétesnek találta, hogy az alapügyben hozott határozat a kapacitáskorlátozást kőkemény kartellnek minősítette, miközben az a taxatív felsorolásban nem szerepel. Hangsúlyozta, hogy a magatartás nem fenyegetett a verseny kizárásával, sőt, a végtörlesztés kifejezetten sikeres volt, esetében az országos átlagnál többen végtörlesztettek. A felróhatóság kapcsán kiemeli, hogy képviselője a második retail risk reggelit azzal kezdte, hogy „árazásról ne essen szó”. Álláspontja kapcsán szervezői felelőssége nem állapítható meg. Külső körülményként kiemelt súllyal kérte figyelembe venni, hogy a végtörlesztés lehetővé tette a magyar bankrendszer egészének, így az MKB-nak is komoly károkat okozott. A MIF-ügyre tekintettel – a magatartások különbözősége folytán – a bírság súlyosításának nincs helye.
154. A bírósági szakaszban megismételte, hogy érintett piacnak a devizahitelek rögzített árfolyamon történő végtörlesztésére igénybe vehető forint-alapú jelzáloghitelek piaca tekinthető. Az érintett piac helytelen meghatározásából fakadóan a GVH a releváns forgalmat is tévesen határozta meg. A kibocsátás-korlátozást nem lehetett volna kőkemény kartellnek minősíteni, s a magatartása által érintett körbe sebezhető hiteladósok nem tartoztak. Kapacitásbeli korlátai miatt nem volt képes proaktív módon fellépni. Képviselőjének árazással kapcsolatban tett disclaimerét a javára kellett volna értékelni, a MIF-ügyet ugyanakkor nem lehetett volna súlyosítóként figyelembe venni. A másodfokú eljárásban ezt annyival egészítette ki, hogy nem bizonyított, hogy a jogsértés hiányában a bankok egyáltalán képesek lettek volna intenzívebb verseny tanúsítására a végtörlesztés időszakában.
155. A Kúria előtti eljárásban kiemelte, az európai joggyakorlat egyértelműen megköveteli a piacmeghatározás közgazdasági megalapozását. Vitatta, hogy kőkemény kartellről lett volna szó, és kifogásolta a MIF-ügy ismétlődés keretében történő értékelését. Cáfolta, hogy korlátozottan vett volna részt a végtörlesztésben, korlátok csak objektív kapacitáshiányból következtek, amit hosszabb nyitva tartással, munkavállalók felvételével igyekezett orvosolni.
156. Az előzetes álláspontra adott észrevételeiben⁶⁶ az MKB megkérdőjelezte az új bírságközlemény alkalmazhatóságát, mivel az szembemegy a közigazgatási jog általános logikájával, következetes bírói gyakorlat által elismert jogelveivel, amelyek értelmében a megismételt eljárásban a döntés meghozatalakor alkalmazandó szabályok alapján kell eljárni. Ez biztosíthatja ugyanis, hogy az ügyfél a súlyos eljárási szabálysértés miatt megismételt közigazgatási eljárás során olyan helyzetbe kerülhessen, mintha a hatóság eleve jogszabályszerűen járt volna el. Az új bírságközlemény alkalmazása ellentmond továbbá a kúriai ítélet 235. pontjában hivatkozott, a jogbiztonságból levezethető jogos várakozások elvének, különös tekintettel arra, hogy alkalmazása hátrányos az ügyfelekre nézve.
157. Részben a fentiekkel összefüggésben, az új bírságközlemény alkalmazására visszavezethetően, részben pedig a korábbi, alapügyben követett mérlegelés

⁶⁶ VJ/20-181/2017.

megváltoztatása okán az előzetes álláspontban kilátásba helyezett bírság álláspontja szerint túlzottan magas, az alapügyben kiszabott bírsághoz képesti csökkenés mértéke nem éri el azt a szintet, ami a szűkebb érintett piacból, az ismétlődés figyelmen kívül hagyásából és a Kúriának a jogsértés súlya tekintetében adott útmutatásából logikailag következne.

158. A releváns forgalom számítása kapcsán előadta, hogy bár üdvözli, hogy az eljáró versenytanács a végtörleszthető devizahiteleken elért bevételt kívánja alapul venni, fenntartotta, hogy az érintett hitelek körének meghatározása során valamennyi, a régi Hpt. 200/B. §-ában szereplő feltételt figyelembe kell venni, mivel a jogszabály a definíciót a GVH-ra is kiterjedő hatállyal állapította meg. Kifejtette továbbá, hogy a szubjektív tudattartalomnak a végtörleszthetőség szempontjából nincs relevanciája, az igény bejelentését a jogsértés egyébként sem befolyásolhatta (részben mert annak egyes elemei csak később valósultak meg, másrészt a fogyasztót semmiféle hátrány nem érte, ha a bejelentés ellenére utóbb mégsem végtörlesztett), ha a GVH mégis ennek ellenkezőjét állítja, akkor azt bizonyítani kellene, az eljáró versenytanács azonban e körben csak feltételezéseket fogalmaz meg. Fenntartotta, hogy az értékvesztést az állományi összegekből le kell vonni, illetve hogy a tisztességtelenség miatt visszafizetett összeggel a releváns árbevétel szintén csökkentendő. E körben előadta, hogy a 2014. évi XXXVIII. törvény semmisnek mondta ki azokat a szerződéses rendelkezéseket, amelyekre alapítva a pénzügyi intézmények a visszafizetett összegeket eredetileg felszámították, így azok a szerződés megkötésének időpontjára visszaható hatállyal érvénytelenné váltak, az ezekre alapított bevételek sem jogilag, sem közgazdaságilag nem minősülnek árbevételnek, azokat úgy kell tekinteni, mintha nem is keletkeztek volna. Mindezek okán ezen tételek nem tekinthetők valamiféle kormányzati szándékon, méltányosságon alapuló, utólagos kompenzációnak. Ezt az Alkotmánybíróság is megerősítette 34/2014. (XI. 14.) AB sz. határozatában, amikor kimondta, hogy az említett törvény „az érintett időszakban mindig is hatályban volt anyagi jogszabálynak az európai és a magyar bírósági gyakorlat által kidolgozott és kötelezően alkalmazandóvá tett (...) értelmezését foglalta a Törvénybe”. A közterhek levonása kapcsán kifejtette, hogy az alapügyben alkalmazott megoldástól való eltérés semmiképpen sem méltányos, a megismételt eljárás közigazgatási jogi funkciójával ellentétes megoldás, amely a bírság lényeges emelkedése irányába hat, azáltal, hogy a korábban alkalmazott levonás és enyhítő körülménykénti figyelembevétel helyett a végtörlesztéssel kapcsolatos állami beavatkozást az előzetes álláspont csak egyetlen enyhítő körülményként veszi figyelembe, miközben az alapügyben indokként felhozott speciális körülményekben nem következett be változás.
159. A jogsértés súlyát kifejező arányszámmal kapcsolatban az MKB indítványozta figyelembe venni, hogy a jogsértés elkövetését követően törvénybe iktatott kartellfogalomra való hivatkozás a nulla poena sine lege elvbe ütközik, a jogsértés tényleges hatása nem bizonyított, így az arra való alkalmasság kiemelt súllyal történő figyelembevétele sem indokolt. A termék fogyasztók számára való fontossága körében előadta, hogy a végtörlesztés nem a lakáshoz jutást szolgálta, hanem az ahhoz kapcsolódó devizahitel visszafizetése, kiváltása révén jelentős előnyt biztosított a fogyasztók számára. A jogsértés hiányában előálló helyzet feltáratlanságából eredő bizonytalanság az MKB szerint a javára veendő figyelembe, így a jogsértés súlyát kifejező arányszám csökkenése irányába kell hatnia, különös tekintettel arra, hogy határozott álláspontja szerint a bankok tényleges magatartására a jogsértés semmilyen befolyást nem gyakorolt, minden bank pusztán saját érdekeit szem előtt tartva is hasonlóképpen járt volna el.

160. A súlyosító körülményeket illetően utal arra, hogy az MKB esetében az új bírságközlemény szerinti magasabb szintű felróhatóság nem állapítható meg, mivel kétoldalú felsővezetői találkozók nem vett részt, ami a bírság csökkentését kell, hogy eredményezze. Az enyhítő körülmények között figyelembe venni tervezett állami ráhatás kapcsán előadta, hogy azt (előkészítetlensége, helytelensége, hirtelensége, jelentős anyagi és egyéb terheket rovó jellege, a bankrendszer egészének stabilitását veszélyeztető volta folytán) a lehetséges maximumhoz közeli arányban szükséges értékelni.
161. Az MKB az eljárás során tevőleges jóvátételre mint enyhítő körülményre nem hivatkozott, mivel határozott jogi álláspontja szerint a kifogásolt magatartás nem járt káros hatásokkal az érintett fogyasztók vonatkozásában.⁶⁷ Enyhítő körülményként kérte ugyanakkor figyelembe venni a Közbeszerzési Hatóság előtti öntisztázási eljárás keretében bevezetett megfelelési rendszerét.

V.6. AZ OTP ÁLLÁSPONTJA

162. Az OTP az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírságkiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
163. Az OTP kifogásolta, hogy a versenytanács pusztán feltételezésekre alapítva határozta meg az érintett piacot. Álláspontja szerint legalább három típusú hitel – speciális jellemzői folytán – biztosan elkülönül az ingatlanfedezetű jelzáloghitelek egységes piacától; ezek a támogatott hitelek, a speciális hitelek és a végtörlesztésből kizárt devizahitelek. A bíróság kapcsán kifejtette, hogy iratellenes az a megállapítás, miszerint a jogsértéssel az eljárás megindítását követően sem hagyott fel. Ismétlődés figyelembe vételére a jelen ügyben nincs lehetőség, a hiteltermékek bizalmi jellege és a fogyasztók sérülékenysége nem áll összefüggésben az OTP jogsértő magatartásával, így súlyosítónak nem értékelhető. Nincs szó kőkemény kartellról, és bizonyíthatatlan, hogy a kiváltó hitelek révén megvalósult végtörlesztés „csekély mértékű” lett volna, vagy hogy a lakosság jóval nagyobb mértékben igényelte volna a kiváltó hiteleket. Nem értékelhető súlyosító körülményként, hogy korlátozottan vett részt a refinanszírozásban, mivel ezt nem valamely állítólagos jogsértés eredményeként, hanem saját gazdasági érdekeit szem előtt tartva, önállóan határozta meg. A végtörlesztési törvény sokkhatását különös nyomatékkal szükséges enyhítő körülményként figyelembe venni, mert az egy válsághoz közeli helyzetben hárított többletterheket a bankszektorra. Enyhítő körülményként kérte értékelni továbbá, hogy az alapeljárásban született előzetes álláspont megismerését követően versenyjogi megfelelési programot fogadott el.
164. A bírósági szakban csatolta az Infrapont szakvéleményét annak alátámasztására, hogy a GVH tévesen határozta meg az érintett piacot, nem elemezve azokat a folyamatokat, amelyek normál piaci működés esetén következtek volna be, illetve tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a támogatott és speciális forinthitelek, valamint a deviza-alapú termékek a piactól nem különülnek el. Vitatta a MIF-ügy figyelembe vehetőségét, a fogyasztók egy részének sérülékenységét, illetve hogy kőkemény kartell valósulhatott meg. Kifejtette, hogy autonóm döntéseket hozott, magatartása nem reaktív, hanem proaktív volt. Enyhítő körülményként kérte értékelni a végtörlesztési törvény sokkhatás-szerű jellegét és az általa kidolgozott és bevezetett megfelelési programot. A másodfokú eljárásban hangsúlyozta, hogy semmilyen átfogó terv nem volt, s a végtörlesztést nem fogta vissza,

⁶⁷ VJ/20-225/2017.

hanem rendkívüli munkavégzést rendelt el, a legtovább kínált forint hiteleket, nem diszkriminált a saját és idegen banki ügyfelek között. A jogsértés időtartamaként legfeljebb 18 nap vehető figyelembe, megalapozatlan a piac meghatározása, és jogszabálysértő a MIF-ügy ismétlődéskénti figyelembe vétele. Nem lehet indok a súlyosításra a hiteltermékek bizalmi jellege. Hangsúlyozta, hogy versengő magatartást tanúsított, illetve jogsértése nem volt alkalmas a bankok közti verseny korlátozására. A GVH nem vette kellő súllyal figyelembe az állami intézkedés sokkhatás jellegét.

165. A Kúria előtt az OTP hivatkozott a korábban csatolt szakvéleményre, mint a téves piacmeghatározás bizonyítékára. Álláspontja szerint jogsértő, hogy a GVH nem egészen pontosan határozta meg az érintett piacot. A kamatemelés deklarálása pusztán a megállapodás végrehajtásának igazolására alkalmas, ez pedig nem lehet minősítő körülmény. A releváns forgalom kapcsán előadta, hogy mivel az érintett piacnak nem részei a devizahitelek, az állami támogatásos hitelek és a speciális hitelek, így a releváns forgalom kb. a negyede annak, amit a GVH megállapított. Megismételte, hogy enyhítő körülményként kellett volna figyelembe venni az állami beavatkozás sokkhatás jellegét, a MIF-ügyet viszont nem lehetett volna az ismétlődés körében értékelni. A jogsértés legfeljebb 18 nap hosszúságú volt, és az állítólagos jogsértésnek semmilyen hatása nem volt.
166. Az előzetes álláspontra tett észrevételeiben⁶⁸ az OTP kifejtette, hogy a releváns forgalomban nem lehet figyelembe venni a ténylegesen végtörlesztett devizahiteleket, mivel az előzetes álláspont megfogalmazása szerint is ezek érintettsége elméletileg nem zárható ki, de konkrét bizonyítékot az előzetes álláspont erre nem ad. Márpedig a versenyügyek büntetőjogias jellege folytán, az ártatlanság vélelmével összhangban a kétséget kizáróan nem bizonyított tényeket az eljárás alá vontak javára kell figyelembe venni. Hozzátette, még ha az eljáró versenytanács nem is fogadná el az OTP érvelését e körben, az önerőből végtörlesztett devizahitelek mindenképpen figyelmen kívül hagyandók, hiszen azok tekintetében elméleti szinten is kizárható, hogy a jogsértés hiányában a bankok olyan kondíciókkal kínáltak volna kiváltó hiteleket, hogy azzal olyan fogyasztókat is hitelfelvételre sarkallhattak volna, akiknek saját forrás állt rendelkezésére.
167. Szintén a releváns forgalommal összefüggésben hangsúlyozta, hogy kizárólag nettó, azaz a közterhekkkel csökkentett értékek vehetők figyelembe. E körben hivatkozott az uniós fúziókontroll rendelet⁶⁹ 5. cikk (3) bekezdésére, amelynek értelmében nettó érték alatt a hozzáadottérték-adó, valamint a közvetlenül a tételekhez kapcsolódó egyéb adók levonása utáni értéket kell érteni. Ennek megfelelően legalább a korábban közteherként nevesített tételek levonása mindenképpen indokolt, mivel azok a Tpv. 24. § (3) bekezdés a)-e) pontjaiban foglalt tételekhez közvetlenül kapcsolódnak (pl. bankadó a mérlegfőösszeghez, társasági adó az eredményhez, hitelintézeti járadék a mérlegfőösszeghez).
168. A jogsértés súlyát kifejező arányszám az OTP meglátása szerint túlzottan magas, az előzetes álláspont nincs tekintettel a Kúria azon utasítására, hogy az átfogó terv hiányát a jogsértés súlyát csökkentő tényezőként kell figyelembe venni. Ezt jelzi, hogy míg az alaphatározat a jogsértés súlyát 80%-ra értékelte (48 pont a 60-ból), addig az előzetes álláspont ezt 70%-ra tette (azaz 42 pontot adott a 60-ból), mely különbség nem kellő

⁶⁸ VJ/20-200/2017.

⁶⁹ A Tanács 139/2004/EK rendelete a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről.

nyomatékú. Az OTP kifogásolta továbbá a jelzáloghitel fontos termékként történő figyelembevételét, mert bár a lakhatás valóban alapvető emberi szükséglet, az nem csak lakás tulajdonjogával biztosítható, ráadásul a lakástulajdonhoz jutásnak sem csak a jelzáloghitel felvétele az egyetlen finanszírozási módja. Szintén nem támasztja alá a „fontosságot” az állami beavatkozás ténye, mint ahogyan a mezőgazdasági ágazat versenyviszonyaiba történt közelmúltbeli beavatkozás sem indukálja, hogy pl. a dinnye a fogyasztók számára fontos, hovatovább alapvető fontosságú termék volna. Ráadásul az előzetes álláspont a jelzáloghiteleket „csak” fontosnak minősíti, míg az új bírságközlemény súlyosító körülményként az alapvető fontosságú termékek érintettségét nevesíti, így ez a közleménytől való eltérésnek minősül, amit azonban az előzetes álláspont nem indokol meg. Az OTP emellett sérelmezte, hogy az előzetes álláspont nem bizonyította a jogsértés tényleges vagy potenciális hatását, mindössze annyit állapít meg, hogy számos bank igyekezett korlátozott kiváltó hitel kínálatot nyújtani, ennek ellenére a jogsértés hatását az eljárás alá vontak terhére értékeli. Ezzel szemben az OTP által a peres eljárás során csatolt szakértői vélemény bemutatta, hogy nem bizonyítható ok-okozati kapcsolat a kifogásolt magatartások és az OTP által ténylegesen követett stratégia között, azonban az előzetes álláspont a jogi értékelés során ezt a körülményt, illetve a szakértői véleményt még csak meg sem említi.

169. A súlyosító körülmények tekintetében az OTP szerint a felróhatóság nyomatékát csökkentő körülményként szükséges figyelembe venni a végtörlesztés kapcsán felmerülő operatív feladatok prudens módon történő bonyolítását, míg a nehéz helyzetben lévő fogyasztók esetleges érintettsége álláspontja szerint irreleváns, mivel ezt a szempontot az új bírságközlemény nem tartalmazza. Ráadásul a jogsértés hatása nem bizonyított, az érintettség elméleti lehetősége pedig eleve nem lehet olyan tényező, ami a magatartás felróhatóságával összefüggésbe hozható lenne.
170. Az enyhítő körülményeket illetően kifejtette, hogy az állami beavatkozást kiemelt enyhítő körülményként is igen jelentős nyomatékkal szükséges figyelembe venni, mivel annak nem csupán a bankokra háruló következményeit (az okozott veszteségeket), hanem időzítését (súlyos gazdasági problémákkal terhelt gazdasági környezet) is szükséges értékelni. Hozzátette, bár fenntartja, hogy a jogsértés révén káros piaci hatások nem következtek be, rögzíteni kívánja, hogy az alaphatározatot követően önként, a Közbeszerzési Hatóság előtti öntisztázás keretében olyan intézkedéscsomagot vezetett be, amely a kifogásolt magatartással összefüggésbe hozható fogyasztók vagyoni érdekeit (jólétét) szolgálja. A bevezetett eljárásrend célja, hogy azon ügyfelek igénybejelentéseit, akiknek anyagi hátránya keletkezett a kifogásolt magatartással kapcsolatban, a méltányosság, az ügyfélközpontúság és a megegyezésre törekvés alapján rendezze. Ezt kérte tevőleges jóvátételként értékelni, továbbá erre is figyelemmel kérte enyhítő körülményként figyelembe venni az általa az alapügyben kiadott előzetes álláspont megismerését követően bevezetett utólagos megfelelési programot.
171. A tárgyalást követően benyújtott adatszolgáltatásában⁷⁰ az OTP akként nyilatkozott, hogy az eljárásrend bevezetéséről külön nyilvános tájékoztatást nem tett közzé, hozzá az eljárásrend hatálya alá tartozó igénybejelentés nem érkezett. Kifejtette ugyanakkor, hogy álláspontja szerint az új bírságközlemény 72. pontja nem tartalmaz olyan elvárást, hogy az utólagos megfelelési programok bírságcsökkentő tényezőként történő figyelembevételéhez

⁷⁰ VJ/20-228/2017.

szükséges, hogy a tevőleges jóvátételi erőfeszítések olyan mértékűek, jellegűek legyenek, hogy ugyancsak bírságcsökkentéshez vezessenek. Álláspontja szerint az eljárásrend bevezetése mindazonáltal az új bírságközlemény 69. pontja szerinti, a közérdeket egyéb módon szolgáló intézkedésnek minősül, amit tevőleges jóvátételként a Közbeszerzési Hatóság is elfogadott, így álláspontja szerint a GVH eljárásában is figyelembe vehető enyhítő körülményként.

V.7. A RAIFFEISEN ÁLLÁSPONTJA

172. A Raiffeisen az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírságkiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
173. A Raiffeisen hivatkozott arra, hogy – amint az a találkozón készült jegyzetekből látható – a bank nem volt aktív az első retail risk reggelin, amit enyhítő körülményként kellett volna értékelni. Álláspontja szerint a megállapodással érintett termék pontos meghatározásának hiányában a vevői kör sebezhetősége sem jelenthető ki. A MIF-ügyre tekintettel ismétlődés nem vehető figyelembe.
174. A bírósági szakaszban előadta, hogy az érintett piacot (kizárólag) a kiváltó forinthitelek piacaként kellett volna meghatározni, mivel devizahitel a bankok 2011 végén már nem nyújthattak. A releváns forgalom csak akkor tartalmazhatná a devizahiteleket, ha a keresleti helyettesíthetőség bizonyított. A jogsértés piaci hatása nem nyert bizonyítást, ehhez a GVH-nak közgazdasági hatáselemzést kellett volna végeznie. A sebezhető fogyasztók nem a magas kamatok miatt nem jutottak hitelhez, hanem mert a feltételeknek eleve nem feleltek meg. Sérelemzte, hogy passzív magatartása enyhítő körülményként nem került értékelésre. A MIF-ügy ismétlődés keretében történő figyelembe vételét is kifogásolta.
175. A Kúria előtti eljárásban a fentieket azzal egészítette ki, hogy a jogsértés piaci hatása tekintetében a maximális pontszám adása indokolatlan, mivel a reaktív hozzáállás a piaci körülményekből is következhetett volna. Megismételte, hogy passzív magatartása enyhítő körülményként nem került értékelésre, illetve hogy a MIF-ügy az ismétlődés keretében nem vehető figyelembe.
176. Az előzetes álláspontra tett észrevételeiben⁷¹ a Raiffeisen előadta, hogy a potenciálisan az egész bankrendszerre és a forint árfolyamára katasztrofális hatással járó állami beavatkozás olyan egyedi körülményeket teremtett, amelyekre való reakció álláspontja szerint nem alapoz meg bírságot. Amennyiben azonban az eljáró versenytanács mégis bírság kiszabása mellett döntene, kérte az alábbiak figyelembevételét.
177. A Raiffeisen szerint a Ket. 109. § (4) bekezdése alapján a GVH-t köti a Kúria ítélete, amely több enyhítő körülményt határozott meg, míg egyetlen egy, a szankció súlyosítását lehetővé tevő szempontot sem rögzített, ennek ellenére az előzetes álláspontban kilátásba helyezett bírság nem csökken a kúriai ítéletben foglaltakkal arányosan. Ennek oka a pár hónapja, a jelen eljárás időtartama alatt elfogadott új bírságközlemény. Ennek alkalmazása a jelen megismételt eljárásban azonban jogellenes, mert
- csak formálisan teljesíti a kúriai ítéletben foglaltakat, lényegét tekintve nem, ezért sérti a Ket. 109. § (4) bekezdését;

⁷¹ VJ/20-204/2017.

- sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében és az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: EJEE törvény) hetedik kiegészítő jegyzőkönyv 2. cikkében foglalt jogorvoslathoz való jogot, hiszen a jogorvoslat céljával és a hatékony jogorvoslat követelményével ellentétes eredményre vezet, mivel nem biztosítja, hogy képes legyen a döntés által okozott sérelem orvoslására,⁷² azaz hogy a bírósági felülvizsgálat eredményeként az ügyfél olyan helyzetbe kerüljön, mintha a közigazgatási szerv határozata már eredetileg is megfelelt volna a jogszabályoknak;
- ellentétes az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésében és az EJEE törvény 7. cikkében foglalt visszaható hatályú büntető jogalkotás és jogalkalmazás tilalmával, amely versenyügyekben is alkalmazandó, hiszen a szankciós rendszer kötelező eleme az előreláthatóság, amit – az uniós esetjog⁷³ és az Alkotmánybíróság gyakorlata⁷⁴ által is alátámasztottan – sért a szankciós gyakorlat megváltoztatása (kivéve, ha a fél javára szól), mivel a jelen ügyben még a megismételt eljárás megindulásakor sem volt ésszerűen előrelátható, kiszámítható, feltételezhető a joggyakorlat fejlődése alapján, hogy a Versenytanács egy 2017. év végén elfogadott módszer alkalmazásával kívánja meghatározni a bírság mértékét;
- az új bírságközlemény hatályba léptető rendelkezése a megismételt eljárások vonatkozásában önmagában is ellentétes a visszaható hatály tilalmával, és korlátozza a hatékony jogorvoslathoz való jogot, mivel a jogorvoslattal egy vállalkozás adott esetben azt kockáztathatja, hogy a megismételt eljárás során – annak ellenére, hogy igaza van, és a hatóság jogszerűtlenül járt el – magasabb bírságot kaphat, mert közben a hatóság újragondolja a mérlegelés módszerét, ez viszont korlátozza a bírósághoz fordulás jogát, mivel az említett kockázat csak a keresetindítástól való tartózkodással lett volna elhárítható.

178. A releváns forgalom kapcsán a Raiffeisen kifejtette, hogy a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés a) és b) pontja alapján meghatározott forgalomból le kell vonni azon végtörleszthető devizahitelekre eső releváns bevételeket, amelyek vonatkozásában a fogyasztók igénybejelentéssel éltek (régii Hpt. 200/B. § (2) bekezdés c) pontja), mivel – bár a jogsértés hatása nem került feltárásra – ezen fogyasztókat a bankok magatartása biztosan nem tántoríthatta el a végtörlesztéstől. Szintén levonni javasolta a releváns forgalomból a közterhek összegét, mivel azok csak látszólagosan jelennek meg a bankok bevételeként, így megalapozatlanul képezik a bírságösszeg alapját. Ez független attól, hogy a végtörlesztés által okozott veszteségeket kiemelt súlyú enyhítő körülményként indokolt figyelembe venni.

⁷² Ld. 18/2017. (VII. 18.) AB határozat 10. bekezdés

⁷³ Ld. C-189/02. P – Dansk Rorindustri és mások kontra Bizottság, 222. bekezdés: a „versenyjogi bírságkiszabási politika módosítása, különösen ha e politikát magatartási szabályok elfogadása révén alkalmazzák – mint amilyen például az iránymutatás is – hatással lehet a visszaható hatály tilalmának elvére”, mivel a Bizottság bírságkiszabásra vonatkozó iránymutatása az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok Védelméről Szóló Európai Egyezmény 7. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „jog” fogalmába tartozik.

⁷⁴ Ld. 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, 108. bekezdés: „Az Alkotmánybíróság megítélése szerint a versenyjogi jogsértések szankcionálása vonatkozásában – a büntetőjoghoz hasonlóan – követelmény a tilalmazott magatartások és a megvalósításuk miatt járó jogkövetkezmények ésszerű előreláthatósága.”

179. A jogsértés súlya körében a Raiffeisen előadta, hogy az előzetes álláspont nem jeleníti meg az egyes szempontokra adott pontszámot, így az eljárás alá vontak nincsenek abban a helyzetben, hogy ellenőrizni tudják, az eljáró versenytanács értékelése megfelel-e a Kúria kötelező iránymutatásának. Fenntartotta továbbá, hogy a magatartásnak nem volt a GVH által bizonyított hatása, bizonyítatlanság esetén pedig a magatartás vélt negatív hatását nem lehet az eljárás alá vontak terhére értékelni. Emiatt ebben a tekintetben további jelentős enyhítés indokolt.
180. A tárgyalást követően benyújtott adatszolgáltatásában⁷⁵ a Raiffeisen bemutatta a Közbeszerzési Hatóság előtti öntisztázási folyamatban vállalt intézkedéseket, melyek kiterjedtek az alaphatározatot követően versenyjogi vonatkozásokkal kiegészített megfelelőségi programmal kapcsolatos további, a szervezet egészét érintő erőfeszítésekre, továbbá a kártérítési igények, panaszok kiemelt kezelésére, noha az eltelt időszakban vonatkozó fogyasztói megkeresés a Raiffeisenhez nem érkezett. A Raiffeisen mindazonáltal kéri a fentieket enyhítő körülményként figyelembe venni, bár határozott és fenntartott álláspontja, hogy a VJ/74/2011. számú ügyben jogsértőnek tekintett magatartása (kamatemelés) nem eredményezett fogyasztói kárt, mivel az a jogsértéstől függetlenül meghozott, gazdaságilag indokolt döntések eredménye volt. Hatást, kárt mindezülig a GVH sem bizonyított. Fogyasztói kár már csak azért sem következhetett be, mert a végtörlesztés eredményeként az adósok jelentős előnyhöz jutottak, amit a további kormányzati intézkedések (így különösen a 2011. évi LXXV. törvény, a 2014. évi XXXVIII. törvény, a 2014. évi XL. törvény és a 2014. évi LXXVII. törvény) fokoztak. Mindettől függetlenül a Raiffeisen kész arra, hogy a hozzá érkező fogyasztói panaszokat, kártérítési igényeket soron kívül, preferenciális szabályok alkalmazásával kivizsgálja, ami álláspontja szerint megfelel az új bírságközleményben hivatkozott, a közérdeket egyéb módon szolgáló intézkedésnek.

V.8. AZ UNICREDIT ÁLLÁSPONTJA

181. Az Unicredit adatszolgáltatásában a GVH által a részére kiküldött adatkérő végzés jelzáloghiteleken realizált bevételekre vonatkozó kérdése kapcsán előadta,⁷⁶ hogy a kérdésfeltevést gazdasági, banki szempontból nem tartja ésszerűnek, mert a hitelek bruttó kamatbevétele nem tartalmaz valós gazdasági információt, mivel a hitelek refinanszírozottak, és nem mutatják az Unicredit ezen hiteleken elért valódi nettó bevételét. Előadta továbbá, hogy az Unicredit a tényleges banki adatok alapján veszteséges volt. Az Unicredit álláspontja szerint a hitelek jövedelmezőségénél figyelembe kell venni a hitelek finanszírozási költségét, az elszámolt kockázati költséget, valamint a hitel-portfólióval kapcsolatos működési költségeket, adókat is. Utalt arra, hogy a deviza-alapú jelzáloghitelek 2015-ös kompenzációjakor az ügyfeleknek megtérített, de 2011-ben bevételként elszámolt kamatbevétel és konverziós eredmény jelentősen csökkentette volna a kimutatott bevételeket, sőt, világosan kimutatta volna, hogy az Unicredit tevékenysége veszteséges volt. Kihangsúlyozta emellett, hogy ezen komponens változó értéke miatt az eljárás alá vont bankok bevételeinek összehasonlítására a GVH által kért adatok csak korlátozottan alkalmasak.

⁷⁵ VJ/20-229/2017.

⁷⁶ VJ/20-49/2017. sz. irat Unicredit adatszolgáltatása

182. Az Unicredit az alapeljárás és annak bírósági felülvizsgálata során az érintett piaccal és a bírságkiszabással kapcsolatban az alábbiak szerint nyilatkozott.
183. Az Unicredit szerint a valós releváns forgalomhoz az alapügyben készült vizsgálati jelentésben vázolt IV. módszer (megmaradt devizahitelek és végtörlesztési célú refinanszírozó hitelek jövőbeni bevételei jelenértékének különbsége) szerinti számítás áll legközelebb. A piaci hatások körében nem tartja adekvátnak annak értékelését, hogy mennyi igény került elutasításra, hiszen ezek között lehettek olyanok is, akik eleve nem feleltek meg a feltételeknek. Hasonló okokból nem vonhatók be az értékelésbe azok, akik igénylést sem nyújtottak be, mivel ezekkel kapcsolatban különösen nem ismert, hogy az igénylés hiányának hátterében az állt, hogy valamely elutasítási ok hatálya alá estek vagy az, hogy a hitelfelvételi lehetőségeket kedvezőtlennek találták. A MIF-ügy ismétlődés keretében való figyelembe vehetőségét is vitatta.
184. A bírósági eljárások során kifejtette, hogy stratégiáját autonóm módon alakította ki, aktív ügyfélszerzés jellemezte, ezt azonban a GVH nem értékelte. A kibocsátás-korlátozás nem állt érdekében. Releváns forgalomként azon megmaradt deviza-alapú kölcsönállományból származó bevételeket kellett volna figyelembe venni, amelyek azért nem kerültek kiváltásra, mert azt a bank jogellenes magatartásával megakadályozta. A MIF-ügy értékelésével kapcsolatos álláspontját fenntartotta. Állította, vonatkozásában a felróhatóság körében 0 pont, a jogsértésben való szerepet illetően 5 pont adása indokolt. Kérte a bírság alapból az államilag támogatott jelzáloghitelek elhagyását.
185. A Kúria előtti eljárásban ismételten kiemelte, hogy aktív refinanszírozási tevékenységet folytatott, és munkavállalójának az első retail risk reggeliről való korábbi távozása folytán felróhatósága nem értékelhető súlyosító körülményként, s a jogsértésben betöltött szerepe is enyhébb.
186. Az előzetes álláspontra tett észrevételeiben⁷⁷ az Unicredit üdvözölte, hogy az előzetes álláspont követte a kúriai iránymutatásokat, azonban álláspontja szerint feltehetően nem kellő súllyal értékelte az egyes szempontokat, ez eredményezhette, hogy esetében is a releváns forgalom 5-6%-ának megfelelő arányú bírságot helyezett kilátásba az eljáró versenytanács. Kérte proaktív magatartásának külön enyhítő körülményként történő figyelembevételét, az egyéb – más eljárás alá vontakhoz képest az Unicredit esetében kedvezőbben értékelt – körülményekre is hivatkozva állította, hogy közte és a legsúlyosabban értékelt 6%-os arányt „kiérdemlő” eljárás alá vontak között legalább 30%-nyi eltérésnek kellene lennie, ami esetében legfeljebb 3,4-4,2%-os arányú bírságmérték alkalmazását jelenti. [ÜZLETI TITOK]
187. A tárgyalást követően benyújtott nyilatkozatában⁷⁸ előadta, hogy még nem kezdeményezett a VJ/74/2011. számú ügyben született döntéssel összefüggésben öntisztázást.

⁷⁷ VJ/20-196/2017.

⁷⁸ VJ/20-230/2017.

VI.
JOGI HÁTTÉR

188. Tekintettel arra, hogy a jelen megismételt eljárás 2017. március 23-án indult, a hivatkozott jogszabályok ezen a napon hatályos szövege alkalmazandó az eljárásban.
189. A Tpv. 44. § (1) bekezdése alapján a versenyfelügyeleti eljárásra – a törvényben meghatározott szűk körű kivételtől eltekintve – a Ket. rendelkezéseit kell alkalmazni.
190. A Tpv. 11. §-a szerint tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a köztestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre. A Tpv. 11. § (2) bekezdésének b) pontja alapján ez a tilalom vonatkozik különösen az előállítás, a forgalmazás, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozására vagy ellenőrzés alatt tartására.
191. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ.)⁷⁹ 101. cikke a Tpv.-vel azonos szabályozást tartalmaz. Az EUMSZ. 101. cikk b) pontja szerint a közös piaccal összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, így különösen a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése.
192. A Tpv. 1. § (2) bekezdése kimondja, hogy az EUMSZ. 101., illetve 102. cikkének alkalmazása során az e cikkek hatálya alá tartozó magatartásra is a Tpv. eljárási rendelkezéseit kell alkalmazni akkor, ha az 1/2003/EK tanácsi rendelet alapján a Gazdasági Versenyhivatal vagy magyar bíróság eljárásának van helye.
193. A Tpv. 78. § (1) bekezdésének a) pontja szerint az eljáró versenytanács bírságot szabhat ki azzal szemben, aki a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozó jogsértő magatartást valósít meg.
194. A Tpv. 78. § (2) bekezdése alapján a bírság legmagasabb összegének meghatározásakor a nettó árbevétel a határozat meghozatalát megelőző üzleti évre vonatkozó éves beszámoló vagy egyszerűsített éves beszámoló alapján kell meghatározni. Ha a vállalkozás működési ideje az adott évben egy évnél rövidebb, az adatokat éves szintre kell vetíteni. Ha a határozat meghozatalát megelőző üzleti évben elért nettó árbevételéről nem áll rendelkezésre hiteles adat, az utolsó hitelesen lezárt üzleti év nettó árbevétele az irányadó. A nettó árbevétel számítására egyebekben megfelelően alkalmazni kell a 24. § (3) bekezdését és a 27. § (7) bekezdését.

⁷⁹ 2009. december 1-i hatállyal az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 81. és 82. cikke az EUMSZ. 101. és 102. cikke lett. Az új 101. és 102. cikkek tartalmilag azonosak a korábbi 81. és 82. cikkel. A jelen határozat szempontjából a 101. és 102. cikk alatt a 81. és 82. cikkre utalást kell érteni, ahol ez szükséges.

195. A Tpv. 24. § (3) bekezdése értelmében a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások összefonódásánál a nettó árbevétel helyett az alábbi bevételi tételek összegét kell figyelembe venni:
- a) kamatok és kamatjellegű bevételek,
 - b) bevétel értékpapírokból:
 - ba) bevétel részvényekből és egyéb változó hozamú értékpapírokból,
 - bb) bevétel részesedésből,
 - bc) bevétel kapcsolt vállalkozásokban való részesedésből,
 - c) kapott jutalékbevételek,
 - d) pénzügyi műveletek nettó nyeresége,
 - e) egyéb üzleti tevékenységből származó bevétel.
196. A Tpv. 27. § (7) bekezdése alapján a külföldi devizában meghatározott összegek forintra történő átszámításakor a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, az adott vállalkozás üzleti évének lezárásakor érvényes deviza-középárfolyamot kell alkalmazni.
197. A Tpv. 78. § (3) bekezdése alapján a bírság összegét az eset összes körülményeire – így különösen a jogsérelem súlyára, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértéssel elért előnyre, a jogsértő piaci helyzetére, a magatartás felróhatóságára, az eljárást segítő együttműködő magatartására, a jogsértő magatartás ismételt tanúsítására, gyakoriságára – tekintettel kell meghatározni. A jogsérelem súlyát különösen a gazdasági verseny veszélyeztetettségének foka, a végső üzletfelek érdekei sérelmének köre, kiterjedtsége alapozhatja meg.
198. A Ket. 109. § (4) bekezdése szerint a hatóságot a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság határozatának rendelkező része és indokolása köti, a megismételt eljárás és a döntéshozatal során annak megfelelően jár el.

VII.

JOGI ÉRTÉKELÉS

VII.1. BÍRSÁG KISZABÁSA

199. Az eljáró versenytanács az alapeljárásban született határozat által megállapított és a Kúria által is megerősített jogsértésre, annak jellegére, súlyára, az érintett piaci szereplők gazdasági szempontból meghatározó jelentőségére tekintettel – a Raiffeisen álláspontját nem osztva – fenntartja, hogy a jelen eljárásban bírság kiszabása indokolt az eljárás alá vont vállalkozásokkal szemben, az egyedi és általános prevenció szempontjaira is figyelemmel.
200. A bírságösszeg megállapítása során az eljáró versenytanács a Tpv. előző fejezetben ismertetett rendelkezései mellett a GVH által a bírságolás kapcsán követett illetve a jövőben követni kívánt joggyakorlatot összefoglaló, új bírságközleményre volt tekintettel. Az új bírságközlemény a 83. pont szerint ugyanis a 2017. december 19-i közzétételét

megelőzően indult eljárásokban és megismételt eljárásokban is alkalmazandó, amennyiben az eljáró versenytanács még nem közölte előzetes álláspontját az eljárás alá vontakkal, azzal, hogy a kiinduló összeg számításakor a GVH a releváns forgalom 10%-ából indul ki, és nem alkalmazza a bírságközlemény 15. és 28. pontjaiban szereplő minimális arányszámokat.

201. Az új bírságközlemény 6. pontja rögzíti, hogy adott esetben, az ügy egyedi körülményeire tekintettel az eljáró versenytanács a bírság meghatározása során eltérhet a bírságközleményben foglaltaktól, ilyenkor azonban az eltérés okát döntésében indokolnia kell, ami összhangban van a Kúria ítéletének 232-233. pontjában megfogalmazott elvárásokkal is. A bírságközlemény, így annak átmeneti rendelkezéseket tartalmazó 83. pontja a GVH-t az Alkotmánybíróság gyakorlata⁸⁰ alapján is köti, abban az értelemben, hogy attól jogszerűen csak akkor térhet el, ha annak szükségességét megfelelően megindokolta. A jelen megismételt eljárásban az eljáró versenytanács az előzetes álláspontban nem látott okot az új bírságközleménytől való eltérésre e vonatkozásban, s ilyet az eljárás alá vontak sem igazoltak az előzetes álláspontra tett észrevételeikben. Bár az eljárás alá vontak fele (CIB, Erste, MKB, Raiffeisen) vitatta az új bírságközlemény alkalmazásának jogszerűségét, mivel az arányaiban magasabb bírságokhoz vezet, mint a korábban hatályos régi bírságközlemény, az ezzel kapcsolatban felvetett aggodalmakat az eljáró versenytanács nem osztotta.
202. Először is, ahogyan azt a GVH az új bírságközlemény kiadásakor, a nyilvános konzultáció során beérkezett észrevételekre reagálva kifejtette, a GVH bírságközleményének alkalmazása nem hozható összefüggésbe a nulla poena sine lege elvvel, hiszen a jogszabályi előírások nem változnak, azzal a piaci szereplők, eljárás alá vontak a versenyfelügyeleti eljárás megindulásakor, de még a jogsértés elkövetésekor is tisztában lehettek; a bírságközlemény csak az ezen törvényi kereteken belüli mérlegelés szempontjait rögzíti, a jogbiztonság növelése céljából, ekként nem jelent a korábbiaknál súlyosabb szankciót. Az Alkotmánybíróság szerint is éppen a jogbiztonság az a jogpolitikai elv, amellyel a GVH bírságközleménye összefüggésbe hozható, és azzal is csak pozitív kontextusban; ennek a követelménynek és a kiszámíthatóság biztosításának pedig a GVH az új bírságközlemény tervezetének nyilvános konzultációra bocsátásával és alkalmazásának az előzetes álláspont kiadásához (mint a védekezési jog szempontjából kiemelt szerepű momentumhoz) illetve egyes esetekben az eljárás megindításához kötésével teljes mértékben megfelelt.
203. Másodszor, az eljáró versenytanács álláspontja szerint a jogorvoslathoz való jog sem sérül az új bírságközlemény alkalmazása révén, hiszen a jogorvoslattól való elrettentés megállapíthatóságához az Alkotmánybíróság gyakorlata⁸¹ a jelen esetben állított összefüggésnél (ti. hogy a megismételt eljárásban esetlegesen kiszabható magasabb bírság lehetősége a jogorvoslattól eltántoríthatja az azt fontolgató vállalkozásokat) sokkal közvetlenebb kapcsolatot követel meg, azt, hogy az adott intézkedés mintegy a jogorvoslat szankciójaként funkcionáljon. Ez olyan helyzetekben képzelhető el, ha a jogorvoslati

⁸⁰ 1392/B/2007. AB határozat, III.1. fejezet: a közlemények célja „a GVH jogalkalmazási gyakorlata alapjainak ismertetése, ezen keresztül a jogalkalmazás kiszámíthatóságának növelése, valamint annak rögzítése, hogy a jogalkalmazó milyen — önmagára nézve kötelező — tartalommal tölti meg a jogszabály rendelkezéseit, összefoglalva a múltban kialakult, illetve a jövőben követni kívánt jogalkalmazási gyakorlatot.”

⁸¹ Ld. különösen a 3124/2015. (VII. 9.) AB határozat IV.4. fejezetét.

joggal való élés esetére egyértelmű, ésszerűen előre látható, bizonyos valószínűséggel bekövetkező olyan hátrány van kilátásba helyezve, ami nagyobb kockázatot hordoz ahhoz képest, mint ami egy átlagos jogorvoslati eljárással összefüggésben rendes körülmények között felmerül. (Ez utóbbi körbe tartozik az az eset is, ha a jogorvoslati eljárás eredményeként a hatóságot új eljárásra utasítja a bíróság, amely új eljárásban a tényállás teljesebb feltárására figyelemmel súlyosabban minősülő jogsértés megállapítására, s ehhez kapcsolódóan súlyosabb szankció alkalmazására is sor kerülhet. Ez olyan távoli és eshetőleges kapcsolat, amely nem haladja meg a jogorvoslatokkal fogalmilag együtt járó kockázatot.) Márpedig a jelen esetben nem beszélhetünk a jogorvoslat szankciójáról, hiszen az új bírságközlemény nem kizárólagosan a megismételt eljárásokban alkalmazandó, sőt, éppen ellenkezőleg, a megismételt eljárásokra és a már folyamatban lévő eljárásokra vonatkozóan a 83. pontban foglalt eltérésekkel, azaz kevésbé magas bírságot eredményezően kell az új bírságközleményt alkalmazni. E körben kiemelendő az is, hogy a bírói joggyakorlat⁸² értelmében nem jogszerűtlen, ha a megismételt eljárásban a GVH az alapügyben hozott döntésben szereplőnél magasabb bírságot szab ki.

204. Harmadrészt, a bírságolási politika megváltozása, szigorodása az ésszerű előreláthatóság követelményébe sem ütközik. Amint arra a Raiffeisen helyesen rámutatott, mind az Alkotmánybíróság, mind az Európai Unió Bírósága gyakorlatában a versenyjogi jogsértések szankcionálása vonatkozásában követelmény a szankciók ésszerű előreláthatósága. A Raiffeisen e körben hivatkozta az Európai Unió Bíróságának Dansk Rorindustri ügyben⁸³ hozott ítéletét, amely szerint a visszaható hatály tilalmára vonatkozó elv tiszteletben tartása a versenyszabályok megsértése miatti bírság kiszabása során is kötelező, ami megköveteli, hogy a kiszabott szankciók megfeleljenek a jogsértés elkövetése idején hatályban lévő szankcióknak, egyúttal rámutatva, hogy a Bizottság bírságolási politikáját rögzítő iránymutatás is része a bírságok összegét meghatározó jogi keretnek. Ennélfogva a Bizottság általános versenyjogi bírságkiszabási politikája módosítása, különösen ha e politikát magatartási szabályok elfogadása révén alkalmazzák, mint amilyen az iránymutatás is, hatással lehet a visszaható hatály tilalmának elvére. Azt már ugyanakkor a Raiffeisen elmulasztja hozzátenni, hogy az ítélet szerint annak ellenőrzéséhez, hogy a visszaható hatály tilalmának elve tiszteletben lett-e tartva, azt kell megvizsgálni, hogy az adott módosítás, azaz az új bírságszámítási módszer alkalmazása (merthogy a hivatkozott ügyben is éppen a Bizottság bírságszámításra vonatkozó, szigorúbb szabályokat tartalmazó iránymutatásának alkalmazhatóságának kérdése képezte jogvita tárgyát) az adott jogsértés elkövetésekor ésszerűen előre látható volt-e. Ezzel összefüggésben az ítélet megállapítja, hogy az a tény, hogy a Bizottság a múltban bizonyos típusú jogsértésekre bizonyos mértékű bírságot alkalmazott, nem fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy a 17. rendeletben meghatározott korlátok között megemelje ezt a mértéket, amennyiben a közösségi versenypolitika hatékony végrehajtása érdekében ez szükséges. Ebből következően az olyan közigazgatási eljárásban érintett vállalkozások, amelyben bírság kiszabására is sor kerülhet, sem a bírságszámítási módszerre, sem arra nem alapíthatnak jogos bizalmat, hogy a Bizottság a korábban kiszabottakhoz képest nem

⁸² A Fővárosi Törvényszék VJ/121/2009. számú megismételt eljárásban született határozat bírósági felülvizsgálata során meghozott 2.Kf.650.095/2014/8. számú ítéletében kimondta, „(n)incs arra vonatkozó tilalom, hogy a megismételt eljárásban a korábbi, illetve korábbi mértékű szankciótól ne lehetne eltérni, más, vagy magasabb összegű bírság ne lehetne alkalmazható.”

⁸³ C-189/02. P

fogja növelni a bírságok összegét. Azaz ezen vállalkozásoknak tekintetbe kell venniük azt a lehetőséget, hogy a Bizottság bármikor dönthet úgy, hogy a múltban alkalmazott mértékhez képest megemeli a bírságok összegét, akár az egyedi határozatokban, akár általános hatállyal, az iránymutatás módosítása révén. „Ebből azt a következtetést kell levonni (...), hogy az iránymutatás és különösen az abban meghatározott új bírságszámítási módszer – feltéve, hogy súlyosító hatással van a kiszabott bírságok mértékére – az adott jogsértés elkövetésekor ésszerűen előrelátható volt az olyan vállalkozások számára, mint amilyenek a fellebbezők. Következésképpen a Bizottság a megtámadott határozatban az iránymutatásnak az elfogadása előtti jogsértésekre való alkalmazásával nem sértette meg a visszaható hatály tilalmának elvét.” Mindezeket az eljáró versenytanács a jelen ügyre is irányadónak tekinti, tehát nem ért egyet azzal, hogy az új bírságközlemény a jelen eljárásban – ésszerű előreláthatóság hiányában, a visszaható hatály tilalmába ütközés folytán – ne lenne alkalmazható. Különösen is a bírságok emelésének lehetőségét vetíthette előre az eljárás alá vontak számára is ismert módon a Kúria ítéletének azon megállapítása, hogy a (rég) bírságközlemény tendenciózusan alulsúlyozza a kiszabható bírságösszegeket, illetve hogy az alapügyben kiszabott bírságok esetében a bírság maximumához képest alacsony bírságösszegekről volt szó (vö. az ítélet 229. és 246. bekezdései).

205. A fentiekhez kapcsolódóan megjegyzi továbbá az eljáró versenytanács, hogy egyes eljárás alá vontak előzőekben bemutatott érveinek elfogadása esetén valójában a jogsértés elkövetésekor szabályok lennének alkalmazandók, a jogsértő találgatók megtörténtének időpontjában, és az annak keretében elhatározott cselekvések megvalósítása időszakának döntő részében ugyanakkor nem volt hatályban a GVH bírságolási politikáját meghatározó közlemény, így a régi bírságközleményre jogos várakozást az eljárás alá vontak már csak ezért sem alapíthattak. Bírságközlemény hiányában pedig a bírságkiszabás elveit, módszerét illetően alapvetően csak a Tptv. 78. §-ában foglalt rendelkezések és egyes eseti döntések szolgálhattak (volna) útmutatóval az eljárás alá vontak számára: előbbiek az előző évi (csoportszintű) nettó árbevétel 10%-áig terjedő bírság kiszabását helyezve kilátásba, míg utóbbiakban a kiszabott bírságok széles spektrumon mozogtak, a jelképes összegűtől az adott vállalkozás előző évi nettó árbevételének 50%-áig terjedően.
206. A fentebb részletesen kifejtettek tekintetével az eljáró versenytanács jelen döntésében a bírság meghatározása során az új bírságközleményt alkalmazta.

VII.2. A KIINDULÓ ÖSSZEG

207. A GVH a kiinduló összeget a jogsértés súlyára figyelemmel állapítja meg, úgy hogy az – az új bírságközlemény jelen eljárásra irányadó 83. pontja értelmében – legfeljebb a releváns forgalom 10%-áig terjedhet. A jogsértés súlyát kifejező arányszám meghatározása komplex módon, a verseny veszélyeztetettségét és a jogsértés piaci hatását kifejező pontozásos módszerrel történik. Előljáróban megjegyzi az eljáró versenytanács, hogy ez nem jelenti azt, hogy döntésében a konkrét pontszámokat is meg kellene jelenítenie, a védekezéshez való jogot illetően az esetleges felülvizsgálat érdemi lehetőségét sokkal inkább az biztosítja, ha a pontozást megalapozó körülményeket az eljáró versenytanács kellő részletezettséggel bemutatja. Az alábbiakban az eljáró versenytanács ennek megfelelően jár el. Kiemelendő még, hogy az alaphatározatban szereplő arányszámok és az előzetes álláspontban, illetve a jelen határozatban szereplő arányszámok összevetése nem célravezető, hiszen az egyes kategóriáknak a bírságközlemény változása miatt eltérő lehet a tartalma, az arányszámok számításának eltérő a viszonyítási alapja.

VII.2.1. RELEVÁNS FORGALOM

208. Az új bírságközlemény 16. pontja szerint a bírság kiszámításakor használt releváns forgalom alapesetben a jogsértő vállalkozás által az érintett piacon a jogellenes magatartással érintett áruk értékesítése révén a jogsértés teljes időtartama alatt elért nettó árbevétel összértéke. A jogellenes magatartással elért árbevételbe beleértendők mind a közvetlenül, mind a közvetve érintett termékek értékesítéséből származó bevételek. A jelen esetben az eljáró versenytanács az új bírságközleményben foglalt ezen módszertől némileg eltérve kalkulálta a releváns forgalmat, az alább részletesen kifejtett okokból és módon.
209. Tekintettel arra, hogy az eljárás alá vontak jogsértő magatartása a Kúria által a jogsértés megállapítása terén helybenhagyott VJ/74-871/2011. sz. versenytanácsi határozat értelmében arra irányult, hogy az ingatlanfedezetű devizahitelek jogszabály által lehetővé tett végtörlesztését korlátozza (melynek a kiváltó hitelek korlátozása „csak” eszközéül szolgált), az eljáró versenytanács álláspontja szerint releváns forgalomként a másodlagosan / közvetetten érintett piac részét képező, ingatlanfedezetű végtörleszthető devizahitel állományon keletkezett bevétel veendő figyelembe, mivel ez a mutató megfelelően kifejezi a jogsértés gazdasági jelentőségét. Az egyes eljárás alá vontak ezen bevétele ugyanis szoros kapcsolatban áll devizahitel állományukkal, ami pedig érzékelteti a végtörlesztés visszafogására vonatkozó egyedi érdekeltységüket.
210. Az eljáró versenytanács ugyanakkor nem látta indokoltnak az érintett piac részét képező, illetőleg a jogsértés által ugyancsak érintett forint-alapú (kiváltó) jelzálog hitelekből származó árbevétel figyelembe vételét, tekintettel arra, hogy az alapeljárásban született határozat által is elismert módon a jogsértés egy „nem klasszikus” kibocsátás-korlátozás volt, abban az értelemben, hogy az elsősorban nem a hitelkiváltó hiteleken elért profit maximalizálását szolgálta, hanem a végtörlesztés okán a deviza hiteleken keletkező veszteségek minimalizálását (éppen ezen okból tekinthető a végtörleszthető devizahitel állományon realizált árbevétel a jogsértés gazdasági jelentőségét hűen tükröző értéknek). Emellett, a kiváltó hiteleket is magában foglaló releváns forgalmi mutató esetében nem zárható ki, hogy az sérti az egyenlő elbánás elvét, mivel az intenzívebb, versenyzőbb magatartást tanúsító vállalkozások esetében (az általuk kínált termékek iránti fokozottabb kereslet folytán) éppúgy magasabb árbevétel (ekként magasabb bírság) adódhat, mint egy kamatemelésben megnyilvánuló, reaktív stratégiát folytató vállalkozásnál. Sőt, amennyiben a reaktív stratégia megvalósítására a kínálat effektív visszafogásával (például a hitelfelvétel feltételeinek szigorításával) kerül sor, akkor az akár a versenyző magatartást tanúsító bankokhoz képest alacsonyabb releváns forgalmat és ezáltal alacsonyabb bírság alapot eredményezhet az azt alkalmazó, a jogsértő megállapodásnak megfelelően eljáró vállalkozás számára, ami nyilvánvalóan ellentétes lenne a bírságolás céljával.
211. Az eljáró versenytanács az érintett piac meghatározásánál írtakkal összhangban a deviza-alapú jelzáloghitelek közül csak a végtörleszthető hitelek forgalmát vette figyelembe a releváns forgalom kalkulálása során. Amint az fentebb kifejtésre került, a végtörlesztési törvény az alábbi feltételek teljesülése esetén tette lehetővé a fogyasztó számára a végtörlesztést (és kötelezővé a bank számára az erre vonatkozó igény teljesítését) a magyarországi lakóingatlanon alapított jelzálogjoggal fedezett deviza-alapú hitelek vonatkozásában:
- a végtörlesztéssel érintett deviza-alapú kölcsön (továbbiakban: kölcsön) folyósításánál alkalmazott árfolyam a rögzített árfolyamnál nem volt magasabb;

- a kölcsönszerződést a bank 2011. június 30-ig nem mondta fel;
- a végtörlesztésre vonatkozó írásbeli igénybejelentését a hitelfelvevő 2011. december 30. napjáig a bankhoz benyújtotta;
- ha a végtörlesztéssel érintett kölcsönhöz közvetlenül kapcsolódik áthidaló vagy gyűjtőszámlahitel, úgy az igénybejelentéssel egyidejűleg a hitelfelvevő annak végtörlesztését is vállalta;
- a végtörlesztés az igénybejelentés napját követő 60. napig megtörtént azzal, hogy a hitelfelvevő ezen időpontig a végtörlesztéssel kapcsolatos valamennyi fizetési kötelezettségének eleget tett.

212. A fenti feltételek közül az első kettő [régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés a) és b) pontja] objektív, a bankok alapeljárásban vizsgált magatartásától független körülménynek tekinthető, azok teljesülését a bankok saját nyilvántartásaik alapján – mint a végtörlesztés elméletileg lehetséges felső határát kijelölő feltételek fennállását – a végtörlesztési időszak kezdetén maguk is megállapíthatták. Ezzel szemben a harmadik és negyedik feltétel [régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés c) és d) pontja] már bizonyos mértékű szubjektivitást is hordoz, amennyiben az igénybejelentés feltételezi a végtörlesztésre vonatkozó igény felmerülését, ilyen igény pedig nyilvánvalóan csak akkor merülhetett fel érdemben, ha a fogyasztó alappal feltételezhette, hogy a hitelt a csökkentett árfolyamon saját forrásból vagy más hitel felvétele révén képes lesz visszafizetni, végtörleszteni. Márpedig a fogyasztó ezen képességét, illetve az erre vonatkozó előzetes értékelését befolyásolhatta a bankok hitelkiváltó hitelek korlátozására irányuló jogsértése, hiszen elérhető hiteltermékek hiányában és/vagy túlságosan magas kamatok, túlságosan szigorú hitelfelvételi feltételek esetén lehettek olyan fogyasztók, akik kevésbé érezhették reális lehetőségnek a végtörlesztést, így már az igénybejelentés fázisáig sem jutottak el. Ráadásul épp ez a feltétel jelentette a legnagyobb bizonytalanságot a bankok számára, amit az is mutat, hogy ennek alakulása, előrejelzése a jogsértő egyeztetéseknek is tárgyát képezte. Az ötödik feltétel [régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés e) pontja] pedig eleve csak utólagosan vizsgálható, ráadásul valamennyi feltétel együttes teljesülésének vizsgálatával nem az (elméletileg) végtörleszthető, hanem a ténylegesen végtörlesztett hitelek állománya lenne meghatározható. Mindezek következtében az eljáró versenytanács végtörleszthető hitelnek a fenti első két [azaz a régi Hpt.-nek a vizsgált magatartás tanúsításakor hatályos 200/B. § (2) bekezdésének a)-b) pontjaiban foglalt] feltételnek megfelelő devizahiteleket tekintette.

213. A végtörleszthető devizahitelek körének bírságolás céljából történő illetően meghatározását több eljárás alá vont vállalkozás is kifogásolta. A Budapest Bank a végtörlesztési ráta alakulásában közreható egyéb tényezők vizsgálatát, a releváns forgalom megfelelő arányosítását javasolta, míg az Erste annak alátámasztását szorgalmazta, hogy az általa alkalmazott kamatok, egyéb feltételek alkalmasak voltak a hitelfelvételtől való elrettentésre, ami az előzetes álláspont által a c) pont kizárása körében adott indokolás (fogyasztók döntésének befolyásolására való alkalmasság) elfogadhatóságának szükséges feltétele. A K&H és az MKB szerint is ellentétes a végtörlesztési törvénnyel az érintett hitelek körének meghatározása, utóbbi hozzátette, hogy a szubjektív tudattartalomnak a végtörleszthetőség szempontjából nincs jelentősége, az igény bejelentését pedig a jogsértés egyébként sem befolyásolhatta. Az Erste, a K&H és az OTP a ténylegesen végtörlesztett devizahitelek figyelmen kívül hagyását kérte, a Raiffeisen pedig a régi Hpt. 200/B. § (2) bekezdés c) pontja szerinti hitelállományon realizált bevételek levonását. Ezen

megfontolásokat ugyanakkor az eljáró versenytanács nem osztotta, mivel álláspontja szerint az ilyen jellegű szűkítések valójában a ténylegesen kárt szenvedett fogyasztók beazonosítását, ekként az okozott kár számszerűsítését szolgálnák. A releváns forgalom funkciója azonban nem ez, hanem a jogsértés gazdasági jelentőségét megfelelően kifejező mutató képzése, amely célt a devizahitelek fentebb kifejtett körben történő figyelembevétele kielégít. A végtörlesztett hitelek figyelmen kívül hagyását az eljáró versenytanács azért sem látta indokoltnak, mert álláspontja szerint a jogsértés által érintett körbe tartoznak a végtörlesztett hitelek is, tekintve, hogy a kiváltó hitelek nyújtásának korlátozása bankonként egységesen érvényesült, így nyilvánvalóan kihatott a végtörlesztett hitelek kiváltását biztosító hitelek ára, feltételeire is (ekként a fogyasztók vélhetően magasabb költséggel és/vagy kedvezőtlenebb feltételekkel juthattak kiváltó hitelhez, mint jogsértés hiányában), sőt, a végül önerőből megvalósult végtörlesztéseket is érinthette a kibocsátáskorlátozás, mivel jogsértés hiányában esetlegesen kedvezőbb feltételekkel lehetett volna kiváltó hitelhez jutni, ami az önerő bevonásának, felhasználásának mértékét is befolyásolhatta. Az eljáró versenytanács egyes eljárás alá vonti felvetésekre reagálva megjegyzi, hogy a fentebb a releváns forgalom funkciója kapcsán írtak okán ezen hatások elvi lehetősége is elegendő ahhoz, hogy az érintett hitelállományon realizált bevételek is a releváns forgalom részét képezzék, nem szükséges a tényleges hatás kimutatása, bizonyítása.

214. Az eljáró versenytanács a releváns forgalom körében – összhangban a Tptv. 24. § (3) bekezdésében foglaltakkal – a bankok által a fentebb meghatározott végtörleszthető deviza-alapú jelzálog hitelállományon a 2011. évben realizált kamat-, díj- és jutalékbevételek időarányos, – a jogsértéssel érintett időszak Kúria által is megerősített hosszúra tekintettel az ezzel kapcsolatos eljárás alá vonti érveket (ld. pl. K&H) mellőzve – 4,5 hónapra eső részét vette figyelembe.
215. Az eljáró versenytanács ugyanakkor nem látta megalapozottnak a K&H és az Unicredit előadása alapján a forrásköltségek, illetőleg a végtörlesztésen elszenvedett veszteségek bevételekből történő levonását, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint a jogsértés gazdasági jelentőségét nem az adott tevékenységen elért profit, a hitelek nettó eredményessége, hanem a hiteleken realizált árbevétel fejezi ki megfelelőbben. A költségek, ráfordítások levonására más ágazatokban megállapított jogsértések esetén sem kerül sor, s az eljárás alá vontak nem azonosítottak olyan körülményt, amely az általános, az új bírságközleményben is lefektetett módszerektől való eltérést indokolná.
216. Hasonlóképpen nem látott indokot az eljáró versenytanács a különféle közterhek arányos levonására, noha az alapeljárásban született határozat ezen tételt a – jelen határozatban figyelembe vett forgalmi adatoknál jóval tágabb termékkört felölelő – bevételekből levonta. Ezt azonban maga az alapeljárásban született határozat is csak kivételes, a végtörlesztési törvény által teremtett speciális helyzet által indokolt megoldásnak tekintette, hangsúlyozva, hogy az efféle „nettósítás” gazdasági tartalmat nem hordoz, azt semmilyen jogszabályi előírás nem indukálja. Az eljáró versenytanács a jelen megismételt eljárásban azt tartotta az új bírságközleménnyel és annak elveivel, szellemiségével, más ágazatokban való alkalmazásával összhangban álló megoldásnak, ha a bankok által a végtörlesztés okán elszenvedett veszteségeket, az általuk tapasztalt likviditási, munkaerőforrás és egyéb kapacitás korlátok által teremtett nehézségeket nem a kifizetett közterhek arányos levonása révén, hanem az enyhítő körülmények között veszi

figyelembe, különös tekintettel arra, hogy ezen közterheknek (így különösen a bankadónak) nem volt semmilyen közvetlen (gazdasági tartalmat hordozó) kapcsolata az említett veszteségekkel és nehézségekkel.

217. Az eljárás alá vontak többsége e megközelítést vitatta, utalva arra, hogy az alaphatározatban követett mérlegeléstől eltérő következtetésre az eljáró versenytanács nem juthatna e kérdésben, mivel ez nem képezte a peres eljárás tárgyát, így arról a Kúria döntése sem szól, ekként azt a megismételt eljárásban a Ket. 109. § (4) bekezdésére tekintettel adottságnak kell tekinteni. Az eljáró versenytanács azonban nem osztotta az eljárás alá vontak ezen előadását, mivel álláspontja szerint a Kúria „hallgatása” nem tekinthető egyenrangúnak a Kúria által kifejezetten előírt útmutatással, ez a Legfelsőbb Bíróság CIB által hivatkozott KGD. 2011.117. számú döntéséből sem olvasható ki. Az eljáró versenytanács értelmezését erősíti ugyanakkor a Fővárosi Törvényszék már hivatkozott VJ/121/2009. számú ügyben hozott ítélete is, mely kimondja, hogy semmi nem zárja ki, hogy a megismételt eljárásban valamely korábban enyhítő körülményként értékelt tényezőt a hatóság már ne ekként minősítsen, különösen ha erre a korábbi jogsértő gyakorlattól való eltérés érdekében van szükség (vö. 1/2002. Közigazgatási Jogegységi Határozat). Márpedig az eljáró versenytanács határozott véleménye az, hogy az alaphatározatban a közterhek levonása azon indokra hivatkozással, hogy a végtörlesztés révén a bankok veszteségeket szenvedtek el, valamint rövid idő alatt jelentős likviditási, munkaerőforrás és egyéb kapacitási korlátokkal kellett szembenéznük, az alaphatározat 615. pontja által is elismerten kétszeres értékelést eredményez, mivel a külső tényezők körében az alaphatározat ugyanezen szempontok miatt alkalmazott jelentős enyhítést. A kétszeres értékelés pedig az eljáró versenytanács álláspontja szerint nemcsak akkor jogszerűtlen, ha az az eljárás alá vontak számára hátrányos, hanem akkor is, ha az éppen ellenkezőleg, előnyt hordoz számukra.
218. Nem értett egyet az eljáró versenytanács az OTP és a Raiffeisen azon álláspontjával sem, hogy a közterhek levonása azért lenne szükséges, mert azok csak látszólagosan jelennek meg a bankoknál bevételként, illetve az OTP azon érvelésével sem, miszerint a bankok esetében ezen közterhek levonása az uniós fúziós rendelet értelmében is szükséges. Egyrészt az alapügyben értékelt, illetve a jelen eljárás során levonni javasolt közterhek „látszólagos bevétel” jellege nem a banki működésre jellemző specialitás, hanem az egész nemzetgazdaságban hasonlóképpen érvényesül, ennek ellenére más ágazatokban a társasági adó, helyi iparüzési adó, innovációs járulék stb. levonásának szükségessége az általános szabályok szerint fel sem merül, hiszen a nettó árbevétel számviteli tartalma csak az általános forgalmi adótól való „megtisztítást” jelenti. E körben az uniós fúziós rendelet sem tartalmaz eltérő szabályokat, amikor az 5. cikk (3) bekezdés a) pontjában az egyes bevételi tételek „hozzáadottérték-adó, valamint a közvetlenül a tételekhez kapcsolódó egyéb adók levonása utáni” értékét rendeli figyelembe venni. A társasági adó, a helyi iparüzési adó, az innovációs járulék, a hitelintézeti járadék és a bankadó ugyanis nem minősülnek sem hozzáadottérték-adónak, sem pedig közvetlenül a tételekhez, azaz a deviza-alapú jelzálogkölcsonnökkal összefüggésben kapott kamatokhoz és kamatjellegű bevételekhez, értékpapírból származó bevételekhez, kapott jutalékbevételekhez, pénzügyi

műveletek nettó nyereségéhez vagy üzleti tevékenységből származó egyéb bevételekhez kapcsolódónak, tekintve, hogy alapjuk nem ezen tételek valamelyike.⁸⁴

219. Az eljáró versenytanács nem osztotta azon eljárás alá vonti (Budapest Bank, Erste, MKB) érveket sem, melyek szerint a bevételekből le kellene vonni a 2014/2015-ben „tisztességtelenség miatt visszafizetett” összeget, mert bár abban egyetértett az eljáró versenytanács, hogy jogilag és számviteli értelemben ezek nem minősülnek bevételnek, azonban semmisségükre csak utólagosan, a Kúria 2/2014. számú PJE határozata és az abban foglaltak végrehajtását szolgáló jogszabályok megszületése után derült fény. A vizsgált időszakban a visszafizetés szükségessége még nem volt ésszerűen előrelátható, így a bankok a végtörlesztéssel kapcsolatos stratégiájuk kialakítása, a kibocsátás-korlátozásra vonatkozó jogsértésben való részvételük kapcsán releváns döntéseik meghozatala során e tényezőt nyilvánvalóan nem vehették figyelembe.
220. Az egyes eljárás alá vontak által a 2011. évre megadott forgalmi adatokat és azok 4,5 hónapra eső arányos részét az alábbi táblázat tartalmazza. Az OTP-nél feltüntetett adat az OTP Jelzálogbank vonatkozó adatait is tartalmazza.

Végtörleszthető, ingatlanfedezetű devizahitelből (lakáscélú és nem lakáscélú összesen) származó kamat-, díj- és jutalékbevételek a régi Hpt. 200/B. § (1) bekezdése és (2) bekezdés a)-b) pontjai alapján (millió forint)		
	2011. évi összes forgalom	4,5 hónapra eső összeg
Budapest Bank ⁸⁵	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]
CIB ⁸⁶	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]
Erste ⁸⁷	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]
K&H ⁸⁸	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]
MKB ⁸⁹	22.888	8.583
OTP ⁹⁰	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]
Raiffeisen ⁹¹	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]
Unicredit ⁹²	[ÜZLETI TITOK]	[ÜZLETI TITOK]

221. Mivel a fentiek alapján az eljáró versenytanács a releváns forgalmat a végtörleszthető devizahitelekből származó időarányos bevételként tervezi meghatározni, nem üggyöntő

⁸⁴ A bankadó alapja a hitelintézetek 2009. évi mérlegfőösszege volt; a hitelintézeti járadék az állami kamattámogatással, kamat-kiegészítéssel érintett hitelállomány alapján az állammal szembeni kamatkülönbözet fizetési kötelezettséggel csökkentett kamat és kamatjellegű bevétel; a társasági adó az adózás előtti eredmény, módosítva a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvényben meghatározott korrekciós tényezőkkel; az innovációs járuléka és a helyi iparüzési adó a kapott kamatok és kamatjellegű bevételek csökkentve a fizetett kamatokkal és kamatjellegű ráfordításokkal, növelve az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételeivel, a befektetési szolgáltatások bevételeivel és a nem pénzügyi és befektetési szolgáltatás bevételeivel, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével, a közvetített szolgáltatások és az alvállalkozói teljesítmények értékével, az anyagköltséggel és a K+F kiadásokkal.

⁸⁵ VJ/20-52/2017. sz. irat Budapest Bank adatszolgáltatása, 5. sz. melléklet

⁸⁶ VJ/20-46/2017. sz. irat CIB adatszolgáltatása, 1. sz. melléklet

⁸⁷ VJ/20-191/2017. sz. irat Erste adatszolgáltatás

⁸⁸ VJ/20-59/2017. sz. irat K&H adatszolgáltatása, 1. sz. melléklet 13-16. oldala

⁸⁹ VJ/20-181/2017. sz. irat MKB adatszolgáltatása

⁹⁰ VJ/20-54/2017. sz. irat OTP adatszolgáltatása, E/4. sz. melléklete

⁹¹ VJ/20-48/2017. sz. irat Raiffeisen adatszolgáltatása, 2. sz. melléklet

⁹² VJ/20-196/2017. sz. irat Unicredit adatszolgáltatása

jelentőségű, hogy az egyes eljárás alá vontak esetében hogyan alakult a nem végtörleszhető devizahitel állomány aránya a teljes jelzáloghitel portfolión belül. A Kúria ugyanis ezen körülmény vizsgálatát arra az esetre vonatkozóan látta szükségesnek, ha a releváns forgalom kiindulópontját a forint és devizahitelek teljes állománya képezné. A teljes állományon realizált bevétel ugyanis a Kúria értékelése szerint csak akkor tükrözi megfelelően a jogsértés súlyát, ha az egyes eljárás alá vontak esetében az említett arány hasonlóan alakul. Megjegyzi az eljáró versenytanács, hogy a vizsgálat által beszerzett adatok alapján egyébként az eljárás alá vontak ezen adata jelentős változatosságot mutatott.⁹³

VII.2.2. JOGSÉRTÉS SÚLYÁT KIFEJEZŐ ARÁNYSZÁM

222. A jogsértés súlyának mérlegelése körében az új bírságközlemény értelmében a verseny veszélyeztetését és a jogsértés piaci hatását kell értékelni.
223. A verseny veszélyeztetettségét elsősorban a jogsértés jellege befolyásolja. A versenyt legsúlyosabban veszélyeztető jogsértések csoportjába tartoznak az új bírságközlemény 21. pontja szerint a kartellek, melyeket a Tpv. jelenleg hatályos 13. § (3) bekezdése a verseny korlátozását, megakadályozását vagy torzítását – így különösen a vételi vagy eladási árak, valamint az egyéb üzleti feltételek közvetlen vagy közvetett meghatározását, az előállítás vagy a forgalmazás korlátozását, a piac felosztását, ideértve a versenyeztetéssel kapcsolatos összejátszást, az import- vagy exportkorlátozást is – célzó, versenytársak közti megállapodásként vagy összehangolt magatartásként definiál. Bár a vizsgált időszakban illetve az alapeljárás megindításának napján hatályos Tpv. még némileg eltérő fogalommal operált, a Kúria is megerősítette ítéletében (vö. 242. bekezdés), hogy a versenytársak közti kibocsátás korlátozására irányuló megállapodás a legsúlyosabb kartellek közé tartozik. Az eljáró versenytanács a Kúria azon iránymutatását is figyelembe vette ugyanakkor, mely szerint a jogsértés súlyát csökkenti, hogy a jogsértő magatartások ugyan egy átfogó tervbe illeszkedtek, de az első retail risk reggelin nem egy átfogó terv jött létre, amit a bankok aztán következetesen végrehajtottak.
224. A verseny veszélyeztetésének keretében figyelembe veendő szempont továbbá, hogy a jogsértés a verseny mely dimenzióit érintette, illetve hogy mennyire kiterjedt, intézményesített annak jellege. E körben az eljáró versenytanács megállapította, hogy a kibocsátás-korlátozás megvalósításának eszköze lehet a kifejezett visszafogáson túl az árak (kamatok) emelése, kedvezőtlen igénybevételi feltételek teremtése (pl. régi és új ügyfelek megkülönböztetése), amely eszközökkel az alaphatározat megállapítása szerint az eljárás alá vontak ténylegesen éltek is (ld. IV.7. fejezet), így a versenynek elsősorban az ár és minőségi dimenziója volt érintett.
225. A jogsértés piaci hatása körében az új bírságközlemény 26. pontja kimondja, hogy a jogsértés piaci hatása versenykorlátozó megállapodások esetén szoros összefüggésben áll a vállalkozások együttes érintett piaci részesedésével, ami a piaci hatáson belül jelentős súllyal értékelendő szempont. A GVH súlyosabban szankcionálja a nagyobb együttes piaci részesedésű vállalkozásokat. Megállapítható, hogy az alapeljárás során a jogsértő magatartásban elmarasztalt bankok együttes piaci részesedése az elsődlegesen és a másodlagosan érintett piacon is jelentős, mert a hazai bankrendszer legnagyobb szereplői.

⁹³ Az egyes bankok adatai 0% és 60% között szóródtak.

A deviza-alapú jelzáloghitelek 2011. szeptemberi 5.600 milliárd Ft-os állományán belül a jogsértésben részes bankok által kezelt állomány legalább 80%-ot tehetett ki.

226. A jogsértés piaci hatását egyéb tényezők is befolyásolják, így különösen a piac támadhatósága, a termék és a vevők jellemzői stb. Az eljáró versenytanács e körben azt értékelte – az eljárás alá vontak vonatkozó észrevételeinek megfontolását követően az előzetes álláspontban előrevetítetthez képest némileg alacsonyabb, a lehetséges tartomány alsó zónájába eső pontszámmal –, hogy a jelzáloghitelek esetében a vevők számára fontos termékről van szó, hiszen ezek jelentik a lakáshoz jutás egyik alapvető eszközét, ugyanakkor a végtörlesztés nem közvetlenül a lakáshoz jutást szolgálta, hanem az esetlegesen nehezebb helyzetbe került fogyasztók megsegítését, annak érdekében, hogy ne kerüljenek olyan helyzetbe, hogy a lakhatásukat biztosító, a devizahitel fedezetéül szolgáló ingatlan a hiteltörlesztési problémák miatt árverezésre, értékesítésre kerüljön, mindazonáltal a végtörlesztést igénybe vevő fogyasztókon belül jelentős volt azok aránya is, akiket ez a veszély nem fenyegetett, így számukra a végtörlesztés tiszta nyereséget eredményezett.

227. Az eljáró versenytanács emellett arra is figyelemmel volt, hogy bár a jogsértés ténylegesen meg is valósult, abban az értelemben, hogy számos bank a megállapodásnak megfelelően valóban korlátozott kiváltó hitel kínálatot nyújtott (kamatot emelt, differenciált az ügyfelek között, marketing aktivitását visszafogta, stb. – vö. alaphatározat IV.7. fejezet), ugyanakkor nem világos, hogy a jogsértés hiányában előálló, ún. „counterfactual” helyzetben ehhez képest mennyiben viselkedtek volna eltérően a vállalkozások, tekintve, hogy a szektort ismerő gazdasági szakemberek számára kezdettől fogva nyilvánvaló volt, hogy a szektor egészének érdeke is a végtörlesztések / kiváltó hitelek visszafogása, s számos esetben (devizahitel kitétségük függvényében) a bankok egyedi érdeke is ez volt, mint ahogyan azt egyes bankok alapeljárásban ismertté vált belső dokumentumai is igazolják. A hitelkiváltás visszafogására vonatkozó stratégia ésszerűségét, gazdasági racionalitását egyénileg, az egyedi bankok szintjén is magyarázó tényezők közül kiemelendő, hogy

- a végtörlesztéssel kapcsolatos adminisztráció intézése a rendelkezésre álló idő rövidségére tekintettel nagyon megterhelő volt, a rendelkezésre álló erőforrások szűkössége önmagában is korlátot jelenthetett,
- minden egyes devizahitel végtörlesztése azonnali veszteséget eredményez az árfolyamkedvezmény biztosításából fakadóan, amit a kiváltó hiteleken elérhető nyereség vélhetően csak részben képes ellensúlyozni,
- a devizahitel portfólió kockázati profilját negatívan befolyásolhatja, hogy feltehetően csak a jó ügyfelek tudnak majd élni a végtörlesztés / hitelkiváltás lehetőségével.

Mindezekre tekintettel tényleges hatás bizonyítottsága hiányában a jogsértés piaci hatása tekintetében az eljáró versenytanács nem alkalmazott magasabb pontszámot.

228. A verseny veszélyeztetettségét és a jogsértés piaci hatását a fentiek szerint értékelve, a jogsértés súlyát kifejező arányszámként minden eljárás alá vont tekintetében egységesen 6,3%-os érték adódik. A kiinduló összeg ennek megfelelően a releváns forgalom 6,3%-aként számszerűsíthető.

VII.3. AZ ALAPÖSSZEG

229. A kiinduló összeg meghatározását követően kerül sor az alapösszeg kiszámítására, ami a vállalkozás jogsértéshez való viszonyulását kifejező súlyosító és enyhítő körülmények figyelembevételére ad lehetőséget. Az egyes súlyosító és enyhítő körülményekhez a GVH határozatában súlyt is rendel, megjelölve, hogy az adott szempontot kis, közepes vagy kiemelt mértékűnek (jelentőségűnek) tartja az érintett ügyben, az érintett magatartás és az érintett eljárás alá vont vállalkozás vonatkozásában, melyek rendre 0-5%, 5-15% vagy 15-25% közötti mértékben növelik vagy csökkentik a fentiek szerint kalkulált kiinduló összeget.

VII.3.1. SÚLYOSÍTÓ KÖRÜLMÉNYEK

230. Az új bírságközlemény a súlyosító körülmények keretében a felróhatóságot, a jogsértésben betöltött szerepet és az esetleges egyéb szempontokat rendeli értékelni.

231. Az új bírságközlemény 32. pontja szerint felróható az adott magatartás, ha az eltér a társadalmilag általában elvárható és elfogadott magatartástól. Súlyosító körülményként ugyanakkor az új bírságközlemény értelmében a felróhatóság magasabb szintje értékelendő. A jelen eljárást illetően az eljáró versenytanács figyelembe vette, hogy a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H és az OTP tekintetében a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján a vezető tisztségviselők jogsértés elkövetésében való érintettsége is megállapítható, hiszen ezen bankok esetében bizonyítottan kétoldalú, felsővezetői szintű egyeztetésekre is sor került. Az előzetes álláspontban szintén e körben értékelte (alacsony súllyal) az eljáró versenytanács, hogy a jogsértő magatartás által érintett fogyasztók között – a devizahitelek árfolyamváltozás miatt megnövekedett törlesztő részletei okán – nehéz helyzetben lévő fogyasztók is lehettek, azzal ugyanakkor, hogy a leginkább kiszolgáltatott fogyasztókat a magatartás két okból sem érinthette: egyrészt ők vélhetően a hitelkiváltó hitelek nyújtásának korlátozása hiányában sem juthattak volna jelentős számban hitelhez, hiszen nehéz anyagi helyzetük a bankok által a hitelkérelmek elbírálásakor figyelembe veendő hitelképességükre is negatív hatást gyakorolhatott, másrészt a már jelentős késedelembe esett, és ezért a bank által felmondott kölcsönszerződéssel rendelkező fogyasztókat maga a jogszabály zárta ki a végtörlesztők köréből. Ennek a körülménynek a figyelembevételétől azonban az eljárás alá vontak észrevételeinek megfontolását követően jelen határozatában az eljáró versenytanács eltekintett, mivel úgy találta, hogy a „counterfactual” helyzetre vonatkozó információk hiányában nem egyértelmű, hogy milyen mértékű korlátozás valósult volna meg a jogsértés hiányában (ha egyáltalán megvalósult volna), és az milyen módon, mekkora fogyasztói kört érintett. Mindezekre tekintettel az eljáró versenytanács a felróhatóságot a Budapest Bank, a CIB, az Erste, a K&H és az OTP esetében közepes fokú (annak felső-közép zónájába eső) súlyosító tényezőként veszi figyelembe, az MKB, a Raiffeisen és az Unicredit esetében viszont e körben nem alkalmaz súlyosítást.

232. A jogsértésben való szerep tekintetében az eljáró versenytanács nem azonosított olyan ténytet vagy körülményt, ami az eljárás alá vontak közötti szervezői, vezetői szerepre való tekintettel súlyosító körülményként történő figyelembe vételt indokolna. Megjegyzi az eljáró versenytanács, hogy az alapeljárásban született határozattal összhangban az MKB és az OTP retail risk reggelik megszervezésével kapcsolatos tevékenységét nem tekinti a jogsértés megszervezésére irányuló magatartásnak, mivel az pusztán technikai jellegű feladatokra korlátozódott.

233. Egyéb súlyosító körülmények figyelembe vételét az eljáró versenytanács nem tartotta szükségesnek.
234. Megjegyzi az eljáró versenytanács, hogy az egyes vállalkozások részvételének intenzitása különböző volt, attól függően, hogy hány retail risk reggelin vettek részt, illetve részesei voltak-e a felsővezetői szintű egyeztetéseknek. Ezt az alapeljárásban született határozat akként értékelte, hogy az egyes csoportokba sorolt bankok esetében eltérő mértékű súlyosítást alkalmazott. Az eljáró versenytanács a jelen megismételt eljárásban ettől – az új bírságközlemény időközbeni változására tekintettel – eltérő megoldást alkalmazott, ami azonban az intenzitásban való részvételre tekintettel ugyancsak differenciált megközelítést jelent, így ebből a szempontból az alapeljárásban hozott határozathoz hasonló végeredményre vezet. Az eljáró versenytanács ugyanis azért, hogy a felsővezetői szintű egyeztetésekben való részvételt az érintett bankok esetében magasabb fokú felróhatóságot megalapozó tényezőnek tekintette, mint a többi eljárás alá vont esetében, implicite a jogsértésben való részvételük intenzitását is értékelte.

VII.3.2. ENYHÍTŐ KÖRÜLMÉNYEK

235. Az új bírságközlemény az enyhítő körülmények keretében a jogsértésben betöltött szerepet, adott esetben a külső tényezőket és az esetleges egyéb szempontokat rendeli értékelni.
236. A jogsértésben betöltött szerep kapcsán az eljáró versenytanács rögzíti, hogy nem merült fel arra vonatkozó bizonyíték, hogy valamely eljárás alá vont a jogsértésben kényszer hatására vett volna részt. Az ugyanakkor megállapítást nyert, hogy egyes bankok a létrejött megállapodástól eltérve, proaktív(abb) módon jártak el, amit az alapeljárásban született határozat az Unicredit esetében a jogsértés piaci hatása körében figyelembe vett, ténylegesen követett stratégia szempontja keretében akként értékelt, hogy vele szemben súlyosítást nem alkalmazott. Az időközben kiadott új bírságközlemény azonban egyértelművé teszi, hogy az ilyen jellegű magatartás a jogsértésben betöltött szerep kapcsán enyhítő körülményként értékelhető, így az Unicredit esetében ezt az eljáró versenytanács közepes súlyú enyhítő körülményként (annak középső zónájába tartozó arányszámmal) vette figyelembe.
237. A Kúria a megismételt eljárásra utalta annak vizsgálatát, hogy a CIB esetében hasonló proaktív magatartás azonosítható-e, mivel a CIB a felülvizsgálati eljárások során arra hivatkozott, hogy a végtörlesztési időszakban versengő termékeket vezetett be. Ezzel kapcsolatban az eljáró versenytanács arra a következtetésre jutott, hogy a CIB által hivatkozott tények alapján nem állapítható meg, hogy a CIB más bankokhoz képest eltérő kezelést igénylő, enyhítő tényezőként figyelembe vehető mértékű proaktivitást tanúsított volna. Az eljáró versenytanács ezt az alábbi körülményekre alapozza.
- A CIB ugyan a végtörlesztési időszakot megelőzően lakáscélú, deviza-alapú jelzáloghitel kiváltására felhasználható termékkel valóban nem rendelkezett (csak szabad felhasználásra kínált devizahitelt kiváltó hitelt), ilyeneket csak 2011. november 7-én vezetett be, és bár azok kamatai alacsonyabbak voltak a korábbi hasonló, szabadfelhasználású kiváltó hitelek kamatánál, azonban piaci összehasonlításban, a más bankok által végtörlesztési céllal kínált kiváltó hitelek kamataihoz képest⁹⁴ átlagos

⁹⁴ Lásd pl. az alapeljárásban készült kiegészítő vizsgálati jelentésben szereplő adatokat (VJ/74-412/2011.)

mértékűnek minősültek, és jóval magasabbak voltak a CIB korábbi (igaz, devizahitel kiváltására nem felhasználható, de jellegében, főbb termékjellemzői tekintetében viszonyítási alapnak tekinthető) jelzáloghiteleinek kamatánál.

- A CIB által csatolt döntéselőkészítő anyagokból megállapítható, hogy [ÜZLETI TITOK].

238. A CIB észrevételeiben kifogásolta az előzetes álláspontban az alaphatározat hármas kritériumrendszeréhez képest bevezetett új értékelési szempontokat, azok mérlegelésére véleménye szerint jogellenesen került sor, mivel e tekintetben az eljáró versenytanács túlterjeszkedik a Kúria iránymutatásán. Sérelmezte továbbá a kamatok átlagos mértékével kapcsolatos megállapítás megalapozottságát és a belső döntéselőkészítő anyag felhasználását, értelmezését. Az eljáró versenytanács azonban fenntartotta e körben az előzetes álláspontban foglaltakat, mivel a Kúria nem a hármas kritériumrendszer vizsgálatát, hanem a CIB proaktív, versenyző magatartásának értékelését tette az eljáró versenytanács feladatává (vö. ítélet 254. bekezdésének megfogalmazása), aminek jogszerűen képezheti részét a más bankok kamatszintjével való összehasonlítás, illetőleg a saját belső, döntéselőkészítő anyagaira való támaszkodás.
239. Az Erste esetében ugyanakkor az eljáró versenytanács enyhítő körülményként vette figyelembe, hogy képviselője a második reggelin nem vett részt, ami a Kúria által is elismerten (ld. ítélet 213. bekezdése) a jogértésben betöltött szerepét csökkenti. Az eljáró versenytanács ezt a szempontot kis súlyúnak értékelte, tekintve, hogy az Erste az első reggelin és a kétoldalú egyeztetésen részt vett, és az alaphatározat 201-202. bekezdései értelmében ténylegesen korlátozott mértékben vett részt a végtörlesztéshez kapcsolódó refinanszírozásban.
240. Ami a külső tényezőket illeti, az eljáró versenytanács valamennyi eljárás alá vont esetben egységesen, kiemelt súlyú enyhítő körülményként (annak felső zónájába tartozó arányszámmal) értékelte az állami beavatkozás hatását, mivel a végtörlesztési törvény a bankrendszer egésze számára jelentős veszteségeket okozott, aminek csak egy részét számolhatták el a bankok más jogcímenek, s a hatásokat a vállalkozások nem tudták előre jelezni, mivel megjósolhatatlan volt, hogy a fogyasztók milyen mértékben fognak majd élni a lehetőséggel, ez hogyan hat majd ki a deviza árfolyamokra, a bankrendszer stabilitására, s a változásokra – azok gyorsaságára tekintettel – a piaci szereplők nem tudtak előre felkészülni. Emellett a végtörlesztési igények kielégítése jelentős kapacitásokat, erőforrásokat igényelt a bankok oldalán, ennek ellenére a vonatkozó igényeket nem utasíthatták el.
241. Egyéb, a fentiekben nem értékelt enyhítő körülmény az eljáró versenytanács szerint a jelen ügyben nem azonosítható.

VII.4. AZ ALAPÖSSZEG KORREKCIÓJA

242. Az alapösszeg korrekciója során kerül sor az esetleges ismétlődésnek, a jogsértéssel elért előnynek, az elretentő hatásnak és a Tpv. 78. §-ában meghatározott bírságmaximumnak a figyelembe vételére.
243. Ami az ismétlődést illeti, az alapeljárásban született határozat a MIF-ügyet az ismétlődés keretében értékelte, a döntést azonban időközben a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezte. Bár a GVH felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriára, az eljárás még nem

zárult le, így jelenleg nincs olyan jogerős döntés, amit az ismétlődés keretében az eljáró versenytanácsnak mérlegelnie kellene.

244. A jelen eljárásban a jogsértéssel elért előny számszerűsítésére nem került sor, s az eljáró versenytanács az elrettentésre tekintettel sem látja szükségesnek az alapösszeg korrekcióját.
245. Szintén nem szükséges az alapösszeg korrekciója a Tpvt. 78. §-ában foglalt bírságmaximumra figyelemmel, mivel a fentiek szerint kalkulált bírság mértéke valamennyi eljárás alá vont esetében elmarad a nettó árbevétel helyett a Tpvt. 24. § (3) bekezdése alapján figyelembe veendő bevételi tételek összegének 10%-ától.

VII.5. A VÁLLALKOZÁSOK EGYÜTTMŰKÖDÉSÉNEK FIGYELEMBE VÉTELE

246. A jelen eljárásban engedékenységi politika alkalmazására nem került sor, s az eljárás tárgyára (kizárólag a bírság tekintetében utasította a GVH-t a Kúria új eljárásra) figyelemmel az ügy egyezségi eljárás lefolytatására sem alkalmas.
247. Tevőleges jóvátételként az új bírságközlemény VI.3. fejezete értelmében a jogsértés negatív hatásait részben vagy egészben reparáló intézkedések vehetők figyelembe. Ezek lehetnek a ténylegesen kárt szenvedett fogyasztók számára teljesített kifizetések, kedvezmények, más juttatások, illetve a jogsértéssel közvetlenül vagy közvetve összefüggésbe hozható társadalmi csoportok jólétét szolgáló, közérdekű intézkedések. A jelen eljárásban okozott kár, hátrány egyrészt az lehetett, ha valamely fogyasztó a jogsértés révén kialakult kamatszint és egyéb hitelfeltételek mellett nem jutott kiváltó hitelhez, vagy az, ha kedvezőtlenebb feltételekkel tudott kiváltó hitelt felvenni, mint amilyen feltételek tényleges versenykörülmények között kialakultak volna, esetleg emiatt hirtelen inkább saját erőforrásait mozgósította. Az eljáró versenytanács ezzel kapcsolatban előjáróban leszögezi, hogy az a körülmény, hogy a kárt szenvedett fogyasztók köre és/vagy az okozott kár mértéke nehezen határozható meg, önmagában nem képezheti akadályát a tevőleges jóvátétel biztosításának, illetve az ezt szolgáló intézkedések bírságcsökkentő tényezőkénti figyelembevételének. A fogyasztói körnek és/vagy az okozott kár mértékének megfelelő biztonsággal történő meghatározása ugyanakkor alapvetően az eljárás alá vont vállalkozás felelőssége, amennyiben tevőleges jóvátétel nyújtására hivatkozik. Ha ezek azonosítása nem végezhető el kellő megbízhatósággal, akkor a GVH részleges reparációt vagy egyéb, közérdeket szolgáló intézkedéseket is figyelembe vehet, amennyiben azok konkrétan a jogsértéssel érintett fogyasztók vagy általánosabban a jogsértéssel közvetlenül vagy közvetve összefüggésbe hozható társadalmi csoportok jólétét szolgálják. A megfelelési intézkedések – a Budapest Bank által előadottakkal ellentétben – nem tekinthetők az új bírságközlemény 69. pontja szerinti, a közérdeket egyéb módon szolgáló intézkedésnek, hiszen nem állapítható meg, hogy a bank jövőbeni jogszerű magatartásának biztosítását célzó program a múltban elkövetett jogsértéssel közvetlenül vagy közvetve érintett társadalmi csoportok jólétét szolgálná (ekként való figyelembevétele pedig egyébként is kettős értékeléshez vezetne).
248. Több eljárás alá vont vállalkozás is tevőleges jóvátételként kérte értékelni azokat az intézkedéseket, amelyeket a Közbeszerzési Hatóságnál indított öntisztázási folyamat keretében foganatosított, különös tekintettel azokra a megoldásokra, amelyek a fogyasztói károk megtérítését szolgálták. Ezekkel kapcsolatban ugyanakkor az eljáró versenytanács megállapította, hogy minden érintett eljárás alá vont esetében (Erste, K&H, OTP,

Raiffeisen) csak egy általános ügyintézési rend, eljárásrend került rögzítésre azokra az esetekre, ha valamely fogyasztó az alapeljárásban vizsgált és jogsértőnek talált magatartásra hivatkozással panaszt, kártérítési igényt vagy egyéb beadványt nyújtana be adott bank számára, esetleg pert indítana ellene e tárgyban. Ezeket a szabályokat a bankok belső dokumentumai rögzítik, amelyek külső érintettek számára nem hozzáférhetőek, s a kompenzációs illetőleg egyezségkötési lehetőség bevezetéséről az esetlegesen érintett fogyasztók semmilyen formában nem kaptak tájékoztatást a pénzügyintézetektől. Megjegyzi az eljáró versenytanács, hogy a Közbeszerzési Hatóság döntése nyilvános változatának a Közbeszerzési Hatóság honlapján való pusztán közzététele, 2-3 évvel a GVH alapügyben hozott döntését és 4-5 évvel a jogsértés elkövetését követően semmiképpen sem tekinthető a fogyasztók megfelelő tájékoztatásának. Márpedig az olyan intézkedések, amelyekre az eljárás alá vontak a bírság csökkentése érdekében tevőleges jóvátételként hivatkoznak, csak akkor vehetők ekként figyelembe, ha kellően széles körben érvényesülnek. Ennek biztosítéka lehet, ha az eljárás alá vont vállalkozások a jóvátételt külön fogyasztói közreműködés nélkül, automatikusan biztosítják, vagy, amennyiben az igénybevétel fogyasztói aktivitáshoz kötött, a potenciálisan érintett fogyasztókat erről megfelelően (az üzenet célba érését biztosító módon, időben, érthetően) tájékoztatják. Erre a jelen eljárásban egyes bankok által hivatkozott esetekben nem került sor, sőt, az eljárás alá vontak az intézkedések tartalmát jellemzően üzleti titokként kérték kezelni, azaz a kompenzációs / egyezségkötési lehetőség feltételeit továbbra sem kívánják széles körben nyilvánossá tenni. Ennek korlátozó hatását szemléletesen mutatja, hogy tevőleges jóvátétel nyújtására ténylegesen nem került sor. Mivel az előzőek fényében megállapítható, hogy a figyelembe venni kért intézkedések, programok nem tekinthetők a tevőleges jóvátétel keretében értékelhető körülménynek, az eljáró versenytanács az intézkedések tartalmi elemeinek részletes vizsgálatától eltekintett. Megjegyzi ugyanakkor az eljáró versenytanács, hogy az egyes bankoknál az intézkedésekben definiált jogosultak köre egyébként sem feltétlenül vág egybe a fentebb a jogsértéssel okozott kár, hátrány körülhatárolása (ld. előző pont) kapcsán írtak által érintett fogyasztói körrel.

249. A versenyfelügyeleti eljárás során több eljárás alá vont is hivatkozott arra, hogy (utólagos) megfelelési programot dolgozott ki, melyet a bírságkiszabás során bírságcsökkentő tényezőként kért figyelembe venni. Bár az új bírságközlemény értelmében a vállalkozások együttműködése körében a GVH a bírság kiszabása során figyelembe veszi az előzetes illetve utólagos megfelelési erőfeszítéseket és programokat, az előzetes erőfeszítések csak akkor eredményezhetnek bírságcsökkentést, ha azok hozzájárulnak a jogsértés abbahagyásához, míg az utólagos compliance programokat – figyelemmel azok jövőbeni, a már elkövetett jogsértés szempontjából irreleváns hatására – csak más együttműködési formákkal (engedékenységi eljárás, tevőleges jóvátétel) egyidejűleg történő alkalmazás esetén honorálja bírságcsökkentéssel a GVH. A jelen eljárásban a jogsértés abbahagyását eredményező előzetes programra utaló információ – figyelemmel az eljárás megismételt jellegére is – nem került fel, míg az egyes eljárás alá vontak (Budapest Bank, CIB, Erste, K&H, MKB, OTP és K&H) által hivatkozott utólagos megfelelést az eljáró versenytanács nem veszi enyhítő körülményként figyelembe, mivel a bírságközleményben lefektetett, egyéb együttműködési formákkal való egyidejű alkalmazásra vonatkozó feltételek a fentiek értelmében nem teljesülnek.
250. Egyéb együttműködésre utaló körülményként vizsgálta az eljáró versenytanács az Unicredit azon nyilatkozatát, hogy [ÜZLETI TITOK].

VII.6. ÖSSZEGZÉS

251. Mivel az eljárás alá vontak fizetési nehézségekre nem hivatkoztak, az eljáró versenytanács a fentiekben részletesen kifejtettek alapján kalkulált mértékű bírságot szab ki az eljárás alá vontakkal szemben, az alábbiak szerint:

Budapest Bank 275.000.000 Ft, azaz kétszázhetvenötmillió forint,

CIB 460.000.000 Ft, azaz négyszázhatvanmillió forint,

Erste 900.000.000 Ft, azaz kilencszázmillió forint,

K&H 780.000.000 Ft, azaz hétszáznyolcvanmillió forint,

MKB 405.000.000 Ft, azaz négyszázötmmillió forint,

OTP 1.435.000.000 Ft, azaz egymilliárd-négyszázharmincötmmillió forint,

Raiffeisen 465.000.000 Ft, azaz négyszázhatvanötmillió forint,

Unicredit 185.000.000 Ft, azaz száznyolcvanötmillió forint.

VIII.

EGYÉB KÉRDÉSEK

252. A GVH hatáskörét a Tptv. 45. §-a, az EUMSZ. 101. cikke tekintetében az 1/2003/EK tanácsi rendelet 5. cikke, valamint a Tptv. 33. §-ának (3) bekezdése, illetékességét a Tptv. 46. §-a szabályozza. E rendelkezések értelmében a GVH kizárólagos hatáskörrel rendelkezik minden olyan versenyfelügyeleti ügyben, mely nem tartozik bíróság (Tptv. 86. §) hatáskörébe, illetékessége pedig az ország egész területére kiterjed.

253. A határozat elleni jogorvoslati jogot a Tptv. 83. § (1) bekezdése biztosítja.

254. A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 157. §-ának (7) bekezdése szerint, ha jogszabály bírósági felülvizsgálatot tesz lehetővé, azon 2018. január 1-jétől közigazgatási pert kell érteni. A közigazgatási per szabályait a Kp. határozza meg.

255. A Kp. 29. §-ának (1) bekezdése az elektronikus kapcsolattartásra a polgári perrendtartás szabályait rendeli megfelelően alkalmazni. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 608. §-ának (1) bekezdése szerint az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) alapján elektronikus úton történő kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan – az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon – nyújthat be a bírósághoz. Az E-ügyintézési tv. 9. §-ának (1) bekezdése alapján elektronikus ügyintézésre köteles az államigazgatási szerv feladat- és hatáskörébe tartozó ügyben ügyfélként eljáró gazdálkodó szervezet és annak jogi képviselője.

256. A Kp. 39. §-ának (6) bekezdése szerint – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a keresetlevél benyújtásának a közigazgatási cselekmény hatályosulására halasztó hatálya nincs. Ugyanakkor a Kp. 50. §-a szabályozza az azonnali jogvédelem iránti kérelmet az

alábbiak szerint. Akinek jogát, jogos érdekét a közigazgatási tevékenység vagy az azzal előidézett helyzet fenntartása sérti, a közvetlenül fenyegető hátrány elhárítása, illetve a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása érdekében a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságtól az eljárás során bármikor azonnali jogvédelmet kérhet. Azonnali jogvédelem keretében kérhető a halasztó hatály elrendelése is. A kérelem benyújtható a keresetlevéllel együtt is. Ha nem a keresetlevéllel együtt nyújtják be, a kérelmet a bírósághoz kell benyújtani. A kérelemben részletesen meg kell jelölni azokat az indokokat, amelyek az azonnali jogvédelem szükségességét megalapozzák, és az ezek igazolására szolgáló okiratokat csatolni kell. A kérelmet megalapozó tényeket valószínűsíteni kell.

257. A Tpv. jelenleg hatályos 95/F. § (1) bekezdése értelmében a törvénynek a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, valamint az azzal összefüggő egyes törvényi rendelkezések módosításáról szóló 2017. évi CXXIX. törvénnyel (a továbbiakban: Módtv4.) megállapított eljárási rendelkezéseit – a (2) bekezdésben írt eltéréssel – az e rendelkezések hatálybalépését követően indult és megismételt eljárásokban kell alkalmazni. A (2) bekezdés értelmében azonban a Tpv.-nek a Módtv4.-gyel megállapított, a végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseit az e rendelkezések hatálybalépésekor még el nem rendelt, és az e rendelkezések hatálybalépésekor folyamatban lévő végrehajtási eljárásokra is alkalmazni kell.
258. A Tpv. XII/A. fejezete rendelkezik a Gazdasági Versenyhivatal döntésének végrehajtásáról.
259. A Tpv. 84/A. § alapján a végrehajtásra a fejezetben nem szabályozott kérdésekben az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.
260. A Tpv. 84/C. § értelmében ha a kötelezett pénzfizetési kötelezettségének határidőben nem tesz eleget, illetve az állam által előlegezett költség után a megelőlegezés időtartamára az adózás rendjéről szóló törvény szerinti késedelmi pótlékkal azonos módon számított mértékű késedelmi pótlékot fizet.
261. Az Ákr. 133. §-a értelmében a végrehajtást – ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik – a döntést hozó hatóság, másodfokú döntés esetén pedig az elsőfokú hatóság rendeli el. Az Ákr. 134. §-a értelmében a végrehajtást – ha törvény, kormányrendelet vagy önkormányzati hatósági ügyben helyi önkormányzat rendelete másként nem rendelkezik – az állami adóhatóság foganatosítja.

Budapest, 2018. augusztus 22.

Váczai Nóra s.k.
előadó versenytanács tag

Dudra Attila s.k.
versenytanács tag

dr. Szoboszlai Izabella s.k.
versenytanács tag